Rainer Maria Rilke

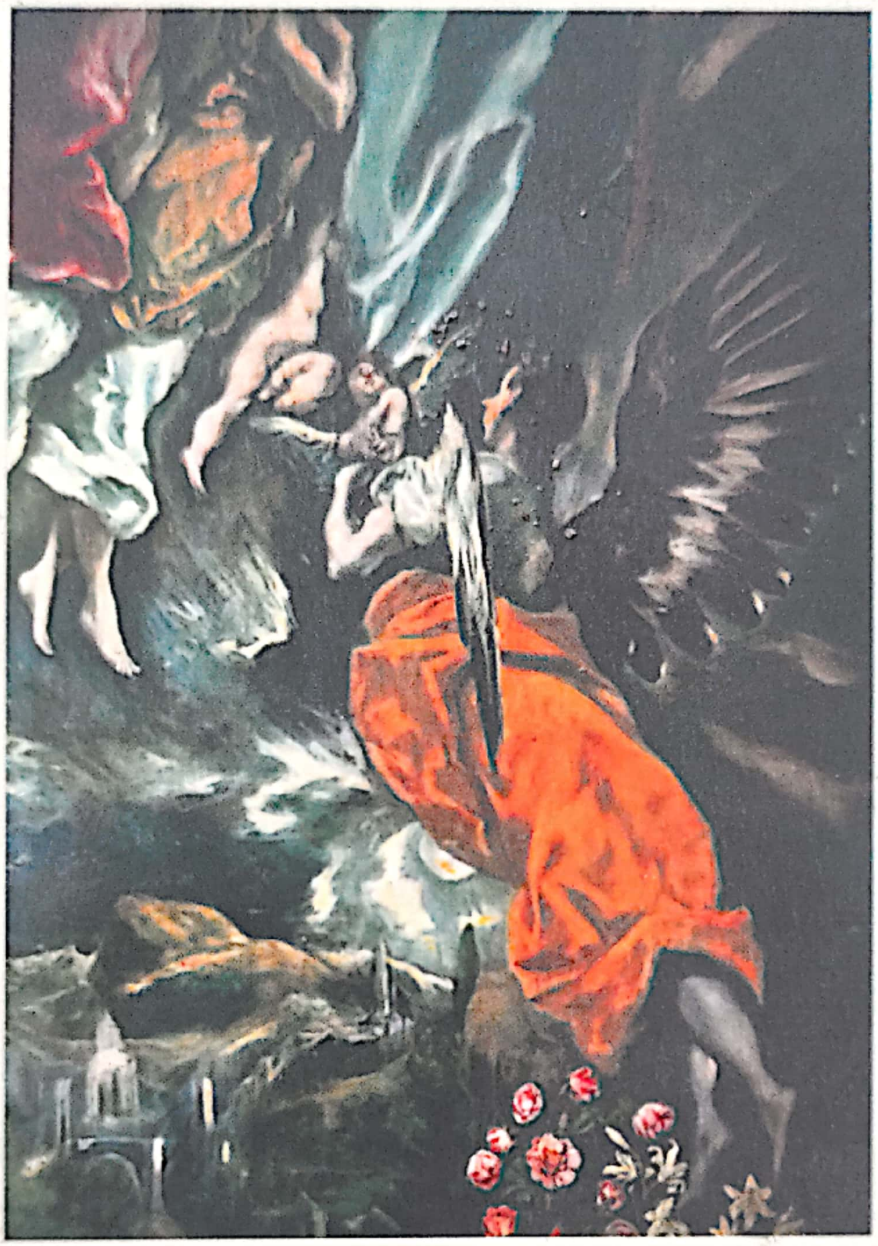

ELEGIILE DUINEZE
SONETELE CĂTRE ORFEU

Ediţie bilingvă

POLIROM

Scanned with OKEN Scanner

Rainer Maria Rilke (1875-1926), scriitor austriac; opera sa poetică reprezintă una dintre culmile liricii universale: *Poezii de tinereţe*; *Cîntecul iubirii şi morţii stegarului Cristoph Rilke*; *Cartea imaginilor*; *Cartea Orelor*; *Poezii noi*; *Viaţa Mariei*; *Elegiile duineze*; *Sonetele către Orfeu*; culegeri de poeme în limba franceză: *Vergers*, *Les Quatrains valaisans*; *Les Roses*, *Les fenêtres*. De asemenea, Rilke a scris numeroase opere în proză: *Caietele lui Malte Laurids Brigge*; *Povestiri despre bunul Dumnezeu*; *Cartea viselor*.

© 2000 by Editura POLIROM, pentru prezenta traducere

Editura POLIROM
B-dul Copou nr. 4, P.O.Box 266, 6600 Iaşi
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale:

RILKE, RAINER MARIA
Elegiile duineze; *Sonetele către Orfeu* = *Duineser Elegien*;
Die Sonette an Orpheus / Rainer Maria Rilke;
versiune românească şi prezentare de George Popa – Iaşi: Polirom, 2000
200 p., 21 cm (Biblioteca Polirom)
Ed. bilingvă
ISBN: 973-683-479-4
I. Popa, George (trad.)
821.112.2(436)-1=135.1=112.2

Printed in Romania

Scanned with OKEN Scanner

RAINER MARIA RILKE

Elegiile duineze
Sonetele către Orfeu

Ediţie bilingvă

Duineser Elegien
Die Sonette an Orpheus

Versiune românească şi prezentare de
GEORGE POPA

POLIROM
2000

Scanned with OKEN Scanner

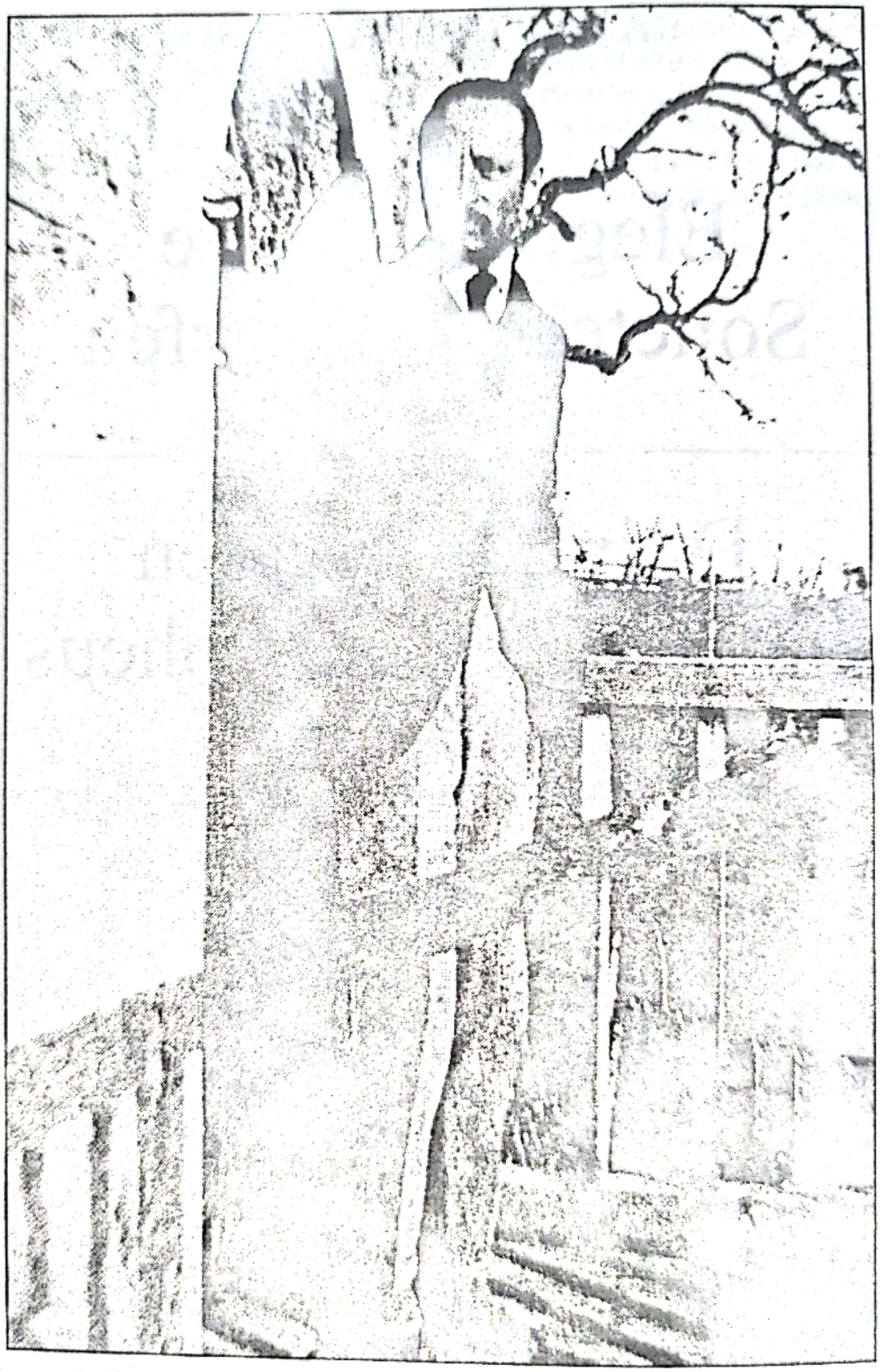

Rilke la Muzot, 1923

Scanned with OKEN Scanner

Prefață

Rainer Maria Rilke – forța lirică cea mai mare a timpului nostru.

Paul Zech

Rainer Maria Rilke s-a născut la 4 decembrie 1875 (la miezul nopții, „ora la care s-a născut Mîntuitorul", afirmă poetul), în Praga, oraș pe care-l părăsește definitiv la 21 de ani. Originar dintr-o familie cu ascendență nobiliară (reminiscențe în poemul *Cîntecul iubirii și morții stegarului Cristoph Rilke*), copilăria nu a lăsat poetului amintiri semnificative. Va urma o altă experiență, de data aceasta dezastruoasă, la școala de cadeți militari din Sankt Polten. În faimoasa *Lecție de gimnastică* sînt descrise opacitatea și brutalitatea vieții de cazarmă, în flagrant contrast cu firea delicată a poetului.

Începînd din tinerețe, Rilke va călători mult toată viața, cunoscînd orașe, oameni, lucruri. Fiecare țară îi îmbogățește și nuanțează experiența inimii și a spiritului. Vizitînd Italia, va afirma: „aici am aflat patria vieții mele și muta mea uimire trezește toți îngerii de aramă". În Rusia, unde a fost însoțit de Lou Andréas-Salomé, l-a cunoscut pe Tolstoi. Experiența rusă, considerată de Rilke decisivă pentru ulterioara sa evoluție poetică, va fi fructificată în volumul *Cartea Orelor*, o rugăciune continuă murmurată în spațiul infinit al unor viziuni mistice. Tot sub impresia vizitei în Rusia va scrie *Povestirile despre bunul Dumnezeu*. După Rusia, Parisul, unde revine de mai multe ori și locuiește timp îndelungat, va lăsa amprentele cele mai durabile: „Fiecare ființă aici poartă expresia sa unică... Toate nuanțele de fericire sau nefericire sau de singurătate, numai pe fața oamenilor din Paris le regăsesc,... în stradă nu străbat niciodată un vid... trec de la un chip la alt chip cu amintirea valorii sincere a primului și totul este copleșit de o lumină delicată și plină". La Paris va avea loc o întîlnire decisivă pentru evoluția spirituală a poetului, cu Auguste Rodin, al cărui secretar benevol a fost timp de doi ani și despre care va scrie o monografie plină de devoțiune. Rilke va afirma că ziua în care l-a cunoscut pe Rodin a fost poate cea mai fericită din viața sa: realismul plastic al sculptorului realiza o complementaritate de excepție pentru misticismul germano-slav al poetului. Volumul de

Scanned with OKEN Scanner

poeme *Cartea imaginilor* este un ecou al experienţei rodiniene – experienţa vizibilului, a tangibilului, a materialităţii modelate în finitudini desăvîrşite.

În 1901 se căsătoreşte cu Clara Westhoff, fostă elevă a lui Rodin. O schimbare radicală are loc în această perioadă în viziunea poetului asupra naturii, care era pentru el pînă atunci „o evocare vagă, distantă, de ordin general". Apropierea de realitate va fi perfectată de interferenţa cu autorul *Sărutului* şi al *Eternului idol*.

Între 1909 şi 1911 publică cele două volume ale *Noilor poezii*, iar în 1910 termină straniul roman autobiografic *Caietele lui Malte Laurids Brigge*, inspirat de scrierile autorilor scandinavi, mai ales ale danezului Niels Peter Jacobsen. În 1913 publică *Viaţa Mariei*, „această cărţulie care mă depăşeşte cu un geniu liniştit şi generos".

Poetul îşi alege ca ultim refugiu al pelerinajului european (care a inclus şi Spania, Danemarca, Suedia, Austria, Germania, Belgia) Elveţia, „cruţată de cavalerii apocalipsei", ai războiului. Aici se petrece ultima perioadă a creaţiei rilkeene, căreia îi aparţin operele sale capitale – *Elegiile duineze* şi *Sonetele către Orfeu*. Poetul consideră că un har infinit i-a îngăduit să dea suflu celor două pînze de corabie, „mica pînză de culoarea ruginii a Sonetelor şi uriaşa pînză albă a Elegiilor".

Prietenia cu Valéry îl face să descopere un nou univers poetic. Traduce integral opera autorului *Tinerei Parce* şi scrie el însuşi poeme în limba franceză sub titlul *Vergers*, *Les Quatrains valaisans* şi *Les Roses*. „După Valéry, afirmă Rilke, ştiu că aşteptarea mea a luat sfîrşit".

Moartea a venit (29 decembrie 1926) după înţepătura unui trandafir, episod evocat de Lucian Blaga în poemul „Poetul" din volumul *Nebănuitele trepte*. Înţepătura a coincis cu apariţia unei leucemii acute: roza, floarea îndeosebi slăvită de poet, i-a provocat moartea sîngelui. Rilke a refuzat să cunoască numele bolii, a refuzat să fie tratat în vreun fel, pentru a avea „propria moarte", aşa cum dorise dintotdeauna („nu vreau să mor de moartea doctorilor"). Astfel, moartea a fost un suprem moment poetic. Şi-a aşteptat-o ca pe un eveniment cosmic încărcat de mister: „De doi ani, mărturiseşte Rilke medicului său, am avut sentimentul şi absoluta certitudine a ceva indefinit care creşte în mine la infinit şi care – în acest moment – irumpe...".

Mormîntul poetului se află în cimitirul Rarogne, la 10 km de Muzot. Pe o simplă stelă se află scris epitaful pe care Rilke însuşi l-a compus:

Roză, o pură contradicţie, voluptate de a nu fi somnul nimănui sub atîtea pleoape.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

*

Pentru Rilke, unica viață, condiția *sine qua non* a realei sale ființări a fost poezia. Iată ce scria prietenei sale, Lou Andréas-Salomé:

> *O, Lou, într-un poem care îmi reușește este mai multă realitate decît în orice altă relație sau altă înclinație pe care aș putea-o resimți; acolo unde eu creez, eu exist cu adevărat, și mi-ar plăcea să am puterea de a-mi întemeia viața total pe acest adevăr, pe această simplitate și bucurie infinite care-mi sînt acordate.*

Robert Musil (R.M. Rilke, *Gesammelte Werke*, Hamburg, 1978) afirmă că nu există un al doilea poet al modernității comparabil cu Rilke în ce privește amploarea mutației înfăptuite în lirica universală. „Rilke a dus pentru prima oară la desăvîrșire lirica germană. Este una din acele înălțimi pe care destinul spiritului înaintează din veac în veac".

În adevăr, autorul *Elegiilor* și al *Sonetelor* a adus un mod nou, cu totul particular de a vedea lumea, viața, destinul uman; un mod original de a concepe raportul dintre viață și moarte; un mod inedit de a înregistra în sensibilitate și spirit semnele realității din afară și ale celei lăuntrice; a fost dotat cu capacitatea unică de a recepta semnalele unei suprarealități inaccesibile nouă; totul transpus printr-un joc de umbre și luminii străfulgerînd zăritul și nezăritul. S-a confirmat că Rilke „avea geniul de a nu spune totul"; pentru că nu voia să amputeze inexprimabilul; avea intuiția fină a pragului unde spusul face loc nespusului.

*

Rilke afirma: „Să fii aici e minunat". A scris pagini de intensă vibrație și mare adîncime despre natură, despre flori, fructe, viețuitoare, despre pămînt și lucruri; toate avînd însă o existență „poroasă", cu infinite ieșiri din ele însele, – realul, concretul, vizibilul depășindu-se mereu printr-o vocație spre nezărit, printr-o ambivalență real-suprareal, aici și dincolo, – toate tinzînd, plecînd necurmat către o stare fără nume.

Și totuși. În ciuda intimității profunde cu lucrurile, în ciuda numeroaselor prietenii cu marii intelectuali, printre care André Gide, Émile Verhaeren, Valéry, Maurice Martin du Gard, Lou Andréas-Salomé, Eleonora Duse ș.a. – în ciuda deschiderii nemărginite a inimii și a spiritului, Rilke s-a simțit „singur" și s-a considerat „inutil", astfel că spre sfîrșitul creației sale a putut scrie:

> *Dar acum, cui să-i arăt că eu sînt doar suflet? Pe cine ar uimi?*

Nu numai universul creației sale este indefinisabil, dar așa cum afirmă toți cei care l-au cunoscut, însăși făptura poetului era indefinisabilă. Era ca și cum nu ar fi aparținut acestei lumi, ca și cum nu ar fi aparținut nici unei lumi, sau dacă aparținea vreuneia, aceasta nu s-a născut încă. Rilke se afla în ajun, în iminența pură, fie că i-a fost teamă să se definească, să se delimiteze, fie că ființarea sa era atît de fragilă, încît părea că se risipește de cum încerca să fie. Poetul afirmă într-o scrisoare: „Căci lumea pentru mine nu a depășit ziua a doua a genezei. De abia s-au despărțit în mine marea și pămîntul".

Astfel, ce mijloace de cunoaștere, ce receptori ne-ar trebui pentru a-l putea sesiza pe cel care afirmă în *Caietele lui Malte*: „Mă aflu aici și sînt nimic. Și totuși neantul începe să gîndească". Exprimă aceasta un impas existențial? Sau de abia reînceputul potențial după o extremă purificare extatică?

Poezia lui Rainer Maria Rilke ne poartă și poartă totul în negrăitul preludic, cel dinainte de începuturi, cel din nemanifestat: cum să ajungi acolo, în spațiul increatului, al făgăduinței pure, al stării virginale originare? „O ascensiune dincolo de Rilke nu mai este cu putință", afirmă Paul Zech. Fiindcă Rilke a epuizat parcursul posibil al experienței poetice pînă la culminația extremă la care poartă doar muzica și unde nu mai sîntem primiți decît ca nonidentitate pură, decît evadați din noi înșine:

Muzica: grai unde sfîrșesc
graiurile toate...
tărîm străin, inimă care scapă
din noi înșine: sacră plecare...
Lăuntricul nostru ne înconjoară
ca o depărtare desăvîrșit încercată...
pură, imensă,
de nelocuit.

George Popa

Scanned with OKEN Scanner

Elegiile duineze –
Deschisul către a treia realitate

Fericiți cei care știu că înapoia
tuturor graiurilor se află negrăitul.

Nu numai în aprecierea critică, dar și pentru Rilke însuși *Elegiile duineze* constituie opera principală, concentrînd viziunea sa ontologică și însumînd principalele sale idei poetice – în primul rînd conceptul **Deschisului**, poate cea mai originală idee rilkeană.

Elegiile poartă numele castelului Duino din Triest, pe care prințesa Maria von Thurn și Taxis-Hohenlohe l-a pus la dispoziția poetului. De aici dedicația de mulțumire.

Diversele *Elegii* păstrează amprenta țărilor și locurilor vizitate de Rilke de-a lungul celor zece ani, perioada în care ele au fost scrise: Rusia, unde a fost însoțit de prietena sa Lou Andréas-Salomé; Egiptul, ecouri aflîndu-se în *Elegiile a șaptea* și *a zecea*, în care este evocat Sfinxul, iar templul de la Karnak în *Elegia a șasea*; Toledo (Spania), unde, sub influența tablourilor lui El Greco, ia naștere îngerul rilkean. După alte călătorii – Paris, München – periplul se încheie la castelul Muzot din Elveția, unde scrie ultima *Elegie*.

*

Așa cum remarcă diverși comentatori, apropierea de poezia lui Rainer Maria Rilke, și mai ales de universul *Elegiilor duineze*, este una din cele mai dificile. Cum să circumscrii un univers poetic în care **Deschisul**, spațiul de dincolo de viață, constituie o componentă indisolubilă a totalității existenței? „*În* Elegii, *afirmarea vieții și a morții se relevă ca unul și același lucru.*" O poezie al cărei orizont vizibil, exprimat este infinit depășit de transorizontul nezăritului, al inexprimabilului – în mod firesc este străbătut de penumbre, de liniaturi abia schițate, de respirații întrerupte, de zboruri care ies din raza perceptibilității.

Scanned with OKEN Scanner

Extrema tensiune – a inimii, a spiritului – la care a fost supus poetul în procesul creator al *Elegiilor* este mărturisită într-o scrisoare către Ion Pillat: *„Elegiile sînt aici... Abia acum voi respira şi voi putea să-mi reiau viaţa. Căci lucrul a fost peste puterile vieţii... n-am ştiut că o asemenea furtună de spirit poate lovi un om. Cum am putut să-i rezist! Cum am putut să-i rezist!”*. Prietenei sale Lou Andréas-Salomé îi vorbeşte despre „Miracol. Har”.

Astfel, încercînd să pătrundem în universul particular al *Elegiilor duineze*, ne amintim cuvintele lui T.S. Eliot vorbind despre Shakespeare: „Dacă nu putem fi drepţi cu o astfel de operă, este mai bine să schimbăm din cînd în cînd modalitatea de a greşi”.

*

O preocupare centrală a *Elegiilor* este încercarea de a rezolva conflictul, sfîşierea dintre finitudine şi năzuinţa de desmărginire, – conflict definind fiinţarea umană, – prin eliberarea către **Deschis**, care poartă în inefabil.

În *Elegia întîia* ne întîmpină una dintre dramele limitării, proprie existenţei omeneşti: **drama comunicării**. Poemul începe, în mod semnificativ pentru întregul ciclu, cu invocarea Îngerului, entitate principală a *Elegiilor*. Îngerul este considerat de Rilke înfricoşător, pentru că întruchipează Desăvîrşirea, Frumosul, care *„din dispreţ nu ne distruge”** . Din cauza acestei denivelări axiologice, comunicarea cu îngerul nu poate avea loc. Dar, din nefericire, nici cu omul, din acea vină capitală amintită mai sus: de a defini, de a numi, de a contura prea mult. Ne rămîne doar comunicarea de-a lungul zilei cu prea puţine lucruri, cu cele utilitare, cu care ne-am obişnuit.

Cu noaptea ar trebui să comunicăm mai apropiat, pentru că vîntul care ne mistuie faţa este plin de spaţiile lumii. Dar, deşi intens dorită, această comunicare este deziluzionantă pentru inima solitară.

Nici pentru îndrăgostiţi comunicarea nu este mai uşoară. Pentru că, afirmă Rilke, ei nu fac decît să-şi acopere unul altuia soarta. Cu toate acestea, în cei ce se iubesc se află o energie de zbor izvorîtă din misterul lăuntric, născut odată cu demăsurata lor dogoare care-i depăşeşte: este un gol abisal, care, aruncat spaţiilor, ar putea impulsiona zborul unei păsări.

---

* Ideea că frumosul este înfricoşător o întîlnim şi în *Enneadele* lui Plotin (VI, 9, 9, 34), iar Platon, în *Fedru* (254 b8), vorbeşte despre o groază sacră.

Scanned with OKEN Scanner

Aceasta este o comunicare orbitoare, confuză, dar, precum vom vedea şi în alte *Elegii*, dezvoltînd puteri de desmărginire şi înveşnicire.

Cu toate acestea, chiar în absenţa unei depline comuniuni, lucrurile au nevoie de noi: aceasta este marea solie a omului. Fiinţarea a ceea ce este pămîntesc îşi atinge prin noi deplinătatea. Prin iubirea noastră. Şi au nevoie de noi, mai ales începuturile, aşa cum sînt primăverile. Şi toată scara cosmică, de la înaltele stele, pînă la cea mai inocentă, mai curată inimă deschisă la fereastra unei nedesluşite chemări.

Prin urmare, să comunicăm prin afecţiune – afecţiunea slăvitoare; de aici îndemnul:

> *Cîntă atunci îndrăgostitele; nici pe departe nu-i destul de nemuritor vestitul lor simţămînt.*

Dar nu orice iubire. Ci iubirea care se întrece pe sine prin suferinţă. Pentru că suferinţa este, în concepţia lui Rilke, marea, rodnica energie a continuei năzuinţe de depăşire.

„Denn Bleiben ist nirgends" – *„Căci rămînere nu e nicăiri"*: altfel spus, adevărata comunicare în iubire înseamnă un efort dureros, neîncetat, de a fi mai mult decît iubirea însăşi. Din acest motiv, slăveşte mai ales îndrăgostitele care au fost părăsite, pentru că pasiunea lor a întrecut, prin durere, sentimentul acelora care au cunoscut împlinirea. Pe acestea, pe marile îndrăgostite, natura – epuizată de efortul de a le naşte, – le reia în sînul său, pentru că nu are puterea să ducă a doua oară la capăt o asemenea desăvîrşire. Astfel de dureri, cu cît sînt mai de demult, cu atît aparţin legendei şi sînt mai fecunde pentru noi.

Că durerea este una dintre înaltele forme ale comunicării, o aflăm imediat în continuare. *„Glasuri! glasuri!"* – se aud. Dar de unde, cînd supremul mijloc de comunicare de aici s-a consumat? Acum, odată epuizată această modalitate pămînteană de apropiere, absolutul comunicării răzbate din moarte. Sînt voci pe care altădată numai sfinţii, *„cei peste putinţă"*, le puteau asculta îngenuncheaţi în adîncă reculegere. Dar şi tu poţi auzi *„neîntrerupta veste"* a durerii, care se iscă din tăcerea spaţiilor, venind de dincolo, de la morţii tineri: de la cei care aveau încă intactă aspiraţia spre veşnicie.

Dar în ce scop această comunicare cu tărîmul celălalt? *„Ce vor ei de la mine?"*

Scanned with OKEN Scanner

Şi iată răspunsul: *„să îndepărtez cu blîndeţe acea aparenţă de nedreptate ce stinghereşte uneori a duhurilor curată mişcare"*. Or, aceasta este menirea poetului. Astfel, drumul adevăratei comunicări trece prin iubire spre tărîmul morţii, şi această comunicare are destinare axiologică: apărarea mişcării sufletelor pure de injustiţie.

Mai departe ne întîmpină viziunea lui Rilke asupra condiţiei celui ce moare. Această condiţie nu apare drept extincţie decît omului. Pentru aceeaşi greşeală, deja menţionată – *„că delimitează prea tare"*; şi aceasta, spre deosebire de îngeri, care *„nu ştiu prea bine dacă merg printre cei vii sau printre cei morţi"*, astfel că ei sînt cei al căror statut existenţial le îngăduie să facă legătura dintre viaţă şi moarte. Ei ştiu că torentul veşniciei poartă toţi timpii în amîndouă tărîmurile. Căci noi, care tînjim după marile taine, *„am putea exista fără ei?"*. Nu, răspunde Rilke. Necesitatea comunicării este neîntreruptă, iar veşnicia ei o întreţin îngerii, mediul cel mai înalt al comunicării, aşa cum vom vedea în *Elegia a doua*.

Cea dintîi care a încercat şi a izbutit comunicarea cu neantul a fost muzica. Şi anume, muzica născută din plînsul lui Linos, cel ucis, izvorîtă deci, ca şi iubirea, din suferinţă. Iubirea pune în mişcare, prin muzică, încremenirea, care intră în vibraţie. Iar golul vibrant pătrunde în noi sub forma unui adolescent *„aproape dumnezeiesc"*, astfel încît comunicarea devine încîntare, alinare, reînceput, adolescenţă, – viaţă. În felul acesta îngerii, apoi muzica fac posibilă nu numai comunicarea, ci şi reconvertirea morţii în fiinţare. Muzica este asemenea morţii, care este o stare *„plină de reînceputuri... pînă ce încetul cu-ncetul simţi cum te pătrunde puţină veşnicie"*. Născută din suferinţă, muzica trimite, ca şi îngerii, punte între ambele tărîmuri, mulîndu-se pe torentul eternităţii şi instituind astfel un prezent neîntrerupt, pururi tînăr, al vieţii.

Muzica este creatoare de fiinţare, deoarece în desfăşurarea melodică *„între cele două unduiri, se-nvoaltă negrăit prisosul"*, preaplinul care este mai mult decît noi înşine, desmărginindu-ne astfel şi înveşnicindu-ne: finalmente, *„infinit eliberîndu-ne"*, afirmă Rilke în unul dintre ultimele sale poeme, *Muzică*.

Prin urmare, parcurgînd diversele forme de comunicare, Rilke relevă faptul că omul poate comunica prin iubirea unită suferinţii, – cu cei plecaţi dincolo, şi acest lucru prin intermediul Îngerului, acesta bucurîndu-se de

Scanned with OKEN Scanner

ambivalenţă ontică; pe de altă parte, comunicarea se poate înfăptui cu neantul, prin mijlocirea muzicii, născută şi ea din suferinţă; pentru că muzica, în desfăşurarea ei trifazică – sunet, stingerea sunetului, ivirea sunetului următor din acel exces de energie acumulată în intervalul tăcut – care este un neant *activ*, – instituie o fenomenologie a renaşterii repetate, întreţinînd astfel un prezent etern.

*

Elegia a doua ne relevă amplu natura Îngerului, precum şi raporturile dintre fiinţarea umană şi cea a îngerilor. Îngerul rilkean – mit şi simbol central al *Elegiilor* (aşa cum Orfeu va fi mitul şi metafora centrală a *Sonetelor*) – nu are însă nimic comun cu îngerii mitologiei iudeo-creştine; idealitate a fiinţării, *alter ego* al poetului, îngerul apare învestit cu funcţii noi şi particulare.

Inspirat, după propria sa mărturisire, de viziunea lui El Greco, pentru Rilke îngerul său nu este mesagerul, solul, ci este solia, vestea însăşi; *„el nu este antropomorf, ci făptura sa este fluidă, un curent pătrunzînd în cele două tărîmuri"*, făcînd comunicarea şi *„efectuînd schimbarea vizibilului în invizibil"*. Iar preschimbarea zăritului, a lumii în nezărit duce, în concepţia poetului, la crearea de infinite noi elanuri. În felul acesta, materialitatea, substanţele universului *„sînt doar exponente ale elanurilor"*.

În prima parte a elegiei, poetul întreprinde o descriere fastidioasă, în cascadă, a îngerilor din viziunea sa. *„Răsfăţaţi ai Creaţiei"*, îngerii sînt întîia reuşită a perfecţiunii, piscurile iluminate primordiale ale tuturor genezelor, cel mai fecund polen al divinităţii, *„dînd în floare"* şi intrînd în elanul zămislirii cosmice.

Întruchipări în cele mai felurite icoane ale luminii, îngerii constituie mijlocitorii, interludii între lumea noastră şi orizontul esenţelor pure. Spaţii ale principiilor ultime, îngerii sînt pavăze de incantări existenţiale care ne apără de teluric, de nesemnificativ, de efemer, – încîntări care se intensifică pînă la extaz, forma supremă de luare în posesiune a fiinţării, într-un prezent absolut.

Şi – în acest moment ontic-limită, îngerii se preschimbă dintr-o dată în oglinzi, care le re-creează iară şi iară frumuseţea, desăvîrşirea, din strălucitoarea risipă a răsfrîngerilor.

Scanned with OKEN Scanner

Lumină aureolară, îngerul rilkean este drum de suiş către tărîmul virginal din increat; către acel miez, acel focar zămislitor originar ce iradiază la nesfîrşit şi care se reînnoieşte la indefinit din revărsarea primei dimineţi. Motivul oglinzii, – care va fi reluat în trei *Sonete către Orfeu* (II, 2, 3, 4), – este chemat aici să multiplice necurmat cea mai pură întrupare ontică şi să metaforizeze ideea renaşterii eterne a luminii din ea însăşi. Dar mereu într-un **dincolo**, *„unde esenţa se face spaţiu"*.

La polul opus se află fiinţarea umană, pe care simţirea nu o amplifică, nu o face mai intensă, ci – dimpotrivă –, o volatilizează; respiraţia, suflul nostru de viaţă ne exală, şi astfel pierim. Şi nimeni nu ne poate păstra: *„ca roua de pe iarba dimineţii ceea ce sîntem se ridică din noi"*. Şi poetul se întreabă: oare totuşi nimic din făptura noastră nu persistă în univers? Din greşeală, suflul îngerilor nu împrumută ceva din ceea ce sîntem? Cum am putea depăşi denivelarea dintre onticitatea îngerilor, ce se re-creează perpetuu, şi fiinţarea precară a omului, care mereu se consumă şi se pierde – de asemenea în contrast şi cu lucrurile din jur – copaci, case, – acestea constituind permanenţe?

În încercarea de a oferi existenţei omeneşti o şansă de veşnicie, poetul se adresează din nou îndrăgostiţilor care, în îmbrăţişare, îşi sînt de ajuns, iar fiinţarea fiecăruia sporeşte prin extazul celuilalt. Mai mult: îmbrăţişarea li se pare o promisiune de perenitate.

Pe ei, care au deci vocaţia veşniciei şi, din acest motiv, poate, şi a viziunii, poetul îi întreabă: *„ce sîntem?"*. Pentru ca pînă la urmă să-şi dea seama că, de fapt, şi îndrăgostiţii se despart de ei înşişi: *„O! cît de ciudat atunci cel care bea evadează din faptă"*. Propria noastră inimă ne scoate din noi înşine, pentru că iubirea, asemenea unui bun rămas, este făcută din altă substanţă decît cea de aici, şi din acest motiv, inima mereu ne depăşeşte, la fel ca şi zeii, făcîndu-ne să evadăm neîncetat din certitudinea fiinţării:

> *Şi nu mai putem s-o urmărim cu privirile în imagini în care se potoleşte, nici în trupuri dumnezeieşti, în care sporind, se domoleşte.*

Prin urmare, nu numai îngerii, dar şi inima, lăuntricul nostru cel mai intim, cel mai vibrant şi mai vizionar, cel mai deschis receptărilor, comuniunii şi zborurilor, – se denivelează şi se desparte de noi, plecînd în inefabil.

Scanned with OKEN Scanner

*

Elegia a treia lărgeşte intens neliniştitor înstrăinarea de sine însuşi a îndrăgostitului, prin trezirea în fiinţa sa a unei veşnicii trecute de iubire, a unei fantastice şi imprevizibile încărcături de simţiri sosind din profunzimile timpului scurs, şi acum răzbate, se revarsă în adîncurile de nepătruns ale inimii celui ce iubeşte, cu tot necunoscutul ei. Sînt tălăzuiri care sosesc din primele începuturi şi care aduc tumultul de vibraţie a celor de odinioară. Şi aceasta, pentru că, fără ca s-o ştie, iubita este cea care ademeneşte şi deşteaptă în fiinţa celui drag o lume întreagă de fiinţe şi trăiri din hăuri de vremi demult apuse, printr-o magie care ne scapă, printr-o interpătrundere de nedesluşit.

Iubitul devine astfel *„captiv al lianelor cotropitoare ale devenirii sale lăuntrice"*, captivul *„sălbăticiei acestui Lăuntric, al pădurii virgine din el"*. Însăşi făptura celui care iubeşte răzbate din sîngele celorlalte evuri, din abisuri saturate de ancestral. Şi în acest tumult trezit de simţirea celor doi îndrăgostiţi, iubitul *„mereu se reîncepe"*, fără însă ca, de fapt, să fi început vreodată; pentru că acest aflux de vieţuiri năvălitoare nu-i dă răgaz să se contureze, să capete o identitate imuabilă. Căci întorcîndu-se acolo în profunzimile sale lăuntrice, în măreaţa-i obîrşie, *„mărunta-i naştere deja supravieţuise"*.

În felul acesta, afirmă Rilke, noi nu iubim dintr-un singur an, aşa cum o fac florile, ci *„atunci cînd iubim, o sevă foarte străveche urcă în braţele noastre"*. Din acest motiv, poetul cere iubitei să încerce a potoli vîrtejul nemărginit, tălăzuirile de timpi, fiinţe şi simţiri învolburînd fiinţa iubitului, – prin una dintre simplele, cuminţile trebi de fiecare zi, pentru ca să-l insere în viaţa cea lină, *„să simtă de-aproape grădina, ...a nopţilor precumpănire"*, zbuciumatele nopţi ale sufletului. Şi, în modul acesta, să-l poată păstra. Căci, scrie poetul în *Antistrofe*, imn închinat duioşiei feminine: *„Voi, flori ale pămîntului, ale adîncului,/ dragi rădăcinilor toate,/ voi, surori ale Euridicei, voi, care urmaţi cu credinţă/ urcuşul bărbatului... e gîndul la voi/ în reveriile celor însinguraţi"* (trad. Veronica Porumbacu).

Astfel, pentru Rilke, iubirea constituie, pe de o parte, energia de comuniune extatică, înălţînd în noi mari imagini alintătoare: *„Toate marile imagini din mine, priveliştea văzută-n zare,/ tîrguri şi turnuri şi poduri şi*

Scanned with OKEN Scanner

nebănuite cotituri de drumuri,/ şi vlaga acelor tărîmuri/ cutreierate pe vremuri de zei:/ toate în mine se-nalţă spre slava ta,/ tu pierdută mereu" (*O, tu, iubită*, trad. Al. Philippide).

Pe de altă parte, iubirea înfăptuieşte o actualizare, o transpunere *aici şi acum* a timpului indefinit de lung derulat de la începuturi – o altă modalitate originală rilkeană de a dovedi viabilitatea fondului existenţial care s-a petrecut, prezenţa neîntreruptă a celeilalte *„feţe a vieţii"*.

Aceasta nu este însă o bucurie, ci o adîncă tulburare datorită mareei de aluviuni care formează întreaga serie existenţială revolută, culminînd cu întruparea celui ce iubeşte. Dar pentru ca această sumă anamnestică imprevizibilă ca bogăţie să renască, este nevoie de condiţia de har a simţămîntului celui îndrăgit, cît şi de puterea taumaturgică a iubitei care invocă acest timp supraabundent şi îl revarsă în cămările abisale ale iubitului. Iubirea este astfel o stare şi o putere divină, care reintroduce în circuitul fiinţării veşnicia scursă. Dar prin aceasta, ea face să eclateze făptura iubitului, iradiind-o, risipind-o în acea nemărginire a vremilor apuse*.

*

Elegia a patra meditează asupra solitudinii omeneşti, asupra neputinţei noastre de a fi una, nu numai cu restul, dar nici măcar cu ce ne este aproape. Mai mult, în contrast cu Îngerul şi copilul, care se bucură de o fiinţare plenară, noi sîntem o pură absenţă.

Zborul nostru se înverşunează într-un sens opus energiilor lumii, afirmă Rilke la începutul elegiei, astfel că ne prăbuşim într-un hău ce ne absoarbe cu nepăsare. Pentru noi înflorirea şi vestejirea sînt unul şi acelaşi lucru, şi nu înţelegem că Arborele Vieţii nu va fi niciodată o pradă a iernii. Chiar cînd gîndim la *Unul*, simţirea ni-i depăşită de preaplinul *Altuia*.

Iar ceea ce se află aici, lîngă noi, este în realitate duşmănie. Pînă şi îndrăgostiţii, care-şi promit nemărginirea drept patrie a refugiului şi înălţării lor, nu întîlnesc unul în altul decît zăgazuri, care-i ascund de celălalt, idee apărînd încă din prima elegie.

---

* Jean Pierre Lefebre consideră că această elegie întreţine un raport direct cu psihanaliza. Rilke şi Freud s-au cunoscut şi, după declaraţia lui Lou Salomé, „s-ar fi plăcut unul altuia". Tridentul şi scoica, atributurile lui Neptun, cifră a inconştientului, sînt simbolurile celor două sexe.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Hotărnicirea, împotrivirea: căci nouă, pentru a putea întrezări fugara icoană a unei clipe, ni s-a pregătit un fundal contrastant. *„Cu noi totul este foarte desluşit"*. Dar această decupare smulge clipa din fluviul viu al fiinţării. Din acest motiv, noi nu cunoaştem *„conturul lăuntric al simţirii"*, ci doar ceea ce-l limitează, venind din afară.

Această lipsă de confundare a omului în unisonul totalităţii universale, începînd cu departele şi sfîrşind cu aproapele, explică descumpănirea, teama care ne cuprinde în faţa propriei noastre inimi. Pentru că atunci cînd cortina se dă deoparte, ce vedem? *„Decorul este cel al unui adio"*.

Scena: o grădină în care va intra dansatorul. Acesta nu este însă *el-însuşi*, ci un *altul*, un personaj travestit. Căci nimeni nu este el însuşi. Acest travesti este sîngele nostru încărcat cu contextul infinit din afară şi mai ales cu întreaga anamneză a veşniciei trecute. Mai mult: un produs al zilnicului, al numitorului comun, un burghez care *„intră în casă prin bucătărie"*, prin respingătorul simbol al digestivului, al biologicului. Poetul refuză însă prezenţa unei asemenea măşti, umplută pe jumătate, deci un hibrid, un simulacru al realului. Din acest motiv, el îndrăgeşte păpuşa; pentru că, aşa, cel puţin jocul este întreg: păpuşa este o aparenţă manevrată de nişte sfori. Şi este măcar plină. Plină cu nimic. Dar astfel autentică.

Aşezat în faţa inimii, pe a cărei scenă joacă acum păpuşile, poetul mai rămîne încă şi după ce spectacolul s-a terminat, lămpile s-au stins, scena s-a golit şi s-a făcut întuneric. Şi stăruie încă întru aşteptare şi cînd alături de el nu se mai află nici un strămoş (timpul consumat al nesfîrşitei vieţuiri trecute), nici o femeie (care, prin iubire, antrenează în noi timpul sosit din veşnicie) şi nici un copil (simbol al eternităţii ce va veni). Şi rămîne pentru că *„rămîne mereu ceva de văzut"*. De văzut cu ochii înaltei simţiri, cu priviri vizionare atît de intense, încît să poată întrezări de departe ce va veni. Şi devenit pînă la urmă *„numai privire"*, poetul face să coboare pe scenă făptura centrală a *Elegiilor* – Îngerul.

Şi actorul-înger ridică din nou paiaţele să joace: *„Înger şi Păpuşă – iată, în sfîrşit, un spectacol!"*. Numai aşa se uneşte tot ceea ce noi aici dezbinăm. Şi numai aşa ia naştere din hora anotimpurilor *„întregul circuit al preschimbării"*. Da, afirmă Rilke, mult mai bine şi mult mai de sus de noi joacă Îngerul. De abia în fiinţa sa nu mai sîntem singuri. În făptura sa jucăm reîmpăcaţi jocul vieţii: viaţa despre care numai în ultima clipă cei

care mor îşi dau seama că este un simplu subterfugiu existenţial; un pretext este tot ceea ce împlinim noi aici. Pentru că, repetăm, *„nimic nu-i el însuşi"*. Nici un lucru nu se confundă cu sine însuşi, nu intră în posesia propriei sale existenţe, „în prezenţa prezenţei sale, aici şi acum", – după cuvîntul lui Heidegger, – *conditio sine qua non* a veritabilei fiinţări.

Din acest motiv, îngerul mînuieşte nişte păpuşi. Noi nu locuim propria noastră existenţă, ci sîntem locuiţi de o absenţă. Dar dacă Îngerul este cel care ne joacă, jocul nostru pe scena inimii noastre, – odată alungat dansatorul travestit, – adică eul nostru fals, atunci jocul devine dumnezeiesc, pentru că privirile noastre îndelung stăruitoare sînt pînă la urmă biruitoare, astfel că *„stelele cad în genunchi sub luptătoarea privire"*, scrie Rilke în poemul *Cotitura*. Şi Îngerul, care întruchipează *Cea de a Treia Stare*, – mai presus de viaţă şi moarte –, ne poartă cu el spre această neofiinţare eliberatoare, inefabilă.

În acest moment, al conştientizării amarului adevăr că *„de fapt, noi nu ne-am născut niciodată"*, Rilke evocă timpul copilăriei, timp al eternităţii, adică mereu prezent, necunoscînd viitor în sens de schimbare care ruinează tot ce a fost; acel timp cînd ne aflam undeva dincolo, *„în spaţiul care desparte lumea de jucărie, în locul acela, dintru început întemeiat pentru un eveniment pur"*, pentru derularea unei durate incoruptibile, nealterată de un conţinut perisabil.

Timpul copilăriei este o stare de graţie, o stare virtuală mereu reluată, aflată între realitate şi ficţiune. Aici poate avea loc, prin urmare, curgerea existenţială sustrasă destrămării şi liberă de orice definire, ca şi cum s-ar petrece supratemporal. Neavînd sentimentul viitorului, în sensul schimbării distructive, copilul se bucură de o fiinţare plenară. Mai mult, conţine atît viaţa, cît şi moartea, precum şi ceea ce se află *„înainte de viaţă"*: o inserare deplină în totalitatea fiinţării.

Or, a cunoaşte atît condiţia fiinţei, cît şi a nefiinţei, aceasta este o supremă beatitudine, afirmă Rilke în *Sonetele către Orfeu* (II, 13). Prin această unică împlinire de sine se distruge numărul şi astfel poţi să te integrezi în *„mutele, fără nume rezerve-ale deplinei naturi"*.

Şi deoarece copilul îşi are sălaşul în spaţiul potenţial dintre natură şi jucărie, hărăzit pentru „evenimente pure", el nu este „rău", ci – dimpotrivă –, generos, afectiv întru comunicare şi confundare. Harul de a se dărui al

Scanned with OKEN Scanner

copilului izvorăşte din bogăţia sa existenţială, făptura sa, precum am amintit, neconţinînd numai viaţa, ci şi necuprinsul postvieţii. Or, *„aceasta-i mai presus de cuvinte"* – exclamă Rilke în finalul elegiei.

*

După ce ni s-a relevat că omul este lipsit de posibilitatea comunicării, după ce ni s-a arătat că pînă şi inima se înstrăinează de noi înşine, – mai mult –, că sîntem locuiţi de o absenţă, în *Elegia a cincea* apare o imagine stranie, metaforă foarte expresivă a zbuciumului dramatic şi steril al fiinţei omeneşti, văzută sub forma unui Saltimbanc, de unde şi denumirea de *Elegia Saltimbancilor* pe care Rilke o dă acestei elegii într-o scrisoare către Lou Andréas-Salomé.

Înaintea privirilor noastre se desfăşoară spectacolul fantastic al „rătăcitorilor", pe care o voinţă necunoscută, şi de dragul cui, nu ştim, *„îi înşfacă, îi aruncă, îi stoarce, îi încovoaie şi iarăşi îi prinde... pe acest covor pierdut undeva în văile lumii"*, gest mereu şi mereu repetat.

„Ah! şi-n jurul acestui centru, trandafirul contemplării": ochiul vizionar al poetului – contemplarea, singura care ne rămîne pentru a evoca Îngerul ca să înalţe din nou păpuşile jucînd pe scena inimii. Aceasta, în contrast cu aceste altfel de păpuşi, – paiaţele vii, care sîntem noi, oamenii. Contemplarea acestui spectacol nu poate avea însă decît un singur fruct: dezgustul. Şi tabloul se completează cu imaginea unui bătrîn decrepit, descarnat, şi – prin contrast –, a unui tînăr, statuie numai muşchi şi simplicitate.

Suferinţa se amuză de noi ca un copil de o jucărie. Destrămarea noastră este o cădere asemenea unor fructe nepîrguite încă, dar care se desprind zilnic de sute de ori. În felul acesta, anotimpurile fertile, – primăvara, vara, toamna – se consumă aproape într-o clipă. Din acest motiv, zîmbetul nostru nu are răgazul să se statornicească, să devină chip; uzat pînă la ştergere, acest chip abia încercat, plăsmuit din iubire şi dăruit *„rarei duioşii"* a mamei, se rătăceşte şi se pierde. Şi el se face durere, pe care n-o înţelegi, şi lacrimile ţîşnesc doar ca să orbească surîsul.

Ca de fiecare dată cînd încearcă să deschidă existenţei omeneşti o şansă de perenitate, Rilke evocă Îngerul, pe care-l roagă să culeagă floarea măruntă a unei plante de leac şi să o păstreze într-o vază pe care să stea

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

copilului izvorăşte din bogăţia sa existenţială, făptura sa, precum am amintit, neconţinînd numai viaţa, ci şi necuprinsul postvieţii. Or, *„aceasta-i mai presus de cuvinte"* – exclamă Rilke în finalul elegiei.

*

După ce ni s-a relevat că omul este lipsit de posibilitatea comunicării, după ce ni s-a arătat că pînă şi inima se înstrăinează de noi înşine, – mai mult –, că sîntem locuiţi de o absenţă, în *Elegia a cincea* apare o imagine stranie, metaforă foarte expresivă a zbuciumului dramatic şi steril al fiinţei omeneşti, văzută sub forma unui Saltimbanc, de unde şi denumirea de *Elegia Saltimbancilor* pe care Rilke o dă acestei elegii într-o scrisoare către Lou Andréas-Salomé.

Înaintea privirilor noastre se desfăşoară spectacolul fantastic al „rătăcitorilor", pe care o voinţă necunoscută, şi de dragul cui, nu ştim, *„îi înşfacă, îi aruncă, îi stoarce, îi încovoaie şi iarăşi îi prinde... pe acest covor pierdut undeva în văile lumii"*, gest mereu şi mereu repetat.

„Ah! şi-n jurul acestui centru, trandafirul contemplării": ochiul vizionar al poetului – contemplarea, singura care ne rămîne pentru a evoca Îngerul ca să înalţe din nou păpuşile jucînd pe scena inimii. Aceasta, în contrast cu aceste altfel de păpuşi, – paiaţele vii, care sîntem noi, oamenii. Contemplarea acestui spectacol nu poate avea însă decît un singur fruct: dezgustul. Şi tabloul se completează cu imaginea unui bătrîn decrepit, descarnat, şi – prin contrast –, a unui tînăr, statuie numai muşchi şi simplicitate.

Suferinţa se amuză de noi ca un copil de o jucărie. Destrămarea noastră este o cădere asemenea unor fructe nepîrguite încă, dar care se desprind zilnic de sute de ori. În felul acesta, anotimpurile fertile, – primăvara, vara, toamna – se consumă aproape într-o clipă. Din acest motiv, zîmbetul nostru nu are răgazul să se statornicească, să devină chip; uzat pînă la ştergere, acest chip abia încercat, plăsmuit din iubire şi dăruit *„rarei duioşii"* a mamei, se rătăceşte şi se pierde. Şi el se face durere, pe care n-o înţelegi, şi lacrimile ţîşnesc doar ca să orbească surîsul.

Ca de fiecare dată cînd încearcă să deschidă existenţei omeneşti o şansă de perenitate, Rilke evocă Îngerul, pe care-l roagă să culeagă floarea măruntă a unei plante de leac şi să o păstreze într-o vază pe care să stea

scris: „*Subrisio saltat*" – „dansează surîsul" –, adăugînd-o acelor bucurii care nouă ne sînt încă „deschise"*.

Poetul se adresează apoi iubitei, scăldată în lumina celor mai suave bucurii, şi ai cărei sîni, zvîcnind de preaplinul tinereţii, mîngîie „*mătasea de un verde metalic*", pe toate balanţele al căror echilibru şovăie: – fructele detaşării, ale desprinderii de sub umeri o fac mereu şi mereu alta, multiplicînd indefinit absolutul sînilor şi absolutul bucuriei.

Evocarea iubitei face trecerea către întrebarea: şi totuşi, făptura umană, neprimită de nici un loc unde să-şi împlinească fiinţarea, nu poate afla în inimă acel loc? Căci, chiar dacă locuim într-un nicăieri, acolo, „*în acest trudnic Niciunde*" apare „*locul cu totul negrăit unde Preaputinul pur se preschimbă, şi brusc zvîcneşte în acel Preamult golit. Acolo unde socoteala cu nenumărate cifre iese din număr*".

Prin urmare, de la niciunde, trecînd prin negrăit, transfigurînd ne-locul prin inefabil, se ajunge la ieşirea din număr. Or, aceasta nu înseamnă „reducerea la nimic". Niciundele este „trudnic", constituie aici o încordare profundă în prefiinţare, în care, datorită pătruderii în inefabil, preaputinul existenţial se transformă brusc într-un exces, în irumpere ontică explozivă, infinită. Negrăitul este un gol tensional, în înţeles de ajun existenţial, de aşteptare intensă, unde fapta numărului, a multitudinii fărîmiţate se dizolvă, se pierde, ca orice ieşire din integralitatea Unului; şi, fiind depăşit numărul, orice stare secundă, orice delimitare şi condiţionare dispar: se ajunge la eliberarea în potenţialitatea pură, disponibilă oricărui reînceput, oricărei renaşteri; este starea primordială, care, fiind **Sînul**, este totul, cuprinde toate făgăduinţele posibile. „*Denn Schooß ist Alles*", afirmaţie pe care o vom întîlni în *Elegia a opta* şi care completează acel *Nirgends ohne Nicht*.

Să urmărim acest fragment în care negrăitul apare ca şansa omului de a atinge existenţa pură, – fragment care, în afara originalităţii în a surprinde esenţa inefabilului, este de o frumuseţe şi de o muzicalitate justificînd afirmaţia lui Edmond Jaloux: „Există unele pagini de poezie [în creaţia lui Rilke] de o frumuseţe absolută". Sau cea a lui Max Rychner: „Există poeme rilkeene despre care nu ştim dacă sînt verb sau deja muzică":

---

* *Subrisio saltat* este prescurtarea expresiei *Subrisio saltatoris*, „Surîsul Saltimbancului".

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Und plötzlich in diesem mühsamen Nirgends, plötzlich
die unsägliche Stelle, wo sich das reine Zuwenig
unbegreiflich verwandelt –, umspringt
in jenes leere Zuviel.
Wo die vielstellige Rechnung
zahlenlos aufgeht.

În fragmentul citat, pentru noţiunea de „loc", Rilke foloseşte cuvîntul *Stelle*, care exprimă un înţeles mai general, categorial, pentru ca, în continuare, în scopul de a înfăţişa, iarăşi prin contrast, latura de nimicnicie a condiţiei umane, utilizează cuvîntul *Platz*, care nu numai că este mai adecvat, dar duce lesne la ideea de „piaţă" – în sens de scenă sordidă pe care se joacă tragicomedia deşertăciunii omeneşti:

O, piețe! o! piețe-n Paris, nesfîrşită scenă de spectacole, unde modista, Madame Lamort [Doamna Moarte], *împleteşte şi răsuceşte şi ţese drumurile fără hodină ale pămîntului, panglicele fără capăt... şi funde şi flori... fructe artificiale, – toate cu false culori, – pentru pălăriile de iarnă ale destinului, vîndute la preţ redus.*

Această „Doamnă Moarte" este însă – ontologic şi axiologic – cu totul altceva decît moartea din viziunea lui Rilke, înţeleasă ca cealaltă faţă, ascunsă vieţii, sîn a tot ce fiinţează şi rezervor nesecătuit al existenţei; deci fără complementaritatea căreia viaţa ar fi amputată.

Madame Lamort este moartea distructivă, moartea-păpuşar care manevrează destinele ieftine, nevizionare şi neiradiante, rupte din totalitatea cosmică, în ultimă instanţă, apoietice, necunoscînd harul reîncepututlui pur, al disponibilizării infinite, – al vacantării extatice care depăşeşte neantul.

În finalul elegiei, punînd în paranteze imaginea morţii ruinătoare şi invocînd din nou Îngerul, făptura aflată mai sus de viaţă şi moarte, Rilke formulează iarăşi speranţa izbăvirii prin inefabil, şi anume prin inefabilul dragostei:

ar fi un loc – dar pe care noi nu-l cunoaştem –
şi acolo, pe un covor inefabil, îndrăgostiţii
ce nu pot nicicînd să ajungă aici la totala-mplinire,
şi-ar dezvălui cutezătoarele, înaltele icoane ale inimii lor avîntate:..

Dar nu pe pămînt, pentru că pămîntul nu a fost niciodată un teren solid pentru atari zidiri, nu se bucură de harul de a putea să poarte asemenea înalte, tremurătoare, „turnuri şi scări ale voluptăţii"; ci „dincolo", unde sumedenie de spectatori, şi anume morţii fără grai (dar care au deplinătatea cunoaşterii, – atît a vieţii, cît şi a morţii, transorizontul nemărginit al vieţii), şi-ar arunca

> *...atunci, mereu economisiţii,*
> *mereu ascunşii, de noi neştiuţii,*
> *micii lor bănuţi de fericire, valoroşi în eternitate, cu-adevărat*
> *înaintea celor doi surîzînd în sfîrşit*
> *pe alinatul covor.*

Aşadar, împlinirea şi construcţia, – căci pentru ca extazul în iubire să fie deplin, este necesar să-şi construiască zidiri ale înălţării, templu şi scări ce duc la piscurile trăirii, – trebuie făcute *în* şi *din* negrăit. Şi numai urzită din inefabil, fericirea poate fi atinsă. Dar această fericire nu vine atît dinlăuntru, ci este un dar preţios, valabil doar în veşnicie, venind de la cei care nu au avut şansa fericirii în cursul vieţii, dar au strîns cu grijă şi aşteaptă mereu de dincolo să aibă prilejul de a dărui micile lor agonisiri de noroc celor care, în fine, merită. Şi repetăm, merită doar îndrăgostiţii, aceşti prinţi ai simţirii în care universul se oglindeşte şi îşi amplifică fiinţarea: viaţa, bucuria, durerea; ai simţirii putînd să urce la absoluta libertate a inexprimabilului.

N.B. Wolfram Groddeck vede în Saltimbancii din *Elegia a cincea* „destinul artiştilor cuvîntului poetic", iar covorul ar constitui metafora „ţesăturii textuale" a poemelor (Postfaţă la ediţia *Elegiilor duineze* şi a *Sonetelor* din ediţia Reclam, 1997, p. 152).

Din această perspectivă am putea interpreta covorul – care apare la început „pierdut undeva în văile lumii", apoi, în strofa finală este denumit „inefabil", pentru ca în versul final să se vorbească despre „alinatul covor" – ca fiind metafora experienţei poetice, care suie progresiv de la contemplarea lumii („roza contemplării") la culminaţia transfiguratoare.

*

Elegia a şasea continuă ideea perisabilităţii omeneşti, de astă dată în scopul reliefării statutului ontologic al **Eroului**.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Poemul începe cu lauda smochinului, care-şi scurtcircuitează înflorirea trecînd direct la fruct, astfel că, în acest mod, îşi ascunde misterul în rodul grăbit, în „preadulcea" împlinire: ascuns, – *iată, aidoma lui Dumnezeu în lebădă*. Ci *nouă*, continuă Rilke, ne place să zăbovim în slava înfloririi. Dar cînd ajungem în inima fructului nostru, *„sîntem trădaţi"*.

Numai eroii şi cei care mor tineri – numai „aleşii de dincolo" depăşesc ispita desmuguririi, un puternic imbold purtîndu-i pînă la ardere în plenitudinea inimii. Pentru că în aceştia, Grădinarul din adînc, – moartea –, a imprimat un cu totul alt sens, o altă mlădiere a vinelor prin care urcă seva înfloririi.

Pe erou, asemenea morţilor tineri, a dura, adică a zăbovi pe linearitatea temporalităţii, nu-l ispiteşte; fiinţarea eroului este suiş: *„Sein Aufgang ist Dasein"*. El se înalţă neîncetat şi înaintează în constelaţia mereu reînnoită a necurmatelor sale primejdii. Acolo sus, puţini îl ajung.

> *Dar, destinul, pentru noi învăluit în tăcere şi beznă, dintr-o dată, cu el se-nflăcărează şi-l cîntă în inima învolburatei sale lumi.*

Este înscrisă aici traiectoria destinală a Eroului, a Geniului, a Vizionarului, a Magului, a Poetului, – a Demiurgului creator: dezrobit de vremuire, necunoscînd rostogolirea orizontală a fiinţării, ci – dimpotrivă – verticalitatea care săgetează eternitatea, condiţia umană schimbîndu-şi cursa pentru a izvodi făptura şi fapta Alesului.

Şi, înţelegîndu-şi nobila înrudire cu Eroul, Rilke continuă exaltat:

> *Pe nimeni nu aud ca pe* dînsul. *Dintr-o dată, ca un torent de aer, mă străbate întunecatul său glas.*

Pătruns de sonoritatea noptatică a Eroului, poetul ar vrea să fie iarăşi copil, – copilul citind povestea lui Samson, a cărui mamă, infertilă la început, a născut apoi *totul*. El, Eroul, acolo în adîncuri, şi-a ales mama, destinul său ales învingînd în sînul matern alte fiinţe care năzuiau spre şansa vieţii.

Galopînd prin spaţiile iubirii, fiecare dragoste şi fiecare pulsaţie a inimii pentru el poartă pe Erou mai sus, în sensul destinului său de neîncetată înălţare. Eroul, Geniul este o autodepăşire continuă care-i intensifică fiinţarea, iar iubirile sînt staţii de reenergizare – creatoare şi mutantă –, catalizoarele înaltelor arderi ale inimii şi zboruri ale spiritului. Ne amintim de

cea de a treia *Elegie*, unde ni se releva că iubita trezeşte în adîncul inimii celui drag o veşnicie de simţăminte şi făpturi, totul preschimbat într-un prezent inalterabil. Pentru ca sus, în piscul supremelor trăiri, să aibă loc pentru Erou mutaţia ultimă: *preschimbarea în altul*, ceea ce semnifică începutul unui nou ciclu de fiinţare creatoare.

*

Pentru a ieşi din însingurare, scrie Rilke la începutul *Elegiei a şaptea*, chemarea trebuie să se înalţe în intimitatea cerului, asemenea strigătului păsării care cheamă primăvara. O chemare avînd puterea să trezească răspunsul unei iubite *„nevăzută încă"*.

În felul acesta, chemarea capătă virtuţile unei Bune-Vestiri care, suind treaptă cu treaptă spre înaltul templu al viitorului, magic aduce Prierul şi-l poartă spre vară. Şi nu numai zilele pline de strălucire, ci mai cu seamă nopţile. Căci, afirmă Rilke în *Poezii către noapte*,

> *O, noapte, de-ai şti cum toată fiinţa mea e în zbor preschimbată*
> *cînd mă încumet să te ajung!*

Şi în altă parte:

> *respiră întunericul pămîntului şi din nou priveşte în sus.*
> *Chipul mistuit în noapte dă feţei tale spaţiu.*

Gînd înrudit în elegia de faţă: înaltele nopţi ale verii şi de asemenea stelele acestui pămînt, infinit contemplate, cum le-am putea uita dincolo de moarte?

În acest moment are loc o comutare decisivă în desfăşurarea poemului: trecerea în tărîmul infinit al celei de-a doua ipostaze a existenţei, – moartea. Aceasta a fost „logica" inimii care a purtat suişul strigătului treaptă cu treaptă în amintitul templu al viitorului, trecînd prin începuturi (primăvara), prin împlinire (vara), prin extatica amiezii, şi suind apoi spre zarea nemărginită a nopţii, pentru ca, finalmente, pe calea astrelor, să se ajungă în necuprinsul Morţii. Şi atunci, exclamă poetul, **dincolo**, *„mi-aş chema iubita"*; dar chemarea prea vastă fiind –, nu numai cea evocată, singură, ar veni, ci din mormintele lor şubrede, nenumărate fete s-ar înălţa, rîvnind din nou viaţa de aici, asemenea tuturor celor plecaţi.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru că „Hiersein ist herrlich" – *„să fii aici pe pământ e minunat"*: aici, unde soarta nu-i altceva decît condensarea copilăriei; unde adesea iubirea însăşi este o fugă pe lîngă cel drag către nimic, într-un extaz al libertăţii fără limite. Lucrul acesta îl ştiu chiar şi pierdutele fiice ale străzii, pentru că şi ele au avut o oră, un răstimp care a însemnat *totul*: – un fragment de eternitate.

Dar fericirea cea mai trainică nu trebuie căutată în exteriorul care mereu se sfarmă, nu trebuie cerşită vecinului indiferent ori zeflemitor, ci trebuie căutată în inima noastră: „Nirgends, Geliebte, wird Welt sein, als innen", – *„Nicăieri, iubito, nu va fi lume decît înăuntru"*. Din acest motiv, totul trebuie preschimbat infinit în noi înşine. Exterioritatea este aparentă şi perisabilă. Lăuntricul este singurul durabil. El este locul, puntea pe unde inima noastră trece din inima iubitei în inima lucrurilor, în inima fiinţării, în inima morţii. Şi inima poate reconstrui tot ceea ce exterioritatea a destrămat. Să înălţăm templul interior al sublimei noastre fiinţări supra-temporale *„cu pilaştri şi statui, mai măreţ încă"*.

Or, acesta este privilegiul celor puţini. Al poeţilor, dezmoşteniţii, cărora spre deosebire de ceilalţi – nici ceea ce a fost şi nici măcar ceea ce se apropie nu le aparţine. *„Căci chiar şi ceea ce-i foarte aproape, departe-i de oameni"*. Dar acest lucru nu trebuie să însemne pentru noi o dezarmare, ci un impuls pentru a apăra înfăţişările ştiute.

Acest impuls a fost cîndva elanul, energia de depăşire de către om a destinului, de înălţare către acel **Nu-se-ştie-încotro**, unde am întemeiat necunoscuta fiinţare ca şi cum ar exista, chemînd pentru certificare în acel spaţiu stelele din ceruri de absolută certitudine. Şi adresîndu-se Îngerului, poetul afirmă că această faptă a omului de convertire a necunoscutului, a apropiatului invizibil în vizibil s-a prefăcut în coloane, în sfincşi, în catedrale.

Iată, Îngere, prezentul nostru etern, iată-l aici dăruit contemplării tale, născut din rodnicele spaţii ale Lăuntricului nostru – *„O, Îngere, miră-te, căci noi sîntem aceasta"*, afirmă poetul. Iată fapta omenească avînd virtutea să ne izbăvească de perisabilitate, de nimicnicie. Fapta noastră însumînd energii a mii şi mii de simţiri care nu au mai putut încăpea în spaţiile noastre dinăuntru şi au izbucnit în afară, întrupîndu-se în piatră. Faptă infinită, ca o muzică sus, tot mai sus, pentru a ne depăşi pînă la urmă.

Scanned with OKEN Scanner

Dar faptă a iubirii, – simplă, preacurată, negrăită, asemănătoare cu aceea a unei îndrăgostite, care, *„oh, singură la fereastră, noaptea... nu a ajuns la genunchii tăi – ?"*.

Şi ajuns la conştiinţa veşniciei create de om, poetul renunţă să mai invoce Îngerul. Pentru că, oricum, nu ar veni. Dimpotrivă, strigătul său către Înger va fi *„ca un braţ înălţat... Şi mîna lui desfăcută sus... într-un gest de apărare şi prevenire"*.

Gest al orgoliului uman, mîna desfăcută constituie metafora deschiderii omului către veşnicie prin fapta sa izvoditoare de eternitate – **Arta**. Înfruntînd Îngerul, poetul este conştient că această deschidere creatoare contrabalansează deschiderea Îngerului către cele două tărîmuri: vremelnicie şi imperisabil.

S-a sugerat că acest gest patetic al mîinii deschise i-ar fi putut fi inspirat poetului de unele imagini de pe frescele egiptene. Dar aceeaşi idee îi putea fi indusă şi de mîinile foarte expresive, mai ales în adorare, din sculpturile lui Rodin (*Rugăciunea*, *Catedrala*).

*

În *Elegia a şaptea* se desfăşoară drumul parcurs de spiritul uman în creaţia artistică. Şi acest parcurs este iniţiat de un act de iubire, înglobînd mai întîi natura exuberantă din afară, include apoi noaptea şi căile stelare, pentru ca, în fine, creatorul să treacă dincolo, însuşindu-şi şi faţa cealaltă a vieţii. Dar, după ce fapta iubirii a epuizat circuitul viaţă-moarte, deci circuitul din afară, urmează interiorizarea nemărginirii externe străbătute, pentru că lumea din afară este caducă, supusă timpului ruinător. Şi numai astfel, transformate *„nesfîrşit în noi înşine... în inimă nezărită"*, poetul, creatorul poate înveşnici lumea şi lucrurile în opera de artă, în vizibilul supratemporal. Fapta poetică preschimbă figurile vremelniciei în icoane nepieritoare. Dar sîngele viu al acestei fapte, care reflectă chipul omului şi aventura sa existenţială în lume, şi-a scos hrana din intensa trăire întru iubire a totalităţii universului – ştiut şi neştiut: arzătoare experienţă a vieţii şi nedesluşită experienţă a presimţirii tărîmului de dincolo de viaţă; momentul insular al prezentului este asaltat de tot ce a fost şi de tot ce va veni, precum şi de nebănuite interferenţe cu infinitul Deschisului.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

*

Deschisul – idee semnînd originalitatea absolută a lui Rilke, ne întîmpină în cea de *a opta Elegie duineză.*

Esenţiala dramă a omului: trecerea. Sîntem mereu în postura celui care pleacă. Trăim în despărţiri. Această perspectivă închisă, restrictivă este pusă în contrast cu natura vizionară a celorlalte vieţuitoare – plante, animale – care sînt *„ochi şi numai ochi"* şi care, din acest motiv, văd *Deschisul*. Numai noi, oamenii, nu vedem ce se află în afară. Chiar pe copil îl învăţăm de mic să privească în urmă, în *aparenţă*, şi nu Deschisul care este liber de moarte, – eternitatea.

În schimb, animalele au mereu destrămarea, declinul în urma lor, iar în faţă *înaintează în veşnicie*. Noi nu avem niciodată înainte *„spaţiul pur, unde florile la nesfîrşit se învoaltă"*. Vedem doar lume, dar niciodată acel niciunde fără nimic, cast, nevegheat, spaţiu al deînceputului pur.

Ce este acest **Deschis** pe care-l văd celelalte vieţuitoare, iar omului îi este interzis? Este

> *acea viaţă pe care o numim imaginară, acea lume pretins supranaturală, moartea, – acestea toate, care, de fapt, ne sînt consubstanţiale, dar ele au fost alungate printr-o apărare zilnică, astfel că simţurile noastre care le-ar putea percepe s-au atrofiat,*

afirmă Rilke în *Scrisoare către un tînăr poet*. Deschisul, în înţeles rilkean, se opune conceptului de **Lume**, care nu este decît o parte, o ştirbire a totalităţii universale, „realizabilă în fiece clipă" şi care îmbină viaţa cu moartea, cunoscutul cu necunoscutul, zăritul cu nezăritul, trecutul cu viitorul. Toate coexistă, viaţa şi postviaţa sînt contemporane, componente indisolubile ale **Spaţiului**, termen sinonim pentru Rilke cu **Deschisul**.

Ceea ce se află în afară, afirmă Rilke, noi nu vedem decît prin văzul animalului; pentru că animalul este *în* lume, iar noi ne ţinem *în faţa* lumii, din cauza ciudatei „răsuciri" şi suprapuneri a conştiinţei noastre. *„Prin deschis, eu nu înţeleg cerul, văzduhul, pentru că acelea sînt de asemenea pentru contemplator «obiect» şi deci opace şi închise. Animalul, floarea... sînt toate acestea fără să-şi dea seama, şi au înaintea lor şi deasupra lor acea libertate a unei deschideri indescriptibile, libertate care nu are, poate,*

echivalenţe (de altfel, momentane) decît în primele momente ale dragostei, cînd o fiinţă omenească descoperă în cealaltă propria sa imensitate, şi în exaltarea întru Dumnezeu", afirmă poetul într-o altă scrisoare.

Ideea că numai animalului îi este hărăzit să vadă **Deschisul, Înafara, Spaţiul** explică multitudinea vieţuitoarelor în lirica lui Rilke: cîini, unicorni, animale mitologice. Şi nu Deschisul se desfăşoară nemărginit sub miile de pleoape ale rozei – „absolutul florilor" (SO, II, 6)? În epitaful său, Rilke şi-a ales trandafirul care să-l însoţească dincolo, pentru a contempla împreună cu floarea vizionară – care „*cunoaşte acel negrăit acord al nefiinţei cu fiinţa, pe care noi nu-l ştim*", – tot Deschisul, nouă, aici, inaccesibil.

În *Caietele lui Malte Laurids Brigge*, Rilke aduce numeroase exemple care vădesc permeabilitatea pentru Deschis a cîinilor, presimţirea unor vibraţii venind din moarte. Cîinii, afirmă poetul, pot privi în Spaţiul Absolut, acolo unde se află „viitorul şi insesizabilul". Ei ar fi un mediu de comunicare între vizibil şi invizibil. Noi, scrie Rilke, probabil că numai la sfîrşitul vieţii întrezărim în fine ceea ce se află dincolo, *în afară*. Aici noi, oamenii, vedem Spaţiul, Deschisul doar în răsfrîngeri, pentru că neîncetat îl înăbuşim.

Marele destin – potenţial – al omului ar trebui să fie nu numai de a încerca să rămînă în starea de har a copilului, cum stă scris în elegia precedentă; idealitatea existenţială pentru noi este nu numai „densitatea copilăriei", – ci de asemenea de „*a ne afla mereu înainte*": pentru a devansa în felul acesta orice timp şi orice oprelişte a viziunii. Numai că, revine poetul, spre deosebire de celelalte vieţuitoare, a căror fiinţare este infinită şi pură de orice stare, ca şi viziunea lor, astfel că „*ele văd în faţa lor totul, şi în tot şi pe ele însele, şi în felul acesta sînt izbăvite*", – noi aşezăm mereu borne, hotare. Definim, numim, decupăm. „*O, cît de smintit despicăm undă, pămînt!*", afirmă poetul în *Izvoare, izbucniţi în lumină!* Şi Rilke adaugă ideea stranie că în făptura caldă a sălbăticiunii se află greul unei melancolii, împrumutată şi nouă: că totul spre care tindem a fost cîndva mai fidel, mai aproape de fiinţa noastră, în suavă comuniune.

Astfel, pentru noi, oamenii, „*totul este distanţă*" şi despărţire, pe cînd la vieţuitoarele celelalte totul este suflu, care le inseră în integralitatea unei absolute certitudini opuse lumii noastre, mereu îndoielnică şi „*în destrămare ca vîntul*". În felul acesta ieşim din Spaţiu, din Sîn; Sînul, care este totul.

Scanned with OKEN Scanner

Noi rămînem pretutindeni spectatori, privind către lume, şi niciodată „dincolo". Sîntem depăşiţi printr-un preaplin fragil. Încercăm să rînduim; dar se năruie; rînduim din nou şi iar se sfarmă. Cădem şi ne sfărmăm noi înşine. Şi pentru că privirea noastră mioapă nu ne îngăduie integrarea în nemărginirea Deschisului, sîntem predestinaţi, orice am întreprinde, să ne luăm mereu rămas bun, şi din acest motiv, nu sălăşluim nicăieri. Ne despărţim, ne luăm adio şi de la noi înşine, captivi cum sîntem, în aparenţă, în evanescenţă – în temporalitatea care îşi ia neîncetat adio de la ea însăşi. Şi din această pricină nimeni nu este el însuşi. Sîntem mereu grăbiţi, ignorînd că *„al vremii pas"* (SO, I, 22) este neant în sînul a ceea ce veşnic rămîne. Numai ceea ce zăboveşte posedă harul de a ne iniţia în condiţia unui prezent absolut.

*

În *Elegia a noua* Rilke ne vorbeşte despre misiunea poetului. Această misiune privilegiată constă în a exprima lucrurile, aici, în „Patria Exprimabilului"; şi acest lucru în scopul de a le preschimba „în inima nezărită". În acel prezent inalterabil –, înveşnicit.

Rilke se întreabă: de ce sîntem oameni, cînd puteam fi, de pildă, lauri?; şi poetul răspunde: nu pentru a afla fericirea, nu din curiozitate şi nici pentru a exercita inima, ci pentru că *„a fi aici este mult"* – „Hiersein viel ist" şi fiindcă *tot ceea ce este supus trecerii are nevoie de noi*, – idee fundamentală care apare încă în prima elegie. Acesta este motivul pentru care nouă, celor pieritori, ne este hărăzit ceea ce este pieritor. Unicitatea fiinţării noastre în istoria veşniciei este menită întîlnirii cu lucrurile, care – la fel ca şi noi – există o singură dată în derularea timpului.

A fi pe pămînt este deci o şansă şi o chemare ce nu se mai repetă. *„Nie wieder!"* – nicicînd încă o dată.

Astfel, tocmai fiindcă omul are o solie cosmică, dorim viaţa cu atîta ardoare: ca să purtăm lucrurile *„în mîinile noastre umile, în preaplinul privirilor şi în inima noastră fără cuvinte"*. Nu pentru a le duce dincolo; pentru că dincolo nu putem lua nici măcar privirile, ci doar suferinţile, care nu sînt altceva decît îndelungata experienţă a iubirii. Nu putem lua decît ceea ce este negrăit. Legătura dintre viaţa şi moartea fiecăruia dintre noi, două feţe ale fiinţării, o împlineşte inefabilul.

Scanned with OKEN Scanner

Şi totuşi, nu inefabilul resimţit de noi, oamenii, are importanţă, cînd stelele *„sînt cu mult mai de nespus"*. Ci solia noastră poartă o mai înaltă semnificaţie: să spunem casă, fîntînă, fereastră... *„dar s-o spunem... aşa cum lucrurile nicicînd în adîncul lor nu şi-au închipuit că sînt"*: – splendidă definiţie a faptei poetice.

Deci, aceasta ni-i chemarea: grăirea înaripată a inimii, centru afectiv al Întregului. O grăire izbucnind din preaplinul unei trăiri **vizionare**, care înalţă lucrul, fiinţarea la culminaţia transfigurării: *„Nu-i oare tainic viclesug din partea tăcutului pămînt cînd el îmboldeşte pe-ndrăgostiţi ca în simţirea lor fiece lucru să suie-n extaz?"*. Căci pentru nimeni nu este aşa de uşor ca pentru cei ce se iubesc să treacă pragul de la rostire la nespus, de la simţămînt la transă, de la ardere la evadarea transfigurării. Şi Rilke subliniază: *„Aici este vremea rostirii, aici e patria sa"*. Dar rostirea făcută din inimă, rostire slăvitoare, care trece infinit fapta fără chip, – *Tun ohne Bild* –, aceasta ducînd la pieirea lucrurilor ce ar putea fi vieţuite de noi.

Dar, continuă Rilke, *„Îngerului lumea slăveşte-o, şi nu negrăitul; pe el nu-l poţi ului cu măreţe simţiri"*. Căci sentimentul nostru se află în lume, şi pentru Rilke „lumea" se reduce la ceea ce putem percepe în cercul vederii umane. Îngerul vede însă întregul, Spaţiul, Deschisul, simţirea sa este pe această măsură. Pe măsura nemărginirii a tuturor celor văzute şi nevăzute.

Din acest motiv, noi trebuie să-i arătăm Îngerului rostirea care încape simplitatea, ceea ce se află la îndemîna noastră, în ocolul privirilor noastre. Şi rostindu-i astfel – **omeneşte** – lucrurile, uimirea îl va opri în loc asupra ceva ce a fost trecut de el cu vederea, văzul său prea vast fiind. Şi în felul acesta, Îngerul va putea să descopere *„cît de fericit poate fi un lucru, cît de fără vină şi-al nostru"*. Pentru că acel lucru este iubit de noi, s-a re-născut din căldura şi slăvirea inimii noastre.

Prin urmare, *a recrea lucrurile şi a le înălţa pînă la a trezi uimirea Îngerului*, – iată, după Rilke, *esenţa faptei umane, – a faptei poetice*. Îngerul va afla că geamătul durerii poate fi exprimat, poate lua chip, o formă, ceea ce pentru suferinţă înseamnă o bucurie; astfel că din acel chip, din acea icoană împlinită de noi, de grăirea noastră vibrantă, lucrul suie în beatitudine într-o supraexistenţă, se înalţă fericit *„dincolo, din trupul viorii"*, adică în duhul muzicii, supremă încîntare, supremă eliberare.

Scanned with OKEN Scanner

Şi totuşi, nu inefabilul resimţit de noi, oamenii, are importanţă, cînd stelele *„sînt cu mult mai de nespus"*. Ci solia noastră poartă o mai înaltă semnificaţie: să spunem casă, fîntînă, fereastră... *„dar s-o spunem... aşa cum lucrurile nicicînd în adîncul lor nu şi-au închipuit că sînt"*: – splendidă definiţie a faptei poetice.

Deci, aceasta ni-i chemarea: grăirea înaripată a inimii, centru afectiv al Întregului. O grăire izbucnind din preaplinul unei trăiri **vizionare**, care înalţă lucrul, fiinţarea la culminaţia transfigurării: *„Nu-i oare tainic viclesug din partea tăcutului pămînt cînd el îmboldeşte pe-ndrăgostiţi ca în simţirea lor fiece lucru să suie-n extaz?"*. Căci pentru nimeni nu este aşa de uşor ca pentru cei ce se iubesc să treacă pragul de la rostire la nespus, de la simţămînt la transă, de la ardere la evadarea transfigurării. Şi Rilke subliniază: *„Aici este vremea rostirii, aici e patria sa"*. Dar rostirea făcută din inimă, rostire slăvitoare, care trece infinit fapta fără chip, – *Tun ohne Bild* –, aceasta ducînd la pieirea lucrurilor ce ar putea fi vieţuite de noi.

Dar, continuă Rilke, *„Îngerului lumea slăveşte-o, şi nu negrăitul; pe el nu-l poţi ului cu măreţe simţiri"*. Căci sentimentul nostru se află în lume, şi pentru Rilke „lumea" se reduce la ceea ce putem percepe în cercul vederii umane. Îngerul vede însă întregul, Spaţiul, Deschisul, simţirea sa este pe această măsură. Pe măsura nemărginirii a tuturor celor văzute şi nevăzute.

Din acest motiv, noi trebuie să-i arătăm Îngerului rostirea care încape simplitatea, ceea ce se află la îndemîna noastră, în ocolul privirilor noastre. Şi rostindu-i astfel – **omeneşte** – lucrurile, uimirea îl va opri în loc asupra ceva ce a fost trecut de el cu vederea, văzul său prea vast fiind. Şi în felul acesta, Îngerul va putea să descopere *„cît de fericit poate fi un lucru, cît de fără vină şi-al nostru"*. Pentru că acel lucru este iubit de noi, s-a re-născut din căldura şi slăvirea inimii noastre.

Prin urmare, *a recrea lucrurile şi a le înălţa pînă la a trezi uimirea Îngerului*, – iată, după Rilke, *esenţa faptei umane, – a faptei poetice*. Îngerul va afla că geamătul durerii poate fi exprimat, poate lua chip, o formă, ceea ce pentru suferinţă înseamnă o bucurie; astfel că din acel chip, din acea icoană împlinită de noi, de grăirea noastră vibrantă, lucrul suie în beatitudine într-o supraexistenţă, se înalţă fericit *„dincolo, din trupul viorii"*, adică în duhul muzicii, supremă încîntare, supremă eliberare.

Scanned with OKEN Scanner

Deci, aceasta este calea: preamărite de noi, lucrurile, trecătoarele, înțelegînd aceasta, văd în noi un mîntuitor. După ce le-am „rostit" din dicibil, ele ne cer să le trecem în indicibil, să le preschimbăm în inimă nezărită, să le prefacem *„nesfîrșit în noi înșine"*, – cea mai deplină salvare de efemeritate. Pămîntul însuși așteaptă de la noi, acesta este visul său: să ne împlinim menirea de a-l înălța în noi, făcîndu-l nezărit. Odată, cîndva, *„unsichtbar in uns erstehn"*. În felul acesta Îngerul este „egalat".

Căci preschimbarea este grăbita năzuință și destinare a lucrurilor. Noi avem sacra datorie să răspundem la această chemare. În felul acesta, în spațiul inimii noastre lucrurile se eliberează de limite, de numire, de perisabilitate, și – preschimbate în noi înșine – dispare diada antitetică subiect-obiect. Lucrurile devin coeterne cu inima, se plasează într-un prezent statornic „boltit undeva în ideal".

Și elegia continuă aproape în rugăciune, în sfîntă devoțiune față de „Pămîntul iubit": *„Fără de nume ție îți sînt hărăzit, și de foarte departe. Dreptatea totdeauna fost-a de partea ta și e descoperirea ta sfîntă moartea în care te poți încrede"*; „descoperire" – pentru că moartea nu este aneantizare, ci numai nebănuită schimbare de nivel existențial.

Dacă în *Elegia a șaptea* era vorba de fenomenologia împlinirii poetice – împlinire inefabilă în opera de artă, faptă rezervată Alesului, Geniului, – în *Elegia a noua* Rilke se referă tot la înfăptuirea poetică, dar de astă dată nu întruchipată în creația artistică. Este vorba acum de poezia vie, de *poetica existențială*, putînd fi viețuită de fiecare dintre noi. Prin împlinirea acestei chemări, omul își realizează plenitudinea ființării într-un prezent absolut: *„Iată, trăiesc. Din ce? Nici copilăria, nici viitorul nu se împuținează... O ființare peste măsură îmi irumpe în inimă"*.

Mesajul celor două elegii: pentru a se elibera, pentru a se izbăvi de finitudine și perisabilitate, omului i s-a dat harul Rostirii, care înseamnă și cuvînt și trăire. Act al inimii, această rostire ne transmută în cea mai înaltă stare ontică, – inefabilul; și în această suprarealitate omul poartă cu el și pămîntul, și lucrurile de aici, pe care le transfigurează și interiorizează, suindu-le într-un prezent perpetuu al bucuriei fără nume. Căci, afirmă Heidegger – sub zodia lui Hölderlin și Rilke, – *„dacă omul ar trebui să ajungă într-o zi în proximitatea Ființei, ar trebui mai întîi să învețe a exista în ceea ce nu are nume"*.

Scanned with OKEN Scanner

*

Scrisă la distanţă de un deceniu faţă de celelalte elegii, *Elegia a zecea duineză* este de o gravitate deosebită, fiind încărcată de metafizica morţii. Un straniu pelerinaj în tărîmul considerat a fi locuit de „anticele" Tînguiri. Elegia devine un impresionant imn închinat Durerii Universale.

După ce invocă îngerii, în nădejdea că, odată săvîrşită cumplita scrutare în străfunduri, poetul va avea puterea de a cînta slava *„îngerilor ce încuviinţează"*, Rilke începe îndelunga evocare a durerilor. Ele, pe care nu ştim să le preţuim, pîndindu-le mereu în mod laş sfîrşitul, ele sînt, de fapt, ceea ce este pururi viabil, *„frunzişul pururea verde... unul din anotimpurile tainicului an, şi nu numai anotimp – ci mai mult – loc, aşezare, culcuş, sol, lăcaş..."*. Prin urmare, suferinţa nu este un simplu simţămînt, ci o energie creatoare, un fel de forţă transcendentală, kantiană, instituind un spaţiu şi un timp, – unde se află o particulară şi unică cetate locuind certitudinea noastră existenţială. Cu cîte sinonimii, cu cîtă insistenţă ne relevă poetul ideea de inserţie spaţială a omului prin fapta suferinţii! Sîntem la polul exact opus al atitudinii budiste, negative faţă de suferinţă, proclamată de Gautamă Siddharta: „Discipoli, eu nu predic decît două lucruri: suferinţa şi suprimarea suferinţii".

Înainte de a ne conduce în tăcuta Cetate-Durere, Rilke introduce, în puternic contrast, larma cumplită şi dezgustătoare a tumultului cotidianului, cu întreaga sa nimicnicie, larmă care tulbură şi profanează liniştea gravă, solemnă a tărîmului suferinţii. În imagini evadate parcă din tablourile lui Breughel, poetul desfăşoară cu impresionantă virtuozitate şi cu imens dispreţ defilarea paiaţelor din bîlciul deşertăciunii, agitaţia mecanică şi sterilă a tot ce este calp, şarlatania gălăgioasă a falsei ardori, ipocrizia trîmbiţărilor şi aplauzelor, zornăitul strident al tinichelelor, al nonvalorilor, jonglerii şi scafandrii zelului mimat, tarabele fericirii mascate şi indecenta multiplicare a banului, „sexul" lumii moderne, după expresia lui Rilke, – supremă distracţie şi mod de autovalorificare umană în acest jalnic spectacol.

La pol opus, purtîndu-ne dincolo, înapoia gardului unde stă scris *„Fără-de-Moarte"*, acolo întîlnim Realul. Şi cine se află în acest tărîm al **adevăratei vieţi**? Copiii, îndrăgostiţii, cîinii: copiii – care trăiesc destinul

Scanned with OKEN Scanner

cel mai „dens", ignorînd derularea temporalităţii destrămante; îndrăgostiţii, cei care, exercitîndu-şi cel mai mult inima, se află mereu în miezul întregului şi al Veşnicului; şi cîinii, – vieţuitoarele vizionare, capabile să privească spre Deschis, spre totalitatea viaţă-moarte.

Mai încolo însă un adolescent este atras de o tînără Tînguire. Dar adolescentul nu înţelege că aceasta este adevărata, cea mai înaltă chemare a iubirii, – undeva mai sus şi mai în afară; nu înţelege că iubirea este suferinţă. Nu poate pătrunde sensul simbolurilor pe care le poartă jeluitoarea cea tînără şi pe care le arată unor tineri şi unor tinere ce o urmează, şi anume – mărgăritarele durerii şi vălurile fine ale suferinţilor pătimite.

Din acest motiv, adolescentul, care a trecut astfel pe lîngă experienţa dragostei nedesluşind-o, este condus de o mai vîrstnică Tînguire în adîncul văii unde îşi au sălaşul jeluitoarele. Ea îi lămureşte obîrşia nobilă a Tînguirilor, descinderea lor din profunzimile montane. Îl poartă apoi prin fantasticele întruchipări ale jeluirilor: *„coloanele templelor sau ruinele falnicelor castele din care Prinţi ai Tînguirii domneau... înalţii arbori de lacrimi şi cîmpii de-nfloritor alean ...ce înscrie pînă departe icoana însinguratului ei ţipăt"*, morminte de profeţi, sibile şi în fine, Sfinxul veghind mormintele. Şi peste toate, adolescentul contemplă, ameţit de propria-i moarte, icoana umană încoronată şi aşezată pe cumpăna astrelor.

Şi anume, astrele noi, neştiutele stele ale acestei Ţări a Durerii, ale căror tainice nume Tînguirea cea vîrstnică i le dezvăluie adolescentului, nume alcătuind o constelaţie de simboluri semnificative: către nord, *„Cavalerul, Toiagul, Drumul, Carte-arzătoare, Fereastră, Păpuşă, Coroană de fructe"*; iar pe cerul curat din sud, *„Leagănul, Mumele, Originile"*.

Se observă că, plecînd dinspre nadir spre zenit, se desfăşoară o înşiruire progresivă cu o anumită logică serială internă: se întîlnesc mai întîi *Mumele*, deci începuturile, originile, naşterea; urmează simboluri ale călătoriei, ale aventurii existenţiale umane: mişcare sprintenă la început (*Călăreţul*), încetinită către sfîrşit (*Toiagul*); apoi simbolul învăţului (*Cartea*), al toamnei şi al fructificării vieţii (*Coroană de fructe*), al Sînului (*Leagănul*), al jocului, dar şi al condiţiei de a fi supus destinului (*Păpuşă*); apoi înaintarea spre finele călătoriei (*Drumul*) şi, în sfîrşit, *Fereastră* ducînd către **Deschis**.

Scanned with OKEN Scanner

În continuare, adolescentul este condus la o vale întunecoasă şi prăpăstioasă unde, în depărtare, licăreşte în palid contrast un izvor, atît de rîvnit de oameni, dar pe care Rilke îl plasează dincolo, în spaţiul morţii: *Izvorul Bucuriei*. Este ca şi cum, în înţelesul poetului, *eliberarea în Deschisul absolut constituie suprema speranţă de bucurie pentru om*.

La poalele muntelui, Tînguirea vîrstnică îl îmbrăţişează pe adolescent, iar acesta suie mai departe în munţii Durerii Primordiale. Şi, în marea tăcere a acestui urcuş, se încheie traiectoria destinului omenesc.

Finalul ultimei elegii, şi astfel al întregului ciclu duinez, este intens dramatic şi deprimant. Rilke se întreabă: dacă de dincolo, întru comunicare, morţii ar trezi în noi un simbol, atunci poate ei ne-ar arăta doar atît: ciucurii mîţişorilor atîrnînd în alunul golaş sau ploaia căzînd pe întunecatul tărîm pămîntesc, primăvara. Şi poetul conchide: *„Şi noi, care-nţelegem norocul ca pe un suiş, am fi cuprinşi de-nfiorare... care-aproape ne doboară cînd ceea ce este fericit cade"*.

În felul acesta, căderea, – căderea a ceva foarte fragil, – mîţişorii şi stropii de ploaie, – este cel din urmă cuvînt al *Elegiilor duineze*. Acesta pare a fi mesajul pe care adolescentul, ce se afla aici la începutul aventurii existenţiale, ni-l trimite după ce a parcurs dincolo etapele esenţiale ale experienţei în lumea omenescului şi a ajuns finalmente în munţii durerilor dintîi care au semnat naşterea condiţiei noastre de a fi. Aceasta este revelaţia care ni se face asupra adevărului destinului uman.

Căci ce înţeles poartă această simbolică a fericirii împlinite care *cade?* Fericirea, norocul în ordine umană înseamnă prăbuşire? Cel plecat, după ce a cunoscut beatitudinea Deschiderii, după ce a aflat Fîntîna Fericirii, revine pe pămînt, simbolic, pe traiectoria unui ciclu fatal al eternei întoarceri? Unde se află raţiunea sau poate viciul acestei ciclicităţi a înălţării şi căderii indisolubil legate, indisolubil interdeterminîndu-se? Rezerva existenţială, rezerva de noroc pentru om este suferinţă, iar atingerea fericirii este doar o tangentă, un contrast fulgurant pregătind, iniţiind căderea? Un luminiş întru înţelegerea finalului ultimei *Elegii* ni-l deschide Rilke însuşi: „Dacă este posibil să recunoaştem în durere, ca şi în plăcere, solul nostru, în loc să-i întoarcem spatele – poate atunci s-ar adeveri că chiar ceea ce *cade* este un bine, precum ploaia primăvara", pentru Rilke ploaia fiind un dar al omului (Philippe Jacottet, *Rilke*, Seuil, 1970). Dar imaginea căderii ar putea semnifica şi închiderea unui ciclu prin întoarcerea la origini.

Scanned with OKEN Scanner

„Opera aperta" prin excelenţă, ultima elegie duineză rămîne cea mai tulburătoare prin întrebările de nedezlegat pe care le pune şi prin perspectivele sumbre care vin să încheie şi, în acelaşi timp, să lase deschis parcursul celor zece poeme. Parcurs vizionar în universul destinului omenesc, care începe cu drama comunicării şi sfîrşeşte cu drama „norocului" uman; începe cu înfricoşata încercare de înălţare spre lumea celestă a Îngerilor, şi se termină cu spaima prăbuşirii din acea lume, înapoi, în tărîmul terestru.

Zborul solitar al păsării, care taie orizontul morţii, este metafora vremelniciei. Iar ţipătul ei tragic se întîlneşte în boltă, peste întregul ciclu al *Elegiilor*, cu strigătul poetului de la începutul primei elegii, strigăt către Îngeri, dar care este reprimat, poetul fiind conştient că Îngerii nu l-ar auzi; sau chiar dacă unul l-ar auzi, prea intensa lui prezenţă l-ar putea ucide. Şi atunci acel strigăt inaugural nerostit se va transforma în cuvînt scris: în cele zece elegii.

*

Elegiile duineze dezvoltă şi polarizează în jurul unor simboluri şi idei poetice care alcătuiesc centrii de integralizare şi vectorii de iradiere a originalului lor univers.

*

Precum am mai menţionat, fundamentală este ideea **complementarităţii dintre cele două tărîmuri – viaţa şi moartea –**, concepute ca formînd împreună totalitatea existenţială. Rilke precizează: *„În Elegii afirmarea vieţii şi a morţii se revelează ca formînd una. A admite una fără cealaltă este o limitare care exclude orice nemărginire. Moartea este faţa vieţii întoarsă de la noi, neluminată pentru noi: trebuie să încercăm a realiza cea mai înaltă conştiinţă a existenţei noastre, care se află la ea acasă* în ambele tărîmuri nemărginite, hrănite nesecătuit unul de altul... *Adevărata figură a vieţii se întinde pe ambele tărîmuri, sîngele circulaţiei supreme trece prin amîndouă*: nu există nici Dincoace nici Dincolo, nimic decît marea Unitate, *în care acele fiinţe ne depăşesc sînt la ele acasă*". Moartea devine astfel momentul celei mai mari *Deschideri*, încoronarea existenţei. În această ordine de idei, trebuie precizat că Rilke acuză creştinismul de a fi falsificat dragostea fizică şi moartea, pe ultima excluzînd-o din Totul, pe

Scanned with OKEN Scanner

prima denigrînd-o, desanctificînd-o. Împăcarea disonanței Viață/Moarte constituie țel suprem al *Elegiilor*.

În viziunea lui Rilke noi fiinţăm într-un cîmp energetic nemărginit sintetic, concertat, în care îşi dau întîlnire viaţa cu postviaţa, realitatea cu potenţialitatea, aparenţa cu misterul, zăritul cu nezăritul. Trăim la interferenţa unor infinite şi nebănuite elanuri existenţiale, care se conjugă, se îmbogăţesc reciproc, se modulează, se preschimbă unul în celălalt, şi pînă la urmă *„desenează, înscriu fiinţarea noastră, simţirea noastră, gîndirea, imaginaţia, actele, – inserţia în Unul universal"*.

Prin urmare, existenţa trebuie înţeleasă ca „suma algebrică" a unor infinite participări simultane din ambele tărîmuri. Comuniuni, interpătrunderi, rezonanţe reciproce, unele armonice, altele dizarmonice, dar finalmente îmbinate într-o orchestrare pe care poetul are harul s-o înregistreze în aparatura fină a receptorilor de excepţie ai sensibilităţii sale metafizice:

O, viaţa, uimitor răstimp!
Din contradicţii în contradicţii ajungi,
împleticită ades, tîrîş, pe brînci,
şi, brusc, în înger parcă te prefaci,
aripi nespus de-nvoalte ai atunci:
o, viaţa, cel mai nepătruns răstimp! (trad. Maria Banuş).

Astfel, datorită „deschiderii", datorită curentului continuu de comunicare şi întîlniri, în universul poetic rilkean nu există opoziţie între subiect şi obiect, între finitudine şi infinitudine, între fenomen şi numen, – la fel cum nu există contradicţie între viaţă şi moarte. Aceste antinomii, specifice gîndirii eurooccidentale, sînt, în concepţia poetului, stări complementare armonizate prin punţi insesizabile, prin secrete corespondenţe. Din acest motiv, în universul *Elegiilor duineze*, tangibilul devine în mod firesc imperceptibil, definitul indefinit, realitatea cea mai concretă mister, ceea ce părea aproape fuge în insondabilă profunzime.

Această concepţie a integralităţii, bazată în primul rînd pe complementitudinea dintre viaţă şi metaviaţă; extrema sensibilitate metafizică în a recepta semnalele şi pulsaţiile universului; maniera vibrantă de a trăi prezenţa, viaţa lucrurilor şi de a le conferi semnificaţie perenă; depăşirea limitelor spaţiului comun şi a timpului ireversibil prin viziunea

Scanned with OKEN Scanner

„Deschisului": – acest complex vizionar răstoarnă şi reînnoieşte radical concepţiile noastre curente despre realitate.

Conştient de boala timpului nostru, şi anume **criza de universal**, şi în efortul de a restaura fiorul cosmic, Rilke reîntregeşte viaţa cu spaţiul nemărginit a tot ceea ce se pare că s-a pierdut, – spaţiul trecutului, trans-orizontul morţii. În felul acesta, viaţa noastră se desmărgineşte indefinit, se uneşte cu veşnicia: *„nimeni nu poate să spună pînă unde se întind limitele vieţii mele"*.

În acest sens, Rilke întemeiază noi categorii de gîndire şi de înregistrare sensibilă a realităţii, şi iniţiază o reevaluare a viziunii asupra omului, asupra naturii, asupra raporturilor dintre om şi lucruri, dintre fiinţă şi nefiinţă, punînd astfel bazele unei metafizici – poetice – luminoase, profund înnoi-toare, de maximă deschidere, – cu totul diferită de modul comun.

Poate că Rilke este unul dintre cei dintîi vizionari ai unei noi modalităţi de inserţie a omului în fiinţare, după noi criterii de cunoaştere şi semnificare a lumii. O fiinţare în sfîrşit plenară, în care, datorită unei transparenţe infinite şi a unei putinţe nelimitate de traversare, omul şi lucrurile se interpătrund cu Întregul, – real şi potenţial, cunoscut şi necunoscut, substan-ţial şi asubstanţial, cu veşnicia scursă şi cu cea care va veni; totul vibrînd într-un unison, într-o contemporaneitate indisolubilă, adînc resimţită şi transformată implozic într-un Eu nemărginit vieţuind într-un prezent necurmat: pentru că totul are justificare cosmică şi, astfel, acces la eternitate. Totul numai intensităţi, numai *„coeficiente de vibraţie diferită"*. Totul numai „suflu", numai esenţă, numai puritate, numai zbor din creastă în creastă.

*

Inedită este, – în spiritul viziunii sale –, concepţia lui Rilke despre **lucru**. „Rilke, afirmă Wilhelm Michel, tratează lucrurile ca pe nişte suflete... El este domnul şi izbăvitorul lucrurilor împotriva hegemoniei umane". În acest sens, poetul afirmă:

> *„Un lucru, pentru ca să-ţi vorbească, trebuie să-l iei pentru o vreme ca pe singurul care există... ce prin rîvna dragostei tale exclusive, se află în centrul universului, şi care, în acest loc incomparabil, este slujit de îngeri"*.

Scanned with OKEN Scanner

În creaţia lui Rilke cuvîntul este o modalitate de a-şi apropia lucrurile într-o imagine particulară, fluidă, de ordin muzical, afectivă şi eliberatoare, redîndu-le astfel vocaţia nemărginirii. În viziunea autorului *Elegiilor*, un lucru este o secvenţă de concentrare ontică momentană în fenomenologia devenirii, a mişcării eterne, un loc magnetic de încrucişare şi înnodare între vizibil şi invizibil, între substanţă şi evenimentul pur, între esenţial şi hazard. O aparentă oprire, un răgaz pentru pregătirea unei potenţiale izbucniri în infinit. Pentru Rilke, fiece lucru este tensiunea unui **început nesfîrşit**, al unor făgăduinţi inepuizabile. Fraternizarea cu un lucru înseamnă comuniunea cu fragilitatea care se cere proteguită şi care ne proteguieşte, comunicarea cu starea harică a unei prezenţe însemnînd negarea unei absenţe, negarea neantului: cu o certitudine existenţială.

*

Misterul apare ca o componentă organică a totalităţii în universul poetic rilkean, fiind considerat un grad superior de realitate. Misterul îşi lasă resimţită prezenţa la fiecare pas, în fiece lucru, în orice act, oricît de neînsemnat în aparenţă. Mai mult: formele, tot ceea ce se întîmplă, grăirea noastră sînt exteriorizări ale tainei şi ale veşniciei: „*Acestea sînt dorurile: dialog şoptit al orei zilnice cu veşnicia*". Taina din jur ne solicită neîncetat printr-o nepotolită sete de comuniune, inducîndu-ne sentimentul unui preaplin ce depăşeşte nesfîrşit întruchipările vizibilului.

Precum am văzut în *Elegia a treia*, interferenţe infinite, cu participarea covîrşitoare a misterului se întîlnesc, se învolburează în sîngele celui care iubeşte, suind şi şiroind din necunoscute adîncuri de vremi; simţirile unei nesfîrşite ascendenţe de străbuni izbucnesc şi îşi eliberează în inima noastră iubitoare un noian de arşiţe sufleteşti, care ne tulbură şi înspăimîntă.

Dotat cu iluminare, „cu un văz în plus", cum afirmă Hölderlin, „cu un altfel de suflu", cum scrie Rilke, poetul se avîntă în intimitatea lumii, dar misterul fiind fără mărgini, oricîtă lumină ar proiecta şi l-ar conduce în inima acelui adînc lăuntric, rămîne încă un orizont nebănuit de vast captiv în umbră.

Or, acesta este unul dintre sentimentele pe care ni le induc *Elegiile duineze* şi poezia lui Rilke în general; şi de aici – neliniştea. Neliniştea chipului pe care l-ar putea îmbrăca taina, neliniştea necuprinsului neumblat

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

şi de necucerit; neliniştea că abisul necunoscut, deschis în miezul fiecărui lucru – nu numai îl ascunde, dar poate să-l soarbă şi infinit să-l piardă.

Misterul lui Rilke nu este mistic, în sensul că nu fuge de noi intenţionat, pentru că nu l-am merita, nu este un mister de natură religioasă, refuzîndu-ni-se din cauza unei vini originare. Ci pentru Rilke taina constituie o stare firească, decurgînd din faptul că Sînul, Spaţiul, Deschisul sînt nelimitate, precum fără mărgini este şi fiece lucru, iar posibilităţile noastre cognitive nu au cum să cuprindă necuprinsul pentru a le epuiza adevărul. Noi nu putem recepta decît ecourile pe care nesfîrşirea din afară şi din intimitatea lucrurilor le răsfrîng în receptivitatea noastră fizică şi metafizică. Experienţa poetică este cea care trezeşte în noi receptori ai uimirii, receptori ai inimii şi spiritului, prin mijlocirea cărora putem intra în covibraţie cu tainele din jur, care neîncetat ne cheamă, ne asaltează, ne pătrund şi nedesluşit ne tulbură.

Eliberînd taina din lucruri, Rilke rezolvă într-un mod original antiteza dintre finitudine şi infinitudine. Cuvîntul poetic este cel care dezrobeşte lucrul din îngrădirea tiparului său, dar şi cel care, sfărîmîndu-se odată cu ecloziunea lucrului în propria lui taină şi în taina din afară, ne dăruie şi nouă înşine, ne restituie propria nemărginire: „*Oricăror lucruri cărora mă dăruiesc, devin bogate şi mă cheltuiesc*".

*

Aşa cum am arătat, **îngerul**, care apare în toată opera lui Rilke, nu este un personaj teologic, şi cu atît mai puţin creştin, ci este o creaţie mitico-poetică particulară a autorului *Elegiilor duineze*. Iată ce scrie Rilke despre figura îngerului, aşa cum şi-a imaginat-o:

> „Îngerul *Elegiilor duineze* este creatura la care transformarea Vizibilului în Invizibil, încercată de noi, apare deja săvîrşită. Pentru îngerul *Elegiilor*, toate turnurile, toate palatele trecute sînt existente, *pentru că* erau de mult timp invizibile, şi turnurile şi podurile erau încă prezente în existenţa noastră *deja* invizibile, deşi pentru noi erau material prezente. Îngerul *Elegiilor duineze* este garantul celei mai înalte existenţe a Invizibilului".

De observat faptul că, după ce în prima *Elegie* îngerul apare înfricoşător pentru om, el va fi înfruntat şi pus în competiţie cu creaţia artistică umană, lucru dezvoltat mai ales în *Elegia a şaptea*. În lupta cu îngerul, etalon şi

simbol al sublimului, omul învinge prin înfăptuirile sale spirituale. Spaima kantiană, care stă la geneza sentimentului sublimului în faţa demăsurii, este depăşită la Rilke de fapta creatoare a omului. Rilke notează într-o scrisoare:

> „Nu poate exista nimic în teribil atît de refractar şi de negativ din care activitatea creatoare să nu poată face, cu un mare excedent pozitiv, o probă de existenţă, o voinţă de a fi: un *înger*".

Depăşire a omului, îngerul este depăşit la rîndul său de poem, de plăsmuirea artistică, prin care este întrecută temporalitatea efemeră şi moartea şi sînt abolite hotarele dintre viaţă şi moarte.

S-a spus că *Elegiile duineze* constituie o ultimă încercare de a găsi „locul" omului după ce Nietzsche anunţase moartea lui Dumnezeu în mijlocul prăbuşirii tuturor valorilor spirituale tradiţionale. Îngerul transformat în poem constituie substituentul pe care Rilke îl aşază în locul Dumnezeului pierdut.

*

Una dintre ideile fundamentale ale *Elegiilor* este mişcarea permanentă, **mişcarea universală**. „*Căci rămînere nu e nicăiri.*" Totul se află în mişcare în universul rilkean: tensiunea poetică; iubirea, care neîncetat ne depăşeşte propria fiinţare; suferinţa, ce împlineşte transferul, între tărîmul vieţii şi al morţii; şi, peste toate, muzica, antrenînd în mişcarea ei întemeietoare de veşnicie toate celelalte simţiri, durate, evenimente, lucruri, – pînă la „vasta Natură".

Mişcarea, devenirea nu înseamnă pentru Rilke destrămare, disoluţie, dispariţie, ci o energie creatoare guvernînd transformări ontologice pînă la mutaţie; aceasta, datorită evenimentelor pure care au loc în „nemaiauzitul miez" al fiecărui lucru, prin a căror străvezime, prin a căror deschidere nelimitată sînt cu putinţă schimbul de esenţe şi taine, logodna fluidelor emanate de lucruri şi care călătoresc indefinit prin nemărginire. Acest continuum face firească trecerea de la viaţă la moarte, de la inexprimabil la rostire şi iarăşi la inexprimabil. Mai mult încă: Rilke crede că tensiunea poetică ar putea să creeze *„nu numai intensităţi de natură spirituală, dar, cine ştie? noi corpuri: metale, nebuloase, astre"*.

Muzica, această „veşnicie în mişcare", cum o numeşte Platon, „mulaj al vieţii", cum afirmă Nietzsche, este omniprezentă în *Elegii*, ca de altfel în

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

toată opera rilkeană; ea este acel *„peisaj ce se aude"*, acel *„spațiu ce se învoaltă deasupră-ne... cealaltă parte a văzduhului, pură, de nelocuit"*; este *„graiul unde sfîrșesc toate graiurile"*, este eliberarea în inefabilul „dăinuind indefinit".

Unica noastră certitudine, cîntul este recucerire continuă a ființării – *Gesang ist Dasein* –, unificînd, absorbind, confundînd și exalînd totalitatea lumii, conținutul vieții și al postvieții în bucuria ec-statică și en-statică a nonidentității pure, în inimă nezărită, unde temporalul naufragiază în eternitate. Pentru că muzica înfăptuiește perpetua înfrîngere a timpului și renașterea, ieșirea din timp: *„Să locuiești pe valuri și niciodată să nu ai lăcaș în timp"*; acest paradox, muzica îl rezolvă.

*

Inefabilul, culminația experienței estetice, termenul ultim al mutației la care tensiunea poetică poartă ființarea, constituie, precum am văzut, misionarismul creatorului: *„Să facem în așa fel încît inefabilul să devină familiar, întemeind rădăcinile sale fabuloase"*, afirmă Rilke. Definind *Elegiile*, Lou Andréas-Salomé scrie în 1922: „inexprimabilul *spus*, ridicat la prezență".

Eliberare și totală disponibilizare ontică, negrăitul este pentru autorul *Elegiilor duineze* acel Nicăiri pur, aflat undeva în inimă, un prea-puțin aparent, capabil, tocmai prin disponibilitatea sa nelimitată, să se preschimbe dintr-o dată, din ajun existențial în preamultul potențialității existențiale, un suflu „în plus" impulsionînd reluarea ființării la treaptă absolută, necontaminată și neîngrădită de nici o formulă de a fi, de nici o supunere la știute sau neștiute ipostaze.

Inefabilul este „inima nezărită", în care năzuiesc să se preschimbe toate cîte sînt. *„Pentru că nicăiri nu va fi lumea decît în noi înșine"*. Faptă a îngerilor și a stelelor, negrăitul este și la îndemîna noastră, mijlocire cerească prin care putem să ne realizăm ca *„Unul în plenitudinea sa"*, concentrînd creația. În felul acesta, noi, cei efemeri, putem purta efemerele lucruri în supratemporal, și să ne vindecăm noi înșine de neîncetatul adio de la existență.

Asemenea lui Hölderlin, Rilke crede că poetul are o solie de pămînt; și această solie este de a transmuta poetic lumea, lucrurile, ducîndu-le în inexprimabil din Țara aceasta a Exprimabilului, reîntemeindu-le existența

„într-o icoană pe care nu şi-au închipuit-o vreodată", icoană care le plasează într-un „aici şi acum" pururi dăinuitori. *„Căci ceea ce durează, poeţii întemeiază"*, afirmă Hölderlin.

*

Precum am putut vedea, complementaritatea viaţă-moarte, ieşirea spre integralizarea universală, desfăşurarea fără hotare a misterului, a latenţelor, mişcarea eternă, transferul în inefabil, care ne salvează de moartea „cea rea", cea „cu negare", – toate acestea sînt cu putinţă datorită **Deschisului**. Către Deschis ne poartă, pe de o parte, Îngerul, iar pe de altă parte, Orfeu, cîntul, care ne desmărgineşte, ne decondiţionează, transpunîndu-ne în increat, în bucuria în sine a fără-de-numelui – *Namenlos*.

Un poem postum, neintitulat, aruncă o lumină revelatoare asupra viziunii lui Rilke privind Deschisul:

Aşa precum natura abandonează fiinţele
riscului nedesluşitei lor dorinţi, şi nu proteguieşte
de acest risc pe nimeni aparte în brazde şi ramuri,
la fel şi noi, în străfundul fiinţei noastre

nu sîntem mai preţioşi; ne riscă. Doar dacă noi,
mai mult încă decît planta sau animalul,
mergem cu acest risc, îl voim, şi uneori chiar
riscăm mai mult (şi nu din interes)
decît însăşi viaţa, cu un suflu

mai mult... Aşa, fiind fără adăpost
avem o siguranţă, acolo unde poartă gravitaţia
puterilor curate; ceea ce în sfîrşit ne salvează,
este de a fi fără adăpost, şi de a fi întors, această fiinţă,
în Deschis, văzînd-o cum este ameninţată,

pentru ca, undeva în cel mai vast cerc
acolo unde statutul ne-atinge, să-i spunem da.

Comentat pe larg de Heidegger în eseul „La ce bun poeţii?", din volumul *Holzwege (Drumuri care nu duc nicăieri*, în traducere liberă), acest poem reliefează rolul Deschisului în a ne salva de riscul la care natura, prin dorinţele noastre obscure (*„Dorinţele obscure sădite în noian"*, afirmă

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Eminescu), ne supune risipirii, dizolvării în nesemnificativ, în antiesenţă. Astfel natura ne joacă, aruncîndu-ne hazardului. „Timpul este un copil care joacă table; el însemnează domnia unui copil", afirmă Heraclit (fr. 52); iar Omar Khayyām:

> *Un joc de şah e viaţa. Destinul singur joacă.*
> *Iar noi sîntem pionii. Vrînd de urît să-i treacă,*
> *ne mută, ne opreşte, un timp ne mută încă*
> *şi apoi în cutia neantului ne-aruncă.*

„Orice fiinţare este un risc", comentează Heidegger. „Fiinţa fiindului este riscul." Aceasta este una dintre pietrele unghiulare ale gîndirii indiene: existenţa umană, eul empiric, sfărîmicios, este supus riscului: riscul suferinţei, riscul morţii, – riscul pentru om de a nu fi el însuşi; iar mîntuirea constă în transcenderea către Sinele Universal, prin înfrîngerea dorinţei, şi astfel anihilarea falsului eu care ne întemniţează şi ne riscă adevăratul Sine.

Rilke însă, într-o altă viziune a dorinţei, afirmă că dacă voinţa noastră de a dori, depăşind cercul naturii, va risca mai mult decît viaţa, şi anume, vom risca printr-un „suflu în plus", atunci, ieşind de sub falsul adăpost al condiţiei umane, ne identificăm cu adîncul intimităţii noastre – cu sinele nostru pur –, constînd din energii curate, adică necontaminate de nimic străin, pentru că ne-am eliberat de orice „adăpost" şi îngrădire (şi în primul rînd de falsul eu şi de dehiscenţa subiect-obiect), – şi astfel ne putem întoarce către „cercul cel mai vast", către Deschis, şi cu un *da*, ca în extatica dragostei, ne confundăm în fine, – dincolo de viaţa efemeră şi moartea negatoare – în deplină certitudine, cu acel Spaţiu, cu acel Sîn, dobîndind „statutul" suprem al inefabilului, al fără-de-numelui. În Deschisul absolut. În transposibil. În cea de a Treia Realitate.

Acesta este drumul suitor al *sublimului* rilkean, iar mijlocitorii dintre noi şi suprarealitatea *de dincolo* sînt muzica şi Îngerul:

> *Îngerul* Elegiilor duineze, *afirmă Rilke, este creatura în care transformarea vizibilului în invizibil, de care noi ne achităm cu efort, este deja săvîrşită. Îngerul* Elegiilor *este fiinţa care se poartă drept garant pentru a recunoaşte în Invizibil un grad mai înalt de realitate.*

Sonetele către Orfeu – metamorfoza muzicală, idealitate ontică şi eliberare

Scrise în primele trei zile ale lunii februarie 1922, lună în care Rilke îşi încheie ultima *Elegie*, *Sonetele către Orfeu* au fost dedicate „ca monument funerar" pentru Wera Ouckama-Knoop, o dansatoare care moare foarte tînără. Intervalul scurt în care au fost create sonetele mărturiseşte impresia profundă resimţită de poet la moartea unei fiinţe infinit admirate.

Viziunea *Sonetelor* este cea a metamorfozei, a mişcării creatoare a prefacerii, a devenirii reînnoitoare, fie că este vorba de dans, muzică, poeme, toate fiind mulaje ale vieţii şi, în acelaşi timp, mijloace de depăşire necurmată a morţii.

Densitatea temporală în care au fost scrise explică înrudirile dintre diversele sonete, unele dintre ele părînd a se continua între ele în adevărate constelaţii de înţelesuri.

Privind sintetic, lirica lui Rilke începe cu spaţiul indefinitului, al viziunilor lăuntrice din *Cartea Orelor*; continuă cu spaţiul universului plastic exterior, glorificînd vizibilul, palpabilul, finitudinea în *Cartea imaginilor* şi *Poeme noi* (păstrînd însă neîncetat comunicarea dintre exterioritate şi interioritate, dintre fizic şi metafizic); în *Elegiile duineze* se deschide spaţiul angelic care face legătura şi împacă tărîmul vieţii cu al morţii, pentru ca, finalmente, în *Sonetele către Orfeu* să ne poarte mai sus de ambele tărîmuri, în spaţiul metamorfozelor, unde, sub magia muzicii, totul, – lucruri, făpturi, univers se prefac în inefabil. Astfel, după furtuna din *Elegii*, în *Sonete* apare înseninarea orfică, uitarea de sine în cînt, în Dumnezeu. Pentru că a cînta este „a respira în Dumnezeu".

*

Referitor la interpretarea *Sonetelor către Orfeu*, în primul rînd, dar şi pentru *Elegii*, critica subliniază dificultatea de a le da un anumit înţeles. Se vorbeşte chiar de o „împotrivire" a versurilor adesea „obscure şi ermetice", faţă de o interpretare unisensică. Dar, afirmă Groddeck (*op.cit.*), acest

Scanned with OKEN Scanner

„conflict permanent" din structura textului ne conferă şansa ca „dilema lecturii" să devină fructuoasă.

*

De reliefat faptul că Rilke nu respectă forma tradiţională a sonetului, acesta fiind tratat în formă foarte liberă, mereu în modificare (metamorfoza fiind doar însăşi tematica ontologică a *Sonetelor către Orfeu*). Metrica, raporturile şi trecerile dintre versuri şi dintre strofe sînt supuse unor dislocări, unor deformări făcute cu deosebită artă, în scopul de a scoate în evidenţă sensurile. Înţelesul principal se află de regulă în versul cel mai scurt al unui sonet. Dacă mai adăugăm faptul că numărul 55 însumînd sonetele celor două părţi conduc la un număr de aur din seria Fibonacci (a se vedea SO II, 8), se justifică afirmaţia lui Groddeck: „Sonetele lui Rilke constituie un joc estetic complex cu haosul în care avantajele celei mai stricte forme lirice conduc la efecte formale imprevizibile" (*op.cit.*, p. 149).

Partea I

SO 1. Încă din primul sonet, Rilke defineşte esenţa cîntului: creaţie, şi anume, creaţie prin devenire: cîntul lui Orfeu iniţiază un nou început care însemnează preschimbarea unui lucru, a unei stări într-o fiinţare superioară, al cărei termen culminativ este extazul – inefabilul, acesta fiind muzică pură.

Astfel, SO 1 începe cu o metaforă care va deveni laitmotiv rezumînd tema ontică amintită a ciclului: metamorfoza formelor naturii aflate în permanentă mişcare transformatoare, creatoare. Această metaforă este întruchipată de imaginea arborelui, care, în primul sonet, parcurge trei trepte ale preschimbării: imaginea concretă („*un pom crescu*"), transformarea abstractă („*O, pură depăşire*"), iar finalmente prefacerea în muzică („*o, înalt pom în ascultare*"), arborele devenind din imagine perceptibilă văzului, sunet, semn perceptibil auzului*. De remarcat astfel că devenirea,

* Amintim că arborele constituia, alături de tobă, simbolul general al muzicii în diversele mituri ale popoarelor, semnificînd legătura armonioasă dintre pămînt şi cer. Ne întrebăm dacă tabloul lui Dali – *Izvorul sunetelor* – reprezentînd un pian din care se înalţă un arbore, nu s-a inspirat din aceste mituri sau din sonetul lui Rilke.

Scanned with OKEN Scanner

preschimbarea nu este o consumpţie, un mers al trecerii, al evanescenţei, ci o „înălţare" şi o „depăşire", pentru că fenomenologia mişcării muzicale este un continuu suiş, o neîncetată depăşire a trecerii, a morţii. Metafora arborelui în preschimbare aplicată muzicii mai apare în sonetul I, 17, unde ramurile se prefac în liră, şi din nou ca „arbore în ureche" în sonetul II, 28. Apare însă de asemenea şi metaforizînd mişcarea dansului şi extatica finală a acestuia în sonetul dansatoarei (SO II, 18). Alte metamorfoze: preschimbarea nimfei Dafne în laur (SO II, 12); intertransformarea dintre flori, mîini şi tinerele fete (SO I, 17), sau a dansului acestora din urmă în aroma portocalei (SO I, 15).

2. Wera, dansatoarea, îi evocă poetului esenţa muzicii încarnată în mitul lui Orfeu, astfel că în *Sonete* se îmbină materialitatea cu cîntul, finitudinea cu infinitudinea, rostitul cu inexprimabilul – experienţa sensibilului cu experienţa metafizică a inefabilului.

Dansul este o mişcare muzicală care sublimează concretitudinea, carnalul, tiparele fizice, le desmărgineşte şi le trasmută în negrăitul eliberator. La fel ca şi muzica – suită de naşteri, stingeri şi renaşteri –, dansul înfăptuieşte, cu ajutorul formelor materiale, o particulară sinteză între viaţă, metaviaţă şi reînviere. Wera este o marmură vie pe care ritmul mişcărilor sale unduitoare o imaterializează, o preschimbă în substanţă muzicală pură. Amintim că şi în viziunea indiană dansul are semnificaţie cosmică, dansul lui Shiva sintetizînd puterile naşterii, evoluţiei, disoluţiei şi renaşterii universului.

Născută din cînt şi preschimbată în cînt, dansatoarea este o fiinţare pentru auz, astfel că şi-a făcut aşternutul logodnei sale cu somnul etern în ascultul poetului care avea s-o slăvească. Şi duhul ei, eliberat din adîncul somnului, iradiază şi preface întreaga natură în cînt, – natura deja pregătită de uimirea poetului pentru a primi o asemenea a doua întruchipare.

Prin urmare, nu în moarte plecase Wera, ci într-o apunere iniţiatică ducînd la renaşterea ei în tot universul. Iar motivul muzical al acestei tainice transformări, cum va putea fi preschimbat într-o melodie audibilă? Cum va putea fi transmutată în cînt perceptibil ea, care „aproape" o copilă era, şovăind între dicibil şi indicibil, între întrupare şi preludiu existenţial?

Ediţia Pléiade 1998 consideră că imaginea „fetei lăuntrice" din acest sonet evocă teoriile bisexualităţii în acelaşi individ, susţinute de Otto

Scanned with OKEN Scanner

Weininger (*Sex şi caracter*, 1903) şi Wilhelm Fliess (1914). Astfel, prezenţa concomitentă a ambelor sexe la artist ar fi la originea unei nunţi interioare care dă naştere operei de artă. Acelaşi comentariu se întreabă dacă tînăra fată este Euridice, Wera sau întruchipează creaţia artistică.

3. „Cîntu-i fiinţare": idee fundamentală, nu numai a *Sonetelor*, dar şi a întregii creaţii rilkeene. Cîntul este mişcare infinită cucerind neîncetat existenţialul prin acea fenomenologie trifazică, – sunet, stingerea sunetului, ivirea sunetului următor, adică naştere-moarte-renaştere, ciclu mereu reluat. Noi însă, oamenii, opunem eternităţii în mişcare, care este muzica, – gîndul: iar acesta înseamnă „dezbinare", luare în posesiune a lucrurilor, a propriei existenţe – discursiv, distant, disociativ.

Cîntul cel adevărat este duh pur, atotcuprinzător şi atoatepătrunzător: o adiere în Dumnezeu, o risipire fără identitate în Spiritul Universal, – negrăitul pur.

4. Imn evocînd pe cei plecaţi sub pămînt, absorbiţi de ţărînă şi pribegind uneori prin suflul suav al vieţii care s-a înstrăinat de ei; deveniţi început al inimilor, înveşniciţi de durerile pe care le împart cu ţărîna, dar uşor făcuţi de zîmbetul lor pentru ca să nu simtă greutatea munţilor de deasupra, a mărilor, a pomilor sădiţi de ei înşişi, – şi putînd astfel să plutească liberi în spaţiul nemărginit de dincolo. Este ilustrată încă o dată concepţia rilkeană a *Deschisului*, a comunicării în dublu sens între cele două tărîmuri – viaţă şi moarte.

5. Continuînd să definească pe Orfeu şi, implicit, cîntul, în acest sonet apare formulat ca atare cuvîntul care rezumă fiinţa zeului şi totodată a sonetelor orfice: metamorfoza, şi anume, *metamorfoza întru depăşire*. În afară de semnificaţia ontologică privind natura lui Orfeu (a se vedea SO I, 26), noţiunea de metamorfoză se referă, precum am arătat, şi la variabilitatea formală a sonetelor, fluiditatea care nuanţează sensurile şi ordonează modulat înţelesul ontologic. Groddeck aminteşte aici o dublă intertextualitate susţinînd procesul poetic al modificărilor, al preschimbărilor: *Metamorfozele* lui Ovidiu şi lucrarea lui Goethe *Metamorfozele plantelor*, privind modul de dezvoltare a plantelor, comentat în hexametri de autorul lui *Faust* astfel: *„Formele toate se aseamănă; şi nici una nu seamănă celeilalte"*.

Scanned with OKEN Scanner

6. Apare aici dezvoltată o idee schiţată în ultimul vers al sonetului precedent, idee definind o caracteristică esenţială a fiinţei lui Orfeu, şi anume, apartenenţa zeului muzicii la două tărîmuri: în realitatea sensibilă şi în cea metafizică, în viaţă şi în metaviaţă, în patria rostirii şi în inefabil.

7. Tema slăvirii, vieţuirea în lauda lirii, revine în *Sonete* ca un laitmotiv cu multiple virtuţi.

Slăvirea, înaltă formă a „raportului", este de origine divină, este creatoare: *„chematul slăvirii ca aurul din linişti de pietre ţîşneşte"*; este revelatoarea unor esenţe superioare, iar chematul laudei imnice devine un ales.

Cîntul conferă veşnicie. Ceea ce el creează devine o **imago aeternitatis.** Şi se face eternitate pe-ndoitul tărîm, viaţă-moarte, lucru cu putinţă pentru că inima, cea slăvitoare, „s-a născut din toate", – este un concentrat ontic a tot ce a fost şi tot ce va fi.

Noi sîntem drepţi doar cînd preamărim: drepţi cu lucrurile pe care le înălţăm astfel la adevărata lor existenţă; şi drepţi cu noi înşine, în sensul că numai slăvirea stabileşte unicul nostru mod de a fiinţa: raportul cu faptul de a fi, raportul cu realul nostru Eu, – fiinţare, sălaş, reazem. Pentru că sîntem mereu în contratimp cu ceea ce ar fi putut fi în mod real al nostru, şi pentru că purtăm în noi propria noastră negare.

Cîntul, lauda, iată după Rilke adevărata realitate omenească. Cîntul slăvitor este cel care ne în-fiinţează. Pentru că este iubire. Şi fiind iubire, slăvirea dăruieşte lucrurilor – flori, fructe, stele, grădini, brize – un exces de fiinţare, un chip şi o supraexistenţă, suindu-le în extaz. Din acest motiv, să ne nuntim prin cîntul imnic cu orice icoană, chiar durere de ar fi, pentru că numai aşa te integrezi în urzeala nemărginită a firii, în co-fiinţare vibrantă cu lucrurile toate (a se vedea comentariul la SO II, 28).

8. Tînguirea este vlăstar al slăvirii, astfel că, dacă jeluirea semnează zodia suferinţei şi stingerii noastre, tot ea are darul să ne purifice multiplu existenţialitatea: sub chip de stîncă, de portaluri şi altare, indestructibile ca şi piatra din care au fost durate. Din tînguire ia naştere casta aurora a simţirii noastre măsurînd necuprinsa noapte a trecutelor dureri, şi tot din tînguirea-slăvire îşi trage izvoarele grăirea noastră care constelează pe cer destinul omenesc. În acest sonet răzbat ecouri din *Elegia a zecea*, a tînguirilor.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

9. Vezi şi SO I, 13, 14, 15: ideea interferenţei dintre cele două tărîmuri – viaţă şi moarte, avînd puteri creatoare de cînt şi de veşnicie.

10. Nota lui Rilke: „În strofa a doua gîndul se-ndreaptă către mormintele vestitului bătrîn cimitir al Allyscampsilor de lîngă Arles, despre care este vorba în Malte Laurids Brigge". Fluturele simbolizează identitatea dintre viaţă şi moarte.

11. Ideea solitudinii omului revine în mai multe *Sonete*: *„Tot mai singuri, pe ceilalţi nu-i ştim"* (SO I, 24); zeii nu ne mai cer străvechea prietenie şi nu intervin cu nimic în desfăşurarea vieţii noastre (SO I, 24); sîntem singuri fiindcă ne însuşim lumea fragmentar, – şi nu într-o cunoaştere globală, întregitoare; pentru că nu încăpem iubirea, ea ne depăşeşte (SO I, 16); totul ne este departe, iar distanţa învăţată din cartea vieţii este incomparabil mai mare decît cea dintre stele (SO II, 20); conjuncţia dintre stele ne înşală, nu ne rămîne decît iluzia icoanei ideale pe care ne-am făcut-o, cea a unirii lor; noi trăim aievea doar în imagini ideale, unice repere ale certitudinii noastre. Singurătatea noastră este atît de profundă, încît păşim alături de propria noastră oră, şi păşim pe lîngă propria noastră condiţie ontică: iubirea nu am învăţat-o, suferinţa nu am descifrat-o, iar moartea ne opreşte să-i aflăm misterul (SO I, 19).

12. Din acest motiv, poetul slăveşte *„duhul ce ne uneşte"*, pe noi, cei dezbinaţi datorită acelui mod disociativ, fragmentar de a cunoaşte şi de a ne apropia de toate din jur. Fapta apropierii, a iubirii nu este în întregime împlinită de om, el primeşte impulsul de la muzica energiilor cosmice, care deţin iniţiativa dăruirii. Sîntem astfel o antenă în comunicare cu infinite alte antene în eter; sîntem o pură încordare, o componentă vibratorie, un sunet, o notă în muzica universală a puterilor. Astfel, integrîndu-ne în corul energiilor lumii, *raportul* este cel care ne conferă un grad de existenţă. Daniel-Rops consideră că în următorul catren „se află tot Rilke":

De cîte ori un ins fără să vrea
opreşte cu-o privire sau c-un gest
abia simţita fugă-a altuia
făcîndu-i dar prezentul manifest.

Într-o lume care doar „ne apare", o lume fenomenală, şi nu numenală, într-o lume a cărei adevărată faţă nu o ştim, doar raporturile sînt pentru noi reale; ceea ce cunoaştem este numai raportul dintre noi şi lucruri. Dar nu este o cunoaştere certă, ci o presimţire, sau mai curînd intuirea unor corespondenţe, a unor suprapuneri, secante sau tangenţe. Realitatea este pentru om vibraţia corezonantă dintre sufletul nostru şi sufletul secret al lucrurilor.

Nici un poet nu s-a debarasat de aşa-zisul realism mai mult ca Rilke. Nici un poet nu a intuit, nu ne-a relevat şi s-a confundat cu inima lucrurilor ca autorul *Elegiilor duineze*. *„Ochii lui vedeau ceea ce noi nu vedem"*, afirma Paul Valéry după prima întîlnire cu Rilke: printr-un „raport", printr-o comuniune, printr-o participare afectivă vizionare.

Ideea că raportul, ca înrudire, este modalitatea de care dispune omul pentru a-şi depăşi atît singurătatea, cît şi subexistenţa, se rezolvă în mod ideal în muzică: *„suie iarăşi în raportul curat... aici, în a apunerii ţară"*. Şi intrînd în număr, distrugi numărul, în sensul că muzica – ritmică a numerelor – se autodizolvă şi ne dizolvă şi pe noi în inefabil (vezi, SO II, 13).

13, 14, 15. Ideea centrală din *Elegii* – a completitudinii dintre viaţă şi moarte – revine şi în *Sonetele către Orfeu*.

Cîntul, care împlineşte reala fiinţare în ordine umană (I, 3), ne este accesibil numai trăind în amîndouă tărîmurile. Numai aşa graiurile noastre se fac veşnicie (I, 29). Dar această unificare porneşte, îşi ia zborul din vieţuirea unor certitudini senzoriale. Aşa cum dansatoarea Wera induce poetului viziunea finitudinii materiale care şi-a aflat în mişcările muzicale ale dansului modalitatea autodepăşirii şi eliberării, la fel şi alte finitudini materiale, senzoriale, precum fructele, florile, – prin aromele şi miresmele lor întrec limitele, desmărginind şi cheltuind concretitudinea în indefinisabil. Gustul fructului *„ne vesteşte în gură viaţă şi moarte"*, fapt resimţit mai ales de copii. Realitatea fizică pătrunde în noi prin mijlocirea aromei, ne inundă spaţiile simţirii şi apoi ne iradiază în negrăit, depăşind materialitatea, – carnea şi tiparul fructului. Trăirea materialităţii a fost o treaptă necesară pentru a putea trece dincolo, în inefabilul care poartă îndoitul tărîm, – viaţă-postviaţă. Aroma vine din neunde şi ne eliberează în neunde. La mijloc, puntea carnalului efemer – al fructului şi al alcătuirii noastre fizice. Pe de altă parte, roadele, florile, viţa de vie sînt fapte ale morţilor din adîncuri, şi ei le hrănesc cu substanţa şi vlaga lor pentru a ni le dărui nouă. Fructele, corolele nu sînt doar verb rostit de anotimp, ci revelaţii ce ne

Scanned with OKEN Scanner

sosesc de dincolo, din moarte, ca un semn de iubire, – plămade *„-ntre putere mută şi sărut"*, – duioasă unificare a celor două tărîmuri.

16. Nota lui Rilke: „Acest sonet este menit unui cîine. Prin «mîna Domnului meu» se stabileşte o relaţie faţă de Orfeu, care apare drept «Domn» al poetului. Poetul vrea să conducă această mînă, pentru ca ea, de asemenea datorită nemărginitei sale participări şi dăruiri, să binecuvînteze cîinele, care, aproape ca Esau (*Facerea*, 27), şi-a pus blana pentru a fi părtaş, în inima lui, al unei moşteniri străine: al restriştii şi fericirii omenescului în totalitate". Reîntîlnim aici ideea rilkeană din *Elegii*, a vinii omului de a defini prea mult, de a numi, de a fărîmiţa, în loc de a ne însuşi lumea printr-o intuiţie iluminată a iubirii făcînd esenţele străvezii. Lipsindu-ne această capacitate cognitivă integrală şi integratoare, şi înlocuind-o cu o experienţă mutilantă a totalităţii, experienţă alcătuită din gesturi şi cuvinte, ne îndepărtăm de adevărul lucrurilor, ne claustrăm în singurătate. Căci nu putem cuprinde iubirea în cuvinte, aşa cum nu putem arăta cu degetul o aromă sau o mireasmă (vezi şi SO I, 11).

17. Orfeu aparţine ambelor tărîmuri – viaţă şi moarte (vezi SO I, 6, 9). Şi tot ce se află pe pămînt naşte din cei care au fost. Numai Orfeu, prin cîntul său, poate rupe legăturile care îl înlănţuiesc, poate răzbate din încrengătura inextricabilă a pămîntescului şi se înalţă eliberat. Dar cei mai mulţi comentatori văd în acest sonet pretinsa origine nobiliară pe care şi-o imagina Rilke, originile carintiene. Un arbore genealogic care, plecînd de la strămoşi aristocraţi, ajunge la ramura care devine liră, adică la poetul Rilke.

18. Pentru Rilke, tehnica, maşinismul au împins la maximum separarea omului de lucruri, distincţia subiect-obiect. Intimitatea cu lucrurile a dispărut. Acestea au fost umilite şi exilate în utilitar. Interpunîndu-se între om şi *Deschis*, tehnica se opune eliberării omului. În felul acesta, omul se autoamenință, se autoneagă în esenţa sa. Vezi şi SO II, 10.

19. Dacă destrămarea, stigmatul condiţiei umane, ar fi mult mai zorită, toate formele, toate întruchipările ar face drumul înapoi spre dimineaţa Creaţiei. Şi poate că astfel totul s-ar relua în mai durabile împliniri.

Din pricina perpetuelor disoluţii şi revărsări în inform, a evanescentei noastre fiinţări, nu ne este îngăduit răgazul de a putea desluşi esenţa şi

Scanned with OKEN Scanner

înţelesul suferinţii, nu ştim iubi şi nu cunoaştem moartea, *„faţa cealaltă, ascunsă a vieţii"*. Această triadă constelează condiţia destinală umană: iubirea stabileşte „raporturile", face legătura cu totalitatea lumii, al cărei fragment însingurat sîntem; suferinţa face puntea către eşecul existenţei de model omenesc, şi către ceea ce am fi putut fi, fără rană, fără eroare; iar moartea face trecerea către reînceput, – un reînceput întru completitudine existenţială, către integralitate, către o altă, infinită, – şansă de a fi.

Dar singura care dăinuie peste toată zbuciumata perisabilitate este muzica. Muzica ne învaţă că iubirea înseamnă confundare cu întreaga fire; ne instruieşte asupra faptului că suferinţa, sfîşierea ne vindecă extatic de efemeritate; şi ne relevă că moartea transfiguratoare este o reînviere mereu reluată.

Muzica poartă durerea, dragostea şi neliniştea morţii într-o suprarealitate întrecînd şi viaţa, şi moartea; în neîncetată expansiune, alungînd sau absorbind în cale tot ce există şi refuzînd orice întrupare, pentru că orice întrupare devine pradă a timpului eroziv.

Astfel, prin magia transei, muzica valorizează existenţa umană în planul veşniciei, o sacralizează şi o preschimbă în bucuria nelimitatei virtualităţi.

20. Poetul închină lui Orfeu icoana unui cal imaculat, împiedicat să meargă, dar reluînd mereu alergarea, mînat de toate *„izvoarele sîngelui"* şi sorbind nesfîrşirea: metaforă a muzicii, a ciclicităţii sale, a avîntului său sacadat: sunet, pauză, apoi naşterea noului sunet. Dar şi metaforă, coincidenţă cu spiritul muzicii, a ciclului viaţă-moarte-renaştere din legenda lui Orfeu, zeul cîntului.

21. Nota lui Rilke: „Micul cîntec de primăvară îmi apare totodată o «tălmăcire» a muzicii ciudate, dansante, pe care am auzit-o cîndva, în timpul unei slujbe de dimineaţă la bisericuţa de maici din Rona (sudul Spaniei), intonată de copiii mănăstirii. Aceştia, în ritm de dans şi bătînd în trianglu şi tamburină, cîntau un text ce-mi era necunoscut".

Imn închinat pămîntului, certitudine născătoare şi dăruitoare, element esenţial al universului *Sonetelor*. Primăvara pămîntul reia de fiecare dată geneza: un copil inimos care a învăţat de la elemente noul, mirarea, jocul, – într-un cuvînt, poieticul, verbul creator. Iar poemele învăţate se prefac în cînt, de la rădăcini pînă la înaltele ramuri. Şi totul se petrece acum în uimire: miracolul reînceputului, al reînnoirii necurmate.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

22. Fiinţa umană este o izvodire şi o pradă, în acelaşi timp, a istorialului, a timpului consumptiv. „Graba" noastră pe orizontala ireversibilă a devenirii hrăneşte foamea de destrămare şi cenuşă a temporalităţii. În raport cu veşnicia, paşii vremii zoresc neîncetat către înserare, către nimicnicie. Astfel, unica şansă a omului este eternizarea clipei. Şi pentru că tînărul este cel mai grăbit, – dar şi cel mai înzestrat cu vocaţia absolutului şi a veşniciei, Rilke i se adresează lui, cu îndemnul de a nu-şi „îmbrînci inima" în zboruri spre nicăieri, în vîrtejul goanei timpului, care nu este decît un joc mereu reluat al inconsistenţei oscilînd între agregare şi dezagregare (idee indiană prin excelenţă). Iar rămînerea, eternizarea este hodină. Hodină în sens de tensiune către împlinirea unui prezent inalterabil: întunericul este implozia supremă a nemanifestatului, lumina – explozia revelaţiei, corolele – capătul de sus al armoniei formelor, condiţie a onticităţii umane; iar cartea – simbol al creativităţii omeneşti – însemnează înveşnicirea de către inimă şi spirit a unei secvenţe semnificative destinal-umane.

Or, a intra în prezentul etern este o iniţiere. Iar iniţiere însemnează a muri pentru a te renaşte la un nivel superior de fiinţare, smuls vremelniciei. Şi este semnificativă ordinea înşiruirii de către Rilke a elementelor inducînd enstatica poetică: întunericul, lumina, floarea, cartea. Se pleacă deci de la increat, se trece la primul cuvînt al Creaţiei – lumina –, se continuă cu o reuşită absolută a naturii, corola, triumf al existenţialului asupra informului – microcosmos supunînd haosul –, pentru ca, finalmente, ciclul înveşnicirii să-şi atingă încununarea, apoteoza, în fapta creatoare a omului, – opera de artă, – menită să instituie prezentul peren.

Astfel, în două versuri lapidare din finalul sonetului, Rilke înscrie traiectoria ascendentă a spiritului omenesc în năzuinţa atingerii „zăbavei" absolute, mîntuitoare de timpul eroziv. Către această linişte extatică supremă, prin ieşirea din efemeriada temporalităţii, aspiră de asemenea gîndirea indiană: *„Contemplă lumea şi dizolvă-te în frumuseţe"*.

Creaţia artistică este o moarte condiţionînd o înviere, în sensul că realitatea din afară, materialitatea, *physis*-ul se dizolvă, se absoarbe în substanţa poeziei, pentru a renaşte într-un prezent scos din circuitul duratei consumptive. *„Căci moartea este cuibul Păsării Phoenix"*, afirmă Shakespeare.

Transfigurarea poetică antrenează ciclul amintit – increat, lumina, creaţie materială, – într-un spaţiu „inutilizabil", inaccesibil timpului heraclitian, spaţiu unde omul îşi înalţă *casa de apoteoză* (SO II, 10), – creaţia poetică –

şi, o dată cu ea, întreaga existenţă, mîntuindu-ne de mecanica trecerii care *ne desfigurează şi aneantizează* (SO I, 18). Căci ceea ce este aici, perisabilul, „are nevoie de noi", scrie Rilke în *a doua Elegie duineză.*

23. Verticalitatea şi zborul pe traiectoria suitoare a cerescului au fost năzuinţa omului de întotdeauna. Nu însă doar zborul mecanic. Rilke opune vanitoasei înălţări a maşinii zborul ca atare, zborul Sinelui către Sine, postulat de filosofia indiană –, în solitudinea totalei eliberări ontice.

24. Se reia tema din *Sonetul 18*, a tehnicii care alungă divinul şi prin aceasta distruge omenescul.

25. Wera, evocată ca o floare fără nume, prietenă a vîrstei neprihănite a copilăriei, metamorfozată în esenţă de dans, apoi în statuie (ecouri din creaţia lui Auguste Rodin: *Menadă dansînd, Hora, Figura sburătoare*): statuie în ascultare şi – finalmente – preschimbată de muzică în „inimă transfigurată".

În context cu sonetul următor, stingerea dansatoarei este o moarte iniţiatică ducînd la înveşnicire ca şi moartea lui Orfeu: înveşnicirea în strălucitoarea ei primăvară străfulgerînd bezna şi căderea. Dar o cădere în sus, după expresia lui Nietzsche. „Căci nici o creatură nu poate atinge un mai înalt grad de existenţă fără a înceta să existe", afirmă Toma de Aquino.

26. Menirea lui Orfeu este tocmai *pieirea lui* (vezi şi SO I, 5). Jertfirea, sfîşierea temniţei carnale a zeului este o condiţie a desmărginirii, a risipirii şi mutaţiei în cînt a întregii naturi, – piatră, floră, faună. Astfel, o faptă a urii devine creatoare. Moartea este cea care desăvîrşeşte împlinirea esenţei orfice: totul se preface în muzică. Noi înşine ne preschimbăm într-un grai cîntător în acest cor universal al panteismului orfic ducînd pînă în veşnicie.

Muzica este cea mai înaltă filosofie, afirmă Platon, ea fiind „mulajul vieţii", oglinda condiţiei umane a perisabilităţii şi renaşterii ritmice a fiinţării; pe de altă parte, muzica ne dăruie posibilitatea transcenderii efemerităţii prin refugiul primenitor în negrăit, în starea fără-de-nume.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Partea a doua

SO 1. Un poem este un reînceput, – o renaştere a poetului mereu mai împlinită, în spaţiul „nezărit", de nespus al poemului, care nu-i decît *„un suflu, o briză în Dumnezeu"*. O cumpănire cadenţată cu spaţiul zărit, spus al lumii. Acest spaţiu poetic lăuntric a fost cîştigat prin mişcarea ritmică a cîntului, a undei repetate la infinit, ca o mare care se împlineşte succesiv.

În ultimele două strofe perspectiva poemului se răsfrînge în afară; poetul, creatorul, se întreabă dacă nu cumva şi spaţiile lumii, – văzduhul, brizele –, nu au fost izvodite cîndva tot de el, nu au plecat din zările sale interioare. Poetul este astfel văzut ca o divinitate co-înfăptuitoare a lumii, văzduhul fiind învelişul Verbului primordial.

2. Motivul oglinzii apare şi în următoarele două sonete. În sonetul de faţă oglinda este concepută ca fiind dotată cu puterea magică de a ne releva adevărul, – şi anume, esenţa spirituală a fecioarei: sacralitatea şi unicitatea surîsului ei în solitudinea zorilor sale, a veşnicului ei reînceput, – lumină din lumină în prima zi a Genezei. Căci numai un spaţiu de neatins, absolut interzis, poate primi o fiinţă preacurată, de neatins.

Analog, dacă viaţa, condiţia umană este o pierdere continuă, aceste pierderi ale ţărînei pot fi salvate prin răsfrîngerea şi revirginizarea lor în cîntul care slăveşte inima, miez al vieţii universale (căci *„inima-n Totul s-a născut"*) şi punte între cele două tărîmuri: aici şi dincolo.

3. Strania, fascinanta natură a oglinzilor, care încap totul şi nu conţin nimic, a inspirat numeroase simboluri în literatură şi artă. Oglinda poate converti realul în ireal, aievea în aparenţă; poate multiplica iluzoriu lumea *ad indefinitum* sau o poate transforma în suprarealitate magică, – fie meta-fizică, transcendentă, fie pur spirituală, mîntuitoare. În acest sonet oglinda apare ca simbol al eliberării: trecerea lui Narcis în idealitatea frumuseţii absolute, lume a ideilor care nu se află niciunde. De asemenea, „limpedele Narcis" este transformarea în opera de artă.

4. Nota lui Rilke: „Unicornul are semnificaţii vechi de feciorie, mereu slăvite în Evul Mediu; din acest motiv, se susţine că, neexistînd pentru

neiniţiat, el *ar fi* de îndată ce ar apărea în «oglinda de argint» pe care i-o întinde fecioara (vezi tapiseriile din secolul al XV-lea) şi «în ea», ca într-o oglindă, la fel de pură, la fel de tainică".

În spiritul acestei viziuni, în sonetul de faţă unicornul este o făptură „ce nu este", aflată în puritatea ajunului existenţial, hrănit cu posibil, nenăscută şi doar imaginată de iubirea noastră, de uimirea noastră. Dar din subreal, el trece în suprarealitate prin răsfrîngerea în oglindă. Iar aici se preschimbă într-o fecioară, simbol al curăţiei absolute şi inaccesibile. Pe de altă parte, simbolica erotică şi cea narcisică, frecventă în lumea lui Rilke, apar îmbinate aici.

5. Despre ideea deschiderii afective umane, a se vedea notele de la SO II 6, 7, 14. Poetul este receptaculul universului, oglinda cosmică.

6. Nota lui Rilke: „În antichitate, trandafirul era un simplu măcieş de culoare galbenă sau roşie, aşa cum apare flacăra. El înfloreşte aici, în Wallis, în unele grădini". În lirica autorului, trandafirul apare relativ frecvent, cu simbolică multiplă. Amintim aici că la persani, încă din antichitate, roza simboliza un principiu cosmic, – principiul feminin, în raport cu privighetoarea, principiul masculin. Această simbolică a fost deosebit dezvoltată în Evul Mediu de Omar Khayyām (*Catrene*) şi de Hãfiz (*Divanul*).

7. Raportul – conceput ca interschimb al inimii omeneşti cu inima lucrurilor, antisingurătate şi îmbogăţire reciprocă pînă la confundare universală.

În acest sonet, – delicată înrudire şi armonizare între flori şi mîini de fecioare, raport prin care corolele se învoaltă odată cu înflorirea fecioarelor.

8. Nota lui Rilke: „Rîndul patru: Mielul (în ilustraţii), care nu vorbeşte decît prin intermediul unei panglici purtînd o inscripţie".

În acest sonet Rilke reia tema trecerii cu grava întrebare – „*Ce-a fost real din toate?*". Ce a fost real în copilărie decît doar jocul în sine, o pură gratuitate, o bucurie care nu aparţinea copiilor? Răspunsul la marea întrebare este *nimic*. Doar căderea: căderea finitudinii perfecte, condiţie a fiinţării de model omenesc, – căderea în moarte a unui copil; moartea doar creează ceva real. Pesimism absolut – rareori apărînd în creaţia rilkeană, şi care poate fi apropiat de afirmaţia lui Leonardo da Vinci: „*Printre marile*

Scanned with OKEN Scanner

lucruri aflătoare printre noi, Nimicul este cel mai mare. El are lăcaşul în timp şi îşi întinde braţele în trecut şi viitor, şi cu ele ia asupră-şi tot ce a fost şi tot ce va veni... neposedînd nimic din indivizibilul prezent".

Groddeck atrage atenţia asupra faptului că acest sonet corespunde cifrei 34 din totalitatea sonetelor, cifră reprezentînd secţiunea de aur din seria Fibonacci.

9. Prin contrast cu „grimasa blîndeţii" a juzilor care condamnă, torturează şi ucid, sonetul închină un delicat imn inimii „înalte, curate", care, deschisă *celuilalt*, poate găzdui pe zeul adevăratei iubiri, al realei duioşii, absorbind totul pentru a-l iradia apoi în nemărginire. Astfel, în cămările secrete ale inimii se va furişa tainica iubire, nemijlocita deschidere de o puritate absolută întru confundarea cu sensurile negrăite ale lumii.

Este semnificativ faptul că Rilke utilizează pentru ideea de suflet cuvîntul *Herz* – inimă –, şi nu *Seele*, instituind astfel o concretitudine drept centru unificator al pămîntescului, miez al totalităţii universale. Spaţiul intim al lumii – *Sînul*, *Deschisul* – este locuit de inimă, care face astfel legătura dintre cele două tărîmuri. Într-un poem din ultimii ani, poetul aşteaptă încheierea ciclului pămîntesc „Aşezat pe munţii din inimă" – *Augesetzt auf den Bergen des Herzens*, în timp ce „pasărea mare şi tainică se roteşte în jurul renunţării curate": trecerea dincolo are loc de pe „crestele inimii", care ne integrează în orizontul metavieţii.

10. Rilke a fost una dintre conştiinţele lucide care au atras atenţia profetic asupra influenţei nefaste pe care maşinismul urma s-o aibă asupra vieţii spiritului, omul fiind în pericolul de a fi despiritualizat şi transformat într-o anexă, un simplu instrument al mecanicii. Maşina trebuie să rămînă o simplă slujitoare, şi nu să ne domine, să ne desumanizeze. Arthur Rimbaud demascase şi el primejdia malefică a noii epoci: „*La ce bun o lume modernă, dacă se inventează asemenea otrăvuri?*". Autorul dramaticului *Un anotimp în infern* vorbea de asemenea despre tendinţa reducerii dragostei la „solitudinea mecanicii erotice". Erosul divin al lui Parmenide şi Platon se transformă în erosul „tehnician", după expresia filosofului belgian Leopold Flamm. Tehnicizarea excesivă, afirmă Rimbaud, a dus la exilarea celor trei „magi – inima, sufletul, spiritul".

Scanned with OKEN Scanner

Rilke opune maşinismului, care pretinde că ne înalţă, dar, de fapt, ne ruinează, – viaţa, care pentru noi rămîne încă oricînd „o vrajă", un izvor nesecătuit de energii curate, pe care le simţi doar îngenunchind ca pentru rugăciune. Astfel, pentru că a exista este un miracol, să nu facem greşeală în cea mai de sus hotărîre: *a fi*; dar a fi în covibraţie cu toate lucrurile, lăsîndu-te vieţuit de ele, infuzat de energiile lor tainice, într-o interpătrundere indistinctă, organică. Învăţate de la viaţă, de la natură, energizate şi înduioşate de sufletul lucrurilor, cuvintele noastre, Verbul artei, ne poartă Dincolo, eliberîndu-ne în indefinisabil, într-o stare nenumită: suind prin iubire în negrăit, din ele ia naştere un cînt, care, „din pietre fremătînd de dor", zideşte sălaş în Dumnezeu, în Denelocuit.

Aceeaşi idee a trăirii realului ca energie de zbor în inefabil, înţeles ca o contopire cu Veşnica Iubire, cu Dumnezeu, în care „ne pierdem fără hotare", o aflăm şi în poemul lui Goethe *Mai înaltul şi Cel mai înalt*, menţionat la SO II, 13.

11. Nota lui Rilke: „Referitor la modul cum, conform unei vechi datini vînătoreşti, în anumite regiuni din Karts, hulubii din peşteră, avînd o culoare caracteristică alb-palidă, sînt stîrniţi din cotloanele subpămîntene prin atîrnarea în grote a unor fîşii de pînză, care sînt scuturate brusc într-un anumit mod, pentru ca, în timp ce ies zburînd speriaţi, să fie omorîţi".

A ucide, a vîna este o ipostază fatală a omului rătăcind într-o lume a intersfîşierii. Ceea ce putem opune agresării *altuia* şi ne poate exorciza este curăţia propriului *eu*, înfăptuită de desăvîrşita înseninare a spiritului.

12. Neîncetata prefacere este o fugă de moarte: depăşirea hiatusului dintre două sunete în muzică, dintre două clipe în derularea temporală a vieţii. Preschimbarea creează, distruge şi iarăşi creează: aleargă astfel după şansa veşniciei. Căci mereu la capăt, – necapătul, ajunul, reînceputul potenţial, primenirea, lucru cu putinţă datorită Deschisului (a se vedea *Elegiile*), ducînd la ieşirea din limite, din orice înformulare.

Pentru Rilke prefacerea implică şi realul şi idealitatea. De aici îndemnul: „*Voieşte prefacerea*", pentru a devansa mereu orice rămas bun; trebuie să trăieşti în despărţiri. Punctul unde are loc schimbarea este cel îndrăgit de elanul care plăsmuieşte mereu tot alte forme, tot altfel, pentru ca să nu le

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

ajungă disoluţia, moartea. Veşnicia de model uman este sacadată, ritmică, intermitentă, – muzicală.

Şi dacă lucrurile se reînnoiesc, trebuie să te reînnoieşti şi tu, pentru a le putea recunoaşte, pentru a intra în comuniune cu ele: *„Dafne preschimbată în laur, vrea să devii adiere"*. Metamorfoza se realizează prin cele patru elemente: foc, pămînt, apă, aer.

13. *Să mori neîncetat în Euridice*: să intri în ciclicitatea perenităţii proprie desfăşurării muzicii – sunet, moartea sufletului, renaşterea în sunetul următor, fenomenologie posibilă, pe de o parte, preaplinului de energie acumulat în intervalul dintre cele două sunete, iar pe de altă parte, consecutiv necesităţii armoniei, care înseamnă suirea către un nou „raport", în dublu sens: raport al numerelor, dar şi al vieţii, care este tot un raport între numere – pentru că sîntem numerici, şi nu entităţi monadice absolute. Parcurgerea fenomenologiei tristadiale a muzicii face ca moartea să fie depăşită. Fiecare sunet – fiecare clipă – poartă acel impuls suitor care străbate prin moartea lor către o nouă treaptă a fiinţării. Şi astfel, prin cînt, ne menţinem pe orbita eternităţii potenţiale. A eternităţii de model omenesc, care este intermitentă. Şi Rilke întăreşte ideea poetică prin motivul cristalului, care sună atunci cînd se sfarmă: sunetul, care înseamnă existenţă, este legat indisolubil de stingerea lui, de nonexistenţă.

Astfel, în cînt noi cunoaştem amîndouă stările, care se intercondiţionează: fiinţa şi nefiinţa. Latenţele active acumulate în pauza dintre două sunete – în muzică, – între două clipe pe planul vieţii –, „întemeiază nesfîrşit" vibraţia, fiecare clipă fiind o unitate de preaplin energetic existenţial.

Terţina finală a sonetului rezumă ideea poetică definind veşnicia umană, care este suiş sincopat, energizat către negrăit; clipa, care este număr, fărîmiţare, se adaugă totalităţii inefabile a naturii. *„Adaogă-te jubilînd"*, afirmă Rilke: în felul acesta, numărul, limitele, finitudinea se frîng, dispar, pentru a te absorbi, izbăvit, în sufletul lumii, – idee pe care o regăsim în poemul lui Goethe *Mai înaltul şi Cel mai înalt*, celebrînd „descătuşarea eului şi în cer şi pe pămînt":

Liberi, în zbor arzător,
Vom sui fără hotare,
Şi în veşnica iubire
Ne vom pierde, vom dispare.

14. Comparaţie între modul diferit cum înţelege omul şi cum înţeleg florile sensul prefacerii. Dacă florile rămîn credincioase pămîntului din care nasc, noi, pizmuindu-le norocul, veşnica lor copilărie, – primordialitate şi puritate, – le învestim cu destin omenesc, ceea ce înseamnă devenire ruinătoare, şi nu creatoare. Pentru flori însă vestejirea nu este tristeţe, ci, spre deosebire de om, – bucurie a preschimbării, a metamorfozei.

Pentru a împrumuta destinul florilor ar trebui să trecem dincolo de trezia lor, să ne unim somnul nostru cu al lor ca într-un ajun preexistenţial comun, şi astfel înfrăţiţi, în adîncul lor, am putea renaşte într-o altfel de fiinţare; la rîndul lor, lucrurile ar înflori întru slava noastră, cei convertiţi, iar noi am deveni asemeni cu ele, am împrumuta aceeaşi natură ontică.

15. Ciclul orfic reproduce ciclul izvorului. Izvorul: naştere perpetuă, primenire necurmată, veşnicie, – muzică a Unului Universal ascultată de ţărînă şi pe care nimic nu trebuie să o tulbure, întrerupînd-o (ulciorul interpus: simbol al discontinuităţii şi consumpţiei). Motivul izvoarelor care se preschimbă în cînt, precum şi ideea seninătăţii şi sacralităţii lor prin harul izbucnirii din temeiurile dintîi, revin în poemul *Izvoare, izbucniţi în lumină*, cu reluarea ideii din *Elegii* a tendinţei omului de „a despica unda", perturbînd continuitatea, unisonul universal îngînat de izvoare. Amintim că şi în creaţia eminesciană revine frecvent ideea poetică a muzicii întru veşnicie a izvoarelor, metaforă a originilor (*Mai am un singur dor*, *Somnoroase păsărele*, *Dorinţa* ş.a.).

16. Sfîşiem mereu şi mereu absolutul spaţiului divin prin modul nostru discursiv – tăind, disecînd – de a ne apropria cognitiv lumea din jur, idee principală a *Elegiilor*. La veşnicia neclintită a lui Dumnezeu participă doar cei morţi; cel plecat participă la muzica izvorului perenităţii atunci cînd se află sub puterea semnelor divine. Această muzică noi doar o auzim, dar nu ne confundăm cu ea.

17. Metafore ale îndoielii că omul ar putea ajunge vreodată la plenitudine, la totală împlinire. Ne sînt oare accesibile fructele consolării, roade vizitate de îngeri?

Fructul care am putea fi noi înşine, noi – simple umbre –, s-ar putea pîrgui şi astfel să strălucim înseninaţi în curata lumină a verilor?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

18. Dansul, oglindă a destrămării, dar a unei destrămări care se autoneagă creator: dinamica tot mai intensificată a dansului concentrează în „figura" finală temporalitatea, „luînd în stăpînire întregul an", toate anotimpurile, întreaga fenomenologie a creaţiei şi renaşterii ciclice, elanul primordial al Genezei, lumina şi căldura din începuturi iradiind infinit, pentru ca, odată cu încremenirea piruetei mîntuitoare de vremuire, să aibă loc transmutarea în extaz.

19. În opoziţie cu banul – sexul lumii moderne, după expresia lui Rilke, – păstrat cu sfinţenie în seifurile bancare, sau făcînd strip-tease în buticurile pieţelor, – poetul aduce imaginea cerşetorului, ban fără valoare pierdut pe undeva pe sub dulapuri, – şi umilinţa nesfîrşită a mîinii mereu întinse, gest simbolic pe care nu l-ar putea înţelege şi celebra decît un vizionar: să-l laude într-un altfel de cînt pe care numai Dumnezeu l-ar putea auzi.

Menţionăm că mîinile ocupă un loc important în viziunea rilkeană. Spre deosebire de alţi poeţi, la care domină imaginea vizuală, Rilke preferă tactilitatea, raportul nemijlocit cu lucrurile, astfel că mîinile sînt deseori evocate: mîini care se roagă, mîini de fecioare mîngîind florile, mîini purtînd pînă în pragul infernului fructele slavei, mîini care cunosc, mîini care exprimă nuanţele prieteniei. Este posibil ca şi aici să întîlnim ecouri ale influenţei lui Rodin, care afirma că mîinile pot vorbi mai mult decît o pot face cuvintele. Amintim în acest sens dintre lucrările sculptorului: *Catedrala* – două mîini (principiile masculin şi feminin) unite sub formă de ogivă şi rugîndu-se, sau *Mîna lui Dumnezeu*, – mîna Creatorului modelînd două trupuri, care, abia trezite la viaţă, se şi îmbrăţişează.

André Gide povesteşte următorul fapt: traducînd unele sonete de Michelangelo şi întîlnind cuvîntul *palma*, Rilke şi-a dat seama că limba germană posedă un cuvînt care semnifică dosul mîinii, dar nici unul pentru a desemna interiorul ei, – *„palma caldă, iubitoare, duioasă, în care,* afirmă poetul, *se află întreg misterul individului"*.

Notăm că tema sărăciei este tratată în *Cartea sărăciei şi a morţii*, iar motivul cerşetorului orb în *Podul caruselului*.

20. Solitudinea omului se datoreşte faptului că destinul nostru constă în a fi măsuraţi cu măsura strîmtă a ceea ce există în sfera condiţiei umane, şi

nu cu demăsura viaţă şi moarte. Vezi SO I, 11. Despre „distanţa" care desparte conştiinţa umană de lume, a se vedea *Elegia a opta.*

21. Vezi SO I, 7, 8; II, 23.

22. *Elegia a noua duineză* dezvoltă amplu semnificaţia ontică şi axiologică a înfăptuirilor artistice pentru om. Continuînd ideea din sonetul precedent, Rilke accentuează că, în ciuda morţii, viaţa este un minunat preaplin. Alături de natură, regenerînd iară şi iară „spumos", prisosul existenţial uman se realizează în creaţia de artă, astfel că, de pildă, uriaşele coloane ale templelor egiptene ajung pînă în veşnicie. Şi dacă astăzi, în epoca maşinismului, preaplinul se pierde, numai încarnîndu-l în opere de artă devine dăinuitor; ne rămîne încă, – potenţialitate de neistovit –, gîndul pur, desenînd pe pînza azurului curbele viitoarelor creaţii ale omului.

23. Rilke precizează că acest sonet este adresat cititorului. Şi anume, dedicat acelui ceas cînd luciditatea îl pune încă o dată faţă în faţă cu adversităţile existenţiale: solitudinea omului care se înşală că ceva poate fi al nostru; pentru noi, oamenii, libertatea înseamnă a fi ostracizat exact acolo unde îţi imaginai că vei fi ospeţit; şi sîntem mereu în contratimp atît cu ceea ce s-a petrecut, cît şi cu ceea ce ar putea să fie.

Şi iarăşi, unica noastră şansă – slăvirea: pentru a încerca să depăşim dramatica noastră condiţie de a fi în acelaşi timp şi creangă, şi securea ce o taie; purtăm în noi ameninţarea continuă a primejdiei care ne macină şi ruinează.

Afirmaţia „liberi sîntem" se extinde de la ideea că omul nu are inserţie nicăieri – în timp sau în spaţiu –, la ideea că nu avem acces la nici un înţeles. Din acest motiv, poetul cheamă pe cititor, nu atît la un înţeles, cît mai ales la pura trăire poetică, cea a laudei – cînt, – lauda, slăvirea, poeticul instituind reala noastră fiinţare şi a tuturor lucrurilor (SO I, 7).

24. Faptul că existenţial riscăm nesfîrşit aici pe pămînt, şi faptul că zeii, suprema noastră creaţie, dispar, – conjugate, cele două realităţi semnează tragismul condiţiei umane. Şi totuşi, chiar dacă zeii dispar, *dumnezeirea* durează etern. Astfel că, poate la sfîrşit, va fi unul care ne va auzi. Numai că doar moartea ne-ar putea spune ce sîntem şi cu ce se îmbogăţeşte prin noi cînd ne împrumută substanţa. Dar moartea este mută.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

25. Nota lui Rilke: „Pereche la micul cînt de primăvară din prima parte a sonetelor (SO I, 21)".

26. Din nou ideea că numai cîntul lui Orfeu, şi nu ţipătul rănind pacea înălţimilor cereşti este cel care ne mîntuie de subexistenţă („*noi unde sîntem*?") şi de falsa eliberare într-un zbor minimal atîrnînd în noroi şi zdrenţuiţi, însîngeraţi de vînturile efemerităţii.

27. Pentru a depăşi fragilitatea şi destrămarea, omul dispune de o şansă supremă: îndoindu-ne că timpul măcinat este real şi *împărtăşind divinul*, vieţuind sub semnul sacrului. Pentru că sacrul este singurul *real*, unicul care există cu adevărat, idee fundamentală a filosofiei brahmanice şi a gîndirii religioase în general. Sacralitatea semnează de asemenea axiologia supremă a idealităţii atît pentru Hölderlin, cît şi pentru Eminescu.

28. Ca o încununare şi un rezumat al întregului ciclu orfic, acest sonet îmbină, într-un univers unitar, *dansul*, *muzica* şi *poezia*, cele trei arte comunicînd între ele şi contopindu-se prin armonizare afectivă cu natura, cu lumea din afară. Dansul devine aici armonia în mişcare înfăptuind sinteza eului cu non-eul şi purtîndu-i într-o stare de beatitudine care instituie o secvenţă de prezent absolut.

Poemul începe cu enunţul a două mişcări contrarii: „*O, vino, du-te!*", constituind unitatea şi simbolul mişcării de dans şi, de asemenea, venirea către viaţă şi plecarea spre moarte, mişcare existenţială esenţială făpturii umane; dar mai ales esenţială pentru mitul Euridicei, pe care Orfeu o cheamă înapoi la viaţă, şi tot el, din vina nerăbdării sale, o va face să se piardă din nou în Hades. În acelaşi timp, expresia amintită rezumă mişcarea muzicală: sunetul, şi stingerea lui – mulaj al timpului uman – clipa care vine şi apoi pleacă. În *Sonetul* I, 5, vorbind despre Orfeu, înţeles ca întruchipare a cîntului, Rilke afirmă: „*El vine, pleacă*".

Adresîndu-se în continuare dansatoarei, poetul îi spune: „*Tu, încă o copilă-aproape*"; şi al doilea sonet al culegerii începe şi sfîrşeşte cu aceeaşi idee: „*Era aproape o copilă. S-a ivit din lira fericit nuntită-n cînt*". Era aproape o copilă, adică aparţinea vîrstei purităţii, a neprihanei, vîrstă promisă poeticului şi legendei. În felul acesta îi era uşor „*să ţîşnească din norocul unic al cîntului şi al lirii*", să se nască din fericita îmbinare a celor două stări spirituale – muzică şi poezie.

Deci, făcînd apel la starea de graţie de a se afla încă atît de aproape de copilărie, Rilke se adresează inspiratoarei sale să împlinească în cuprinsul unei clipe *unice* figura de dans aflătoare în constelaţia preacurată a unuia din acele dansuri în care noi, cei supuşi trecerii, putem să întrecem natura „surd" orînduită. Pentru că natura *„vibrează doar pe-Orfeu ascultînd"*. Altfel spus, natura nu ajunge la conştiinţa de sine, nu fiinţează în plenitudinea sa decît atunci cînd mişcarea sa confuză intră în ritmica şi duhul mişcării muzicale.

Pe de altă parte, natura este „confuz ordonată" şi pentru cunoaştere, pentru receptarea noastră, şi din acest motiv este necesară o reorînduire a ei care să-i impună un ritm pentru a intra în vibraţie cu sufletul nostru. În felul acesta, noi, efemerii, o putem depăşi şi putem accede la condiţia eternităţii.

Dar această mişcare, această intrare a naturii în ritmul cosmic prin cîntul lui Orfeu, nu defineşte doar un fenomen rece, mecanic, ci este vorba de mişcarea emoţională a întregii firi, aşa cum o concepe mitul antic al zeului muzicii. Or, în acest sonet, poetul invocă pe Wera Knoop să înfăptuiască una dintre figurile de dans împlinind o potrivire de mişcări ale căror ritm, fluiditate, curgere melodică, armonie şi înţeles incarnează abstracta fiinţă a cîntului lui Orfeu, şi astfel, devenind concretitudine în făptura dansatoarei – mişcare fizică şi emoţională în acelaşi timp –, cîntul se inseră firesc, este reluat de „vasta natură".

Acum, la mijlocul sonetului, are loc un transfer semnificativ: după ce a identificat dansul Werei cu cîntul orfic, Rilke identifică dansatoarea cu Euridice: *„Tu erai încă-aceea de cîntul lui uimită precum odinioară, şi-nduioşată"*. Era nimfa din timpul vieţii, întrupare a muzicii, a viersului lui Orfeu (dar pe care zeul avea s-o piardă, deoarece, fiind făptură imaterială de cînt, Euridice era incaptabilă, de necuprins, n-o încape finitudinea). Şi fiind făptură de cînt, Euridice era mişcare sufletească pură, – cea mai delicată dintre mişcările sufletului – *duioşie* – trăire transfigurată a cîntului lui Orfeu, extatică întruchipată de acea figură unică de dans, acel fragment izolat de veşnicie în mers, – capabilă să pună în vibraţie „înduioşată" natura, lucrurile, chemate prin aceasta la adevărul lor iluminat, la fiinţarea lor superioară.

Şi, în adevăr, iată: sub imperiul cîntului, concretizat în „icoana" eternă înfăptuită de dansatoare, un arbore, după îndelungă ascultare, după multă reflecţie, este trezit la propria-i conştiinţă şi intră şi el în mişcarea întregii naturi alături de mişcarea muzicii şi a dansului: se realizează

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

astfel acea „veşnicie în mişcare" împlinită de muzică, veşnicie contopind totalitatea universului.

Precum am văzut în *Sonete*, motivul arborelui apare multivalent; simbol al întregii firi, unind în mişcarea sa pământul cu infinitul, – desmărginind prin creştere, înălţare şi ramificare pământul şi cheltuindu-l necuprinsului; de aici exclamaţia: *„O, pură depăşire!"*. Or, în contextul sonetului de faţă, această depăşire semnifică depăşirea vremelniciei, trecerea către supra-temporalitate prin secvenţa de eternitate creată de acea mişcare unică de dans, concretizînd material mişcarea melodică orfică. În acest fel, simbolul arborelui realizează o simetrie a corespondenţelor întru cînt: şi timpul dansatoarei devine, la finele dansului, *„un arbore al extazului"*, o revărsare în universal a eului, pradă acelei stări inefabile, a beatitudinii descătuşării de orice determinare, redevenit necondiţionatul pur; extatică avîndu-şi centrul, *„nemaiauzitul miez"* – locul de condensare şi iradiere, în cîntul lui Orfeu: *„Tu locul îl ştiai unde răsună lira: nemaiauzitul miez"*.

Către acest centru se îndreaptă şi paşii dansatoarei: ritmicitate ritualică de întîlnire şi instituire a eternităţii prin numărul de aur în mişcare al dansului mulat pe cîntul lui Orfeu; nu doar ca o corespondenţă în sînul aceleiaşi esenţe între dans şi cînt, şi nici ca o simplă intertransformare a fluidităţilor unduirilor dansului în undele cîntului, – ci ca o **mişcare de iubire**, de armonizare, de confundare a celor două euri infinizate – Orfeu şi Euridice – într-o monadă nepieritoare, – în *„sărbătoare absolută"*.

Întoarcerea privirilor şi a paşilor lui Orfeu către Euridice, – esenţă de cînt –, înseamnă întoarcerea zeului către sine însuşi, către propriul eu purificat: muzica. În sonetul II, 13, Rilke scrie: *„Să mori neîncetat în Euridice – şi suie cîntînd iară... în raportul curat"* cu nefiinţa, care este *„nesfîrşitul temei al vibraţiei tale lăuntrice"*. Astfel, întoarcerea lui Orfeu cu faţa spre nimfă însemnează moarte spre înviere; învierea în voluptatea trăirii muzicii; însemnează nesfîrşita iradiere în indefinisabilul în care cîntul a dizolvat natura: ca să rămînă numai „sacra sărbătoare" a bucuriei de a fi în sine, „fără nume", prin care fiinţarea temporală se preschimbă într-un prezent catartic perpetuu.

În felul acesta dansul, mişcare prin excelenţă, intră, finalmente, în „rămînerea permanentă", se transformă în zăbava care *„ne iniţiază"*. Devine repaosul a ceea ce este veşnic: ca şi lumina, ca şi floarea, ca şi o carte (SO I, 22).

29. În ultimul sonet al culegerii, adresîndu-se unui prieten al Werei (nota lui Rilke), poetul sintetizează bunăvestirea întregului ciclu: să concentrezi în fiinţa ta întregul univers prin magica putere de cuprindere pe care o posedă simţurile întîlnite într-un unison, care îşi asumă în felul acesta o menire aproape divină; şi, odată concentrate în fiinţa ta, – lucrurile, depărtările, largurile, – preschimbă-te în cînt; şi devenind cînt, slăvire, dăruieşte-te tuturor. Şi aceasta, prefăcîndu-te mereu şi mereu tot în alt lucru, – floare, fruct, astre, grădini, eter; şi fă din fiece nouă simţire o transcendere neîncetată a morţii. Este *poetica existenţială* a lui Rilke: sacralizare, îndumnezeire, panteism al iubirii prin cîntul imnic, adică metamorfoză infinită, schimb ontic cu tot ce există, – pentru ca să nu mai fie loc pentru disjuncţie cu lucrurile şi nici loc pentru marea disjuncţie – moartea.

Unirea ciudată a trecerii cu perenitatea: aceasta sîntem. Şi pentru a rămîne peren, fii mereu în contratimp cu tăcutul pămînt spunîndu-i: *„eu curg"*, iar undei care neîncetat se sfarmă, spune-i: *„sînt"*, – mă aflu neîncetat în prezenţa prezenţei mele şi a întregii Creaţii, purtată de simţirea mea, re-creată de muzica laudei mele, – de iubirea mea.

N.B. Pentru comentatorii ediţiei Pléiade, 1997 (R.M. Rilke, *Œuvres poétiques et théatrales*, Gallimard, pp. 1601-1602), „ciclul orfic" al *Sonetelor către Orfeu* ar avea în centrul său mitul lui Narcis, al „întoarcerii fiinţei asupra sa înseşi", şi amintesc în acest sens asocierea cu simboluri narcisice: fîntîna, izvorul, arborele, floarea, oglinda; dansul este figurat de asemenea de arborele orfic, care, după aceiaşi exegeţi, ar avea „conotaţii falice perceptibile în toată opera lui Rilke". Semnalăm aceste idei recente fără alte comentarii decît că, dacă sînt evidente implicaţiile erotice în lirica rilkeană, fapt care ar prefaţa (sau se află la originea?) explozia erotismului în literatura şi arta ulterioare, totuşi a vedea peste tot în poezia lui Rilke imaginea falică poate trăda şi obsesiile freudiene ale celui care comentează, freudismul fiind o boală a veacului.

Ca o concluzie la comentariile noastre privind *Elegiile duineze* şi *Sonetele către Orfeu*, trebuie să precizăm că noi vedem în aceste două culegeri rilkeene unul dintre superlativele sublimului în lirica universală. Dacă văzul nostru a fost supravoltant, ne asumăm vina şi riscul acestui sublim. Şi bucuria.

Scanned with OKEN Scanner

ELEGIILE DUINEZE

DUINESER ELEGIEN

1912-1922

Proprietatea prinţesei de Thurn
şi Taxis-Hohenlohe

Scanned with OKEN Scanner

Die erste Elegie

Wer, wenn ich schriee, hörte mich denn aus der Engel
Ordnungen? und gesetzt selbst, es nähme
einer mich plötzlich ans Herz: ich verginge von seinem
stärkeren Dasein. Denn das Schöne ist nichts
als des Schrecklichen Anfang, den wir noch grade ertragen,
und wir bewundern es so, weil es gelassen verschmäht,
uns zu zerstören. Ein jeder Engel ist schrecklich.
Und so verhalt ich mich denn und verschlucke den Lockruf
dunkelen Schluchzens. Ach, wen vermögen
wir denn zu brauchen? Engel nicht, Menschen nicht,
und die findigen Tiere merken es schon,
daß wir nicht sehr verläßlich zu Haus sind
in der gedeuteten Welt. Es bleibt uns vielleicht
irgend ein Baum an dem Abhang, daß wir ihn täglich
wiedersähen; es bleibt uns die Straße von gestern
und das verzogene Treusein einer Gewohnheit,
der es bei uns gefiel, und so blieb sie und ging nicht.
O und die Nacht, die Nacht, wenn der Wind voller Weltraum
uns am Angesicht zehrt –, wem bliebe sie nicht, die ersehnte,
sanft enttäuschende, welche dem einzelnen Herzen
mühsam bevorsteht. Ist sie den Liebenden leichter?
Ach, sie verdecken sich nur miteinander ihr Los.
Weißt du's *noch* nicht? Wirf aus den Armen die Leere
zu den Räumen hinzu, die wir atmen; vielleicht daß die Vögel
die erweiterte Luft fühlen mit innigerm Flug.

Ja, die Frühlinge brauchten dich wohl. Es muteten manche
Sterne dir zu, daß du sie spürtest. Es hob
sich eine Woge heran im Vergangenen, oder
da du vorüberkamst am geöffneten Fenster,
gab eine Geige sich hin. Das alles war Auftrag.
Aber bewältigtest du's? Warst du nicht immer

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia întîia

Cine, dacă-aş striga, m-ar auzi din cetele îngerilor?
Şi chiar dacă unul din ei dintr-o dată m-ar lua pe inima lui:
aş pieri
de prea intensa lui fiinţare. Căci frumosul nu-i altceva
decît începutul cumplitului, pe care încă abia-l îndurăm,
şi dacă atît ne uimeşte, e pentru că, nepăsător, din dispreţ,
nu ne distruge. Şi orice înger e cumplit.
Şi astfel mă înfrînez şi într-un sumbru hohot de plîns înec
ademenitoarea chemare. Ah, cine ne-ar putea ajuta?
Nici îngeri, nici oameni, iar înţeleptele animale presimt şi ştiu
că nu ne simţim prea acasă în lumea aceasta tălmăcită.
Ne mai rămîne poate vreun arbore
pe-o costişă, pe care zilnic
să-l vedem iarăşi; ne rămîne strada de ieri
şi molateca încredere întîrziată într-o obişnuinţă
căreia i-a plăcut la noi şi a rămas şi n-a mai plecat.
O, şi noaptea, noaptea cînd vîntul încărcat de-al lumilor larg
ne mistuie chipul – cui nu i-ar rămîne, ea, cea pătimaş dorită,
lin dezamăgind, grea încercare pentru inima singuratică? Este
ea mai uşoară pentru
îndrăgostiţi? Ah, dar ei nu fac decît să-şi ascundă unul altuia
soarta.
Asta nu o ştii *încă*? Aruncă din braţele tale golul
către spaţiile pe care le respirăm; poate că păsările
simţi-vor văzduhul lărgit cu un mai lăuntric zbor.

Da, primăverile aveau nevoie de tine. Multe stele
doreau să le simţi. Se ridica
spre tine un val din adîncul trecutului, sau
cînd treceai pe lîngă-o fereastră deschisă,
ţi se dăruia o vioară. Totul era solie.
Ai dus-o la împlinire? Nu erai mereu

noch von Erwartung zerstreut, als kündigte alles
eine Geliebte dir an? (Wo willst du sie bergen,
da doch die großen fremden Gedanken bei dir
aus und ein gehn und öfters bleiben bei Nacht.)

Sehnt es dich aber, so singe die Liebenden; lange
noch nicht unsterblich genug ist ihr berühmtes Gefühl.
Jene, du neidest sie fast, Verlassenen, die du
so viel liebender fandst als die Gestillten. Beginn'
immer von neuem die nie zu erreichende Preisung;
denk: es erhält sich der Held, selbst der Untergang war ihm
nur ein Vorwand, zu sein: seine letzte Geburt.
Aber die Liebenden nimmt die erschöpfte Natur
in sich zurück, als wären nicht zweimal die Kräfte,
dieses zu leisten. Hast du der Gaspara Stampa
denn genügend gedacht, daß irgend ein Mädchen,
dem der Geliebte entging, am gesteigerten Beispiel
dieser Liebenden fühlt: daß ich würde wie sie?
Sollen nicht endlich uns diese ältesten Schmerzen
fruchtbarer werden? Ist es nicht Zeit, daß wir liebend
uns vom Geliebten befrein und es bebend bestehn:
wie der Pfeil die Sehne besteht, um gesammelt im Absprung
mehr zu sein als er selbst. Denn Bleiben ist nirgends.

Stimmen, Stimmen. Höre, mein Herz, wie sonst nur
Heilige hörten: daß sie der riesige Ruf
aufhob vom Boden; sie aber knieten,
Unmögliche, weiter und achtetens nicht:
so waren sie hörend. Nicht daß du *Gottes* ertrügest
die Stimme, bei weitem. Aber das Wehende höre,
die ununterbrochene Nachricht, die aus Stille sich bildet.
Es rauscht jetzt von jenen jungen Toten zu dir.
Wo immer du eintratst, redete nicht in Kirchen

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

distrat de-aşteptare, ca şi cum totul îţi prevestea
sosirea unei iubite? (Unde vrei s-o adăposteşti,
cînd în tine marile, străinele gînduri
intră şi ies, iar noaptea adesea rămîn.)

Dar dacă ţi-e dor, cîntă atunci îndrăgostitele; nici pe departe
nu-i destul de nemuritor vestitul lor simţămînt.
Cîntă-le – aproape invidiate de tine – îndrăgostitele care-au fost
părăsite,
şi pe care mai iubitoare le-ai aflat decît cele-alinate. Reîncepe
iară şi iară slăvirea ce n-o poţi nicicînd desăvîrşi;
adu-ţi aminte: eroul durează, – chiar şi căderea lui
e doar un pretext să existe: ultima-i naştere.
Dar pe îndrăgostiţi natura sleită
îi reia în sînu-i, ca şi cum n-ar avea destule puteri
pentru două atari împliniri. Gînditu-te-ai oare
destul la Gaspara Stampa*, încît vreo fată de cel drag
părăsită, să-şi spună după sublima pildă
a acestei iubite: şi eu la fel ca ea să devin?
N-ar trebui ca în sfîrşit aceste cele mai demult dureri
în noi să rodească? Nu este timpul ca iubind
să ne eliberăm de ce ne e drag şi tremurători să-l depăşim
precum săgeata arcu-l învinge, pentru ca în salt adunată
să devină *mai mult* decît ea însăşi? Căci rămînere nu e nicăiri.

Glasuri! glasuri! Ascultă, inimă, aşa cum numai
sfinţii odinioară-ascultau: încît uriaşa chemare
îi ridica din ţărînă; dar ei, cei peste putinţă, rămîneau îngenunchеaţi
mai departe şi n-o luau în seamă.
Aşa, ascultau. Nu, nici pe departe n-ai putea să înduri *al Domnului*
glas. Dar ascultă-acest suflu,
neîntrerupta veste ce din tăcere se încheagă.
Un murmur se înalţă acum, dinspre morţii tineri spre tine.
Oriunde mereu ai intrat, în biserici

* Celebră poetă şi curtezană veneţiană din secolul al XVI-lea.

zu Rom und Neapel ruhig ihr Schicksal dich an?
Oder es trug eine Inschrift sich erhaben dir auf,
wie neulich die Tafel in Santa Maria Formosa.
Was sie mir wollen? leise soll ich des Unrechts
Anschein abtun, der ihrer Geister
reine Bewegung manchmal ein wenig behindert.

Freilich ist es seltsam, die Erde nicht mehr zu bewohnen,
kaum erlernte Gebräuche nicht mehr zu üben,
Rosen, und andern eigens versprechenden Dingen
nicht die Bedeutung menschlicher Zukunft zu geben;
das, was man war in unedlich ängstlichen Händen,
nicht mehr zu sein, und selbst den eigenen Namen
wegzulassen wie ein zerbrochenes Spielzeug.
Seltsam, die Wünsche nicht weiterzuwünschen. Seltsam,
alles, was sich bezog, so lose im Raume
flattern zu sehen. Und das Totsein ist mühsam
und voller Nachholn, daß man allmählich ein wenig
Ewigkeit spürt. – Aber Lebendige machen
alle den Fehler, daß sie zu stark unterscheiden.
Engel (sagt man) wüßten oft nicht, ob sie unter
Lebenden gehn oder Toten. Die ewige Strömung
reißt durch beide Bereiche alle Alter
immer mit sich und übertönt sie in beiden.

Schließlich brauchen sie uns nicht mehr, die Früheentrückten,
man entwöhnt sich des Irdischen sanft, wie man den Brüsten
milde der Mutter entwächst. Aber wir, die so große
Geheimnisse brauchen, denen aus Trauer so oft
seliger Fortschritt entspringt –: *könnten* wir sein ohne sie?
Ist die Sage umsonst, daß einst in der Klage um Linos
wagende erste Musik dürre Erstarrung durchdrang;
daß erst im erschrockenen Raum, dem ein beinah göttlicher
Jüngling
plötzlich für immer enttrat, das Leere in jene
Schwingung geriet, die uns jetzt hinreißt und tröstet und hilft.

Scanned with OKEN Scanner

din Roma sau Neapole, nu ţi-au mărturisit în şoaptă destinul lor?
Sau o inscripţie îţi apărea sublimă
ca acum, de curînd, stela din Santa Maria Formosa.
Ce vor ei de la mine? să îndepărtez cu blîndeţe
acea aparenţă de nedreptate, ce stinghereşte uneori
a duhurilor curată mişcare.

Fără-ndoială e straniu să nu mai locuieşti pe pămînt,
să nu mai urmezi abia deprinsele-obiceiuri,
trandafirilor, şi altor lucruri pline de făgăduinţi
să nu le mai dai înţelesul viitorului omenesc;
să nu mai fii ceea ce ai fost în nesfîrşita nelinişte a mîinilor,
şi însuşi numele tău
să-l laşi deoparte ca pe o jucărie stricată.
Straniu, dorinţele să nu le mai doreşti. Straniu,
să vezi toate cîte se legau între ele
fluturînd de ici colo prin spaţiu. Trudnică şi plină de reînceputuri
e starea de moarte, pînă ce încetul cu-ncetul simţi cum te pătrunde
puţină veşnicie. – Dar cei vii fac
toţi greşeala că delimitează prea tare.
Îngerii (se spune) adesea nu ştiu prea bine
dacă merg printre cei vii sau printre cei morţi. Curentul eternităţii
tîrăşte vîrstele toate prin amîndouă tărîmuri
mereu cu el, şi pe-amîndouă vuietul lui le copleşeşte.

Pînă la urmă cei aleşi timpuriu de moarte nu mai au nevoie de noi,
se dezvaţă de ce-i pămîntesc, aşa cum, crescînd,
blînd te desprinzi de sînul mamei. Dar noi, care
avem nevoie de taine atît de mari, noi pentru care adesea din jale
se naşte un suiş fericit –: *am putea* exista fără ei?
Este oare zadarnică legenda că odinioară, jelindu-l pe Linos,
cea dintîi muzică îndrăzni să străpungă stearpa încremenire;
că, abia în spaţiul înfricoşat pe care tînărul
aproape dumnezeiesc dintr-o dată pe vecie-i părăsise, golul intră
în acea vibraţie, care acum ne răpeşte, ne-alină, ne-ajută.

Scanned with OKEN Scanner

Die zweite Elegie

Jeder Engel ist schrecklich. Und dennoch, weh mir,
ansing ich euch, fast tödliche Vögel der Seele,
wissend um euch. Wohin sind die Tage Tobiae,
da der Strahlendsten einer stand an der einfachen Haustür,
zur Reise ein wenig verkleidet und schon nicht mehr furchtbar;
(Jüngling dem Jüngling, wie er neugierig hinaussah).
Träte der Erzengel jetzt, der gefährliche, hinter den Sternen
eines Schrittes nur nieder und herwärts: hochauf –
schlagend erschlüg uns das eigene Herz. Wer seid ihr?

Frühe Geglückte, ihr Verwöhnten der Schöpfung,
Höhenzüge, morgenrötliche Grate
aller Erschaffung, – Pollen der blühenden Gottheit,
Gelenke des Lichtes, Gänge, Treppen, Throne,
Räume aus Wesen, Schilde aus Wonne, Tumulte
stürmisch entzückten Gefühls und plötzlich, einzeln,
Spiegel, die die entströmte eigene Schönheit
wiederschöpfen zurück in das eigene Antlitz.
Denn wir, wo wir fühlen, verflüchtigen; ach wir
atmen uns aus und dahin; von Holzglut zu Holzglut
geben wir schwächern Geruch. Da sagt uns wohl einer:
ja, du gehst mir ins Blut, dieses Zimmer, der Frühling
füllt sich mit dir... Was hilfts, er kann uns nicht halten,
wir schwinden in ihm und um ihn. Und jene, die schön sind,
o wer hält sie zurück? Unaufhörlich steht Anschein
auf in ihrem Gesicht und geht fort. Wie Tau von dem Frühgras
hebt sich das Unsre von uns, wie die Hitze von einem
heißen Gericht. O Lächeln, wohin? O Aufschaun:
neue, warme, entgehende Welle des Herzens –;
weh mir: wir *sind's* doch. Schmeckt denn der Weltraum,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a doua

Orice înger e înfricoşător. Şi totuşi, vai mie,
vă invoc pe voi, păsări aproape muritoare ale sufletului,
ştiindu-vă bine. Unde sînt vremurile
lui Tobie, cînd pe umilul prag al casei cobora
unul din cei mai strălucitori dintre voi,
puţin travestit pentru călătorie şi care nu mai înfricoşa;
(un tînăr iscodind curios pe-un alt tînăr).
Dacă arhanghelul, primejdiosul, acum ar veni
dinapoia stelelor, dacă ar face un singur pas
coborînd şi-apropiindu-se de noi: atît de tare s-ar zbate inima
încît zvîcnetul ei ne-ar ucide. Cine sînteţi voi?

Desăvîrşiri ale zilei dintîi, voi răsfăţaţi ai Creaţiei,
creste înalte, piscuri împurpurate de aurora
ale oricărei Faceri, – polen al dumnezeirii dînd în floare,
articulaţii de lumină, trecători, trepte, tronuri,
spaţii de esenţe, scuturi din desfătări,
tumulturi ale simţirii în furtunoasa-ncîntare şi dintr-o dată, solitare
oglinzi a căror iradiată frumuseţe
se recreează mereu şi mereu întorcîndu-se pe propriul chip.
Căci pentru noi, a simţi înseamnă să ne cheltuim; ah! noi
ne exalăm fiinţa; de la o flacără la alta
dăm tot mai stinsă mireasmă. Ne spune uneori cineva:
da, tu îmi pătrunzi în sînge, odaia asta, primăvara
se umplu de tine... Dar la ce bun? nu ne poate păstra,
dispărem în el şi pentru el. Şi pe ei care-s frumoşi,
o, cine-ar putea să-i păstreze? Neîncetat pe chipul lor
aparenţa se înalţă şi piere. Ca roua de pe iarba dimineţii
ceea ce sîntem se ridică din noi, aşa cum se pierde căldura
dintr-o mîncare fierbinte. O! zîmbet, încotro? O! privire-nălţată –:
nou şi cald val care pleacă din inimă, se depărtează –;
vai mie: totuşi *aceasta sîntem*. Spaţiul fără de margini

in den wir uns lösen, nach uns? Fangen die Engel
wirklich nur Ihriges auf, ihnen Entströmtes,
oder ist manchmal, wie aus Versehen, ein wenig
unseres Wesens dabei? Sind wir in ihre
Züge soviel nur gemischt wie das Vage in die Gesichter
schwangerer Frauen? Sie merken es nicht in dem Wirbel
ihrer Rückkehr zu sich. (Wie sollten sie's merken.)

Liebende könnten, verstünden sie's, in der Nachtluft
wunderlich reden. Denn es scheint, daß uns alles
verheimlicht. Siehe, die Bäume *sind*; die Häuser,
die wir bewohnen, bestehn noch. Wir nur
ziehen allem vorbei wie ein luftiger Austausch.
Und alles ist einig, uns zu verschweigen, halb als
Schande vielleicht und halb als unsägliche Hoffnung.

Liebende, euch, ihr ineinander Genügten,
frag ich nach uns. Ihr greift euch. Habt ihr Beweise?
Seht, mir geschiehts, daß meine Hände einander
inne werden oder daß mein gebrauchtes
Gesicht in ihnen sich schont. Das gibt mir ein wenig
Empfindung. Doch wer wagte darum schon zu *sein*?
Ihr aber, die ihr im Entzücken des andern
zunehmt, bis er euch überwältigt
anfleht: nicht *mehr* –; die ihr unter den Händen
euch reichlicher werdet wie Traubenjahre;
die ihr manchmal vergeht, nur weil der andre
ganz überhand nimmt: euch frag ich nach uns. Ich weiß,
ihr berührt euch so selig, weil die Liebkosung verhält,
weil die Stelle nicht schwindet, die ihr, Zärtliche,
zudeckt; weil ihr darunter das reine

Scanned with OKEN Scanner

în care ne-absoarbem păstrează vreo urmă, mireasma noastră?
Îngerii nu iau în adevăr decît numai ce este al lor, propriul lor
suflu
sau uneori, din greşeală, şi puţin din fiinţa noastră?
Sîntem amestecaţi în trăsăturile lor, măcar atît cît nedesluşitul
pe chipul femeilor ce poartă ascunsul rod? Ei o trec cu vederea
în vîltoarea-ntoarcerii în ei înşişi. (Cum ar putea să-şi dea seama?)

Îndrăgostiţii, de-ar înţelege, ar putea să vorbească
ciudat în al nopţii văzduh. Fiindcă, pe semne, totul
ne tăinuieşte. Iată, arborii *sînt*. Casele
în care sălăşluim dăinuie încă. Numai noi
trecem pe lîngă toate ca un schimb aerian.
Şi toate se unesc să ne-ascundă-n tăcere, jumătate
de ruşine, poate, şi jumătate din negrăită speranţă.

Îndrăgostiţilor, voi care vă sînteţi de ajuns în calda voastră
îmbrăţişare, şi care cunoaşteţi mulţumirea: pe voi vă întreb
ce sîntem?
Voi vă cuprindeţi. Aveţi vreo dovadă?
Iată, mie uneori mi se întîmplă că mîinile mele se împreună
şi îşi dau seama una de cealaltă, sau că faţa mea ofilită
în ele se cruţă. Aceasta îmi dăruie puţină conştiinţă
de mine însumi. Totuşi, cine numai pentru atît ar îndrăzni să *fie*?
Voi însă, care sporiţi unul în extazul celuilalt
pînă ce el, covîrşit,
imploră: *destul* –; voi care în mîinile celuilalt
mai îmbelşugaţi deveniţi decît anii rodnici în struguri;
voi care uneori vă absorbiţi în preaplinul celuilalt:
pe voi vă întreb despre noi. Ştiu,
sînteţi atît de fericiţi în atingerea voastră
pentru că alintul vă păstrează,
pentru că locul pe care voi, suavii, îl acoperiţi
cu îmbrăţişarea voastră – nu piere; pentru că
sub voi simţiţi acolo vibrînd dăinuirea fără prihană.

Scanned with OKEN Scanner

Dauern verspürt. So versprecht ihr euch Ewigkeit fast
von der Umarmung. Und doch, wenn ihr der ersten
Blicke Schrecken besteht und die Sehnsucht am Fenster
und den ersten gemeinsamen Gang, *ein* Mal durch den Garten:
Liebende, *seid* ihrs dann noch? Wenn ihr einer dem andern
euch an den Mund hebt und ansetzt –: Getränk an Getränk:
o wie entgeht dann der Trinkende seltsam der Handlung.
Erstaunte euch nicht auf attischen Stelen die Vorsicht
menschlicher Geste? war nicht Liebe und Abschied
so leicht auf die Schultern gelegt, als wär es aus anderm
Stoffe gemacht als bei uns? Gedenkt euch der Hände,
wie sie drucklos beruhen, obwohl in den Torsen die Kraft steht.
Diese Beherrschten wußten damit: so weit sind wirs,
dieses ist unser, uns *so* zu berühren; stärker
stemmen die Götter uns an. Doch dies ist Sache der Götter.
Fänden auch wir ein reines, verhaltenes, schmales
Menschliches, einen unseren Streifen Fruchtlands
zwischen Strom und Gestein. Denn das eigene Herz übersteigt uns
noch immer wie jene. Und wir können ihm nicht mehr
nachschaun in Bilder, die es besänftigen, noch in
göttliche Körper, in denen es größer sich mäßigt.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, îmbrăţişarea voastră vă făgăduieşte
aproapę veşnicia. Şi totuşi, atunci cînd aţi învins
spaima primelor priviri şi dorul la fereastră tînjind,
şi cea dintîi plimbare-mpreună, *o dată* doar în grădină:
îndrăgostiţilor, mai *sînteţi* încă? Cînd unul pe altul
la buze vă duceţi spre-a vă soarbe: licoare la licoare,
o! cît de ciudat atunci cel care bea evadează din faptă.
Nu v-a mirat pe cîte-o stelă atică prudenţa
gestului omenesc? Iubirea şi despărţirea nu erau oare
atît de blînd aşezate pe umeri ca şi cum ar fi fost făcute
din altă substanţă decît a noastră? Amintiţi-vă mîinile,
cît de fără greutate se lasă, deşi torsul e-atît de puternic.
Aceşti stăpîni pe ei înşişi, ştiau: numai
atît ni-i cuprinsul, *atîta* e numai al nostru, *aşa* să ne-atingem;
mai puternic zeii ne strîng. Dar asta e treaba zeilor.
De-am putea şi noi să găsim o pură, îngustă, dăinuitoare
esenţă de omenesc, o fîşie de pămînt roditor care să fie
al nostru între fluviu şi stîncă. Căci inima noastră
ne depăşeşte mereu ca şi ei.
Şi nu mai putem s-o urmărim cu privirile
în imagini în care se potoleşte, nici în
trupuri dumnezeieşti, în care sporind, se domoleşte.

Scanned with OKEN Scanner

Die dritte Elegie

Eines ist, die Geliebte zu singen. Ein anderes, wehe,
jenen verborgenen schuldigen Fluß-Gott des Bluts.
Den sie von weitem erkennt, ihren Jüngling, was weißt er
selbst von dem Herren der Lust, der aus dem Einsamen oft,
ehe das Mädchen noch linderte, oft auch als wäre sie nicht,
ach, von welchem Unkenntlichen triefend, das Gotthaupt
aufhob, aufrufend die Nacht zu unendlichem Aufruhr.
O des Blutes Neptun, o sein furchtbarer Dreizack.
O der dunkele Wind seiner Brust aus gewundener Muschel.
Horch, wie die Nacht sich muldet und höhlt. Ihr Sterne,
stammt nicht von euch des Liebenden Lust zu dem Antlitz
seiner Geliebten? Hat er die innige Einsicht
in ihr reines Gesicht nicht aus dem reinen Gestirn?

Du nicht hast ihm, wehe, nicht seine Mutter
hat ihm die Bogen der Brau'n so zur Erwartung gespannt.
Nicht an dir, ihn fühlendes Mädchen, an dir nicht
bog seine Lippe sich zum fruchtbarern Ausdruck.
Meinst du wirklich, ihn hätte dein leichter Auftritt
also erschüttert, du, die wandelt wie Frühwind?
Zwar du erschrakst ihm das Herz; doch ältere Schrecken
stürzten in ihn bei dem berührenden Anstoß.
Ruf ihn... du rufst ihn nicht ganz aus dunkelem Umgang.
Freilich, er *will*, er entspringt; erleichtert gewöhnt er
sich in dein heimliches Herz und nimmt und beginnt sich.
Aber begann er sich je?
Mutter, *du* machtest ihn klein, du warsts, die ihn anfing;
dir war er neu, du beugtest über die neuen

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a treia

Una este să cînţi iubirea. Alta, vai, să cînţi
acel ascuns vinovat Zeu-fluviu al sîngelui.
Iubitul – pe care ea şi-l recunoaşte de departe – ce ştie el
de Domnul-Desfătului care, adesea, în inima singurătăţii sale,
înainte ca fata să vină să-l aline, adesea ca şi cum ea nu ar exista,
– ah! şiroind cît de adînc din necunoscut – îşi înălţa
fruntea de zeu, chemînd noaptea la o nemărginită revoltă?
O, Neptun al Sîngelui! Înfricoşătorul său trident!
O, întunecatul vînt al pieptului său, vuind într-o întortocheată
scoică!
Ascultă cum noaptea se-nvolburează şi abisuri scobeşte. O, voi,
stelelor,
nu coboară din voi pătimaşa-ncîntare pe care iubitul
o aprinde pe chipul cel drag? Şi lăuntrica iluminare
pătrunzînd chipul ei pur nu este un har de la neprihănitele astre?

Vai, nici tu, nici mama sa
nu i-aţi încordat atît de intens arcul sprîncenelor întru aşteptare.
Nu pentru tine, copilă atît de fremătătoare alături de el, o,
nu pentru
tine buzele sale se arcuiesc într-o mai rodnică icoană a simţirii.
Gîndeşti tu, în adevăr, că venirea ta atît de aeriană
l-ar fi cutremurat aşa de intens, tu, care treci ca vîntul din zori?
Da, înspăimîntatu-i-ai inima; totuşi, spaime mai de demult
l-au năpădit în fulgerarea inimii la-ntîlnirea cu tine.
Cheamă-l... dar pe de-a-ntregul îl vei chema din întunecatu-i ocol.
Neîndoielnic, el *ar voi*, se desprinde; uşurat, se obişnuieşte puţin
în adăpostul inimii tale, se cuprinde şi se începe.
Dar oare s-a început el vreodată?
Mamă, *tu* ai fost cea care prunc l-ai făcut, tu ai fost cea care
l-a început;
ţie nou ţi-a fost; pe ochii săi încă feciorelnici tu ai făcut

Augen die freundliche Welt und wehrtest der fremden.
Wo, ach, hin sind die Jahre, da du ihm einfach
mit der schlanken Gestalt wallendes Chaos vertratst?
Vieles verbargst du ihm so; das nächtlich verdächtige Zimmer
machtest du harmlos, aus deinem Herzen voll Zuflucht
mischtest du menschlichern Raum seinem Nacht-Raum hinzu.
Nicht in die Finsternis, nein, in dein näheres Dasein
hast du das Nachtlicht gestellt, und es schien wie aus Freundschaft.
Nirgends ein Knistern, das du nicht lächelnd erklärtest,
so als wüßtest du längst, *wann* sich die Diele benimmt...
Und er horchte und linderte sich. So vieles vermochte
zärtlich dein Aufstehn; hinter den Schrank trat
hoch im Mantel sein Schicksal, und in die Falten des Vorhangs
paßte, die leicht sich verschob, seine unruhige Zukunft.

Und er selbst, wie er lag, der Erleichterte, unter
schläfernden Lidern deiner leichten Gestaltung
Süße lösend in den gekosteten Vorschlaf –:
schien ein Gehüteter... Aber *innen*: wer wehrte,
hinderte innen in ihm die Fluten der Herkunft?

Ach, da *war* keine Vorsicht im Schlafenden; schlafend,
aber träumend, aber in Fiebern: wie er sich einließ.
Er, der Neue, Scheuende, wie er verstrickt war,
mit des innern Geschehns weiterschlagenden Ranken
schon zu Mustern verschlungen, zu würgendem Wachstum,
zu tierhaft
jagenden Formen. Wie er sich hingab –. Liebte.
Liebte sein Inneres, seines Inneren Wildnis,
diesen Urwald in ihm, auf dessen stummem Gestürztsein
lichtgrün sein Herz stand. Liebte. Verließ es, ging die
eigenen Wurzeln hinaus in gewaltigen Ursprung,
wo seine kleine Geburt schon überlebt war. Liebend

Scanned with OKEN Scanner

să se aplece o lume prietenă, ferindu-l de lumea străină.
Dar, ah! unde sînt anii cînd doar cu făptura ta zveltă
îl apărai de clocotitorul haos?
Multe aşa i-ai ascuns; odaia sa întunecată cu nebănuite primejdii,
în lumina duioşiei tale o înecai; din inima ta, nemărginit adăpost,
tu amestecai cuprins mai omenesc cu noptaticul său spaţiu.
Nu în beznă aşezat-ai tu lampa, ci cît mai aproape de-a fiinţei
tale auroră,
şi ea strălucea parcă din prietenie.
Nu era trosnitură pe care să n-o tălmăceşti surîzînd,
ca şi cum ai fi ştiut *cînd* podeaua are să joace...
Şi el asculta şi se alina. Aşa de multe prezenţa ta-naltă
gingaş ştia să-mplinească; înapoia dulapului se strecura
ascunsă sub mantie, soarta-i, şi-n pliurile
perdelei se potrivea, uşor şi nesigur, neliniştitul lui viitor.

Şi el însuşi, cum se odihnea, el cel alinat, sub somnoroasele
pleoape topind dulceaţa suavei tale alcătuiri
în preadulcele preludiu al lunecării în somn –:
părea ocrotit... Dar *lăuntric*: cine-l apăra,
cine-i stăvilea, în adîncurile fiinţei sale, tălăzuirile începutului
său dintîi?

Ah! atunci nici o prudenţă *nu veghea* în cel ce dormea; dormind, da,
însă în ce visuri, în ce arşiţă: şi cum se lăsa de ele purtat!
El, virginală prezenţă, încă temător, cît era de înlănţuit,
captiv al lianelor cotropitoare ale devenirii sale lăuntrice,
a căror învîrtejire deja supunea silnic tiparelor sale
creşterea-i sugrumătoare şi formele sale ameţitor schimbătoare
precum ale unei jivine fugărite. O! cum li se dăruia –. Iubi.
Îşi iubea Lăuntricul, sălbăticia acestui Lăuntric,
pădurea virgină din el, pe a cărei mută prăbuşire
în verde luminos inima sa poposea. Iubi. Părăsi pădurea
pentru a se afunda de-a lungul rădăcinilor sale dincolo în
măreaţa-i obîrşie, unde mărunta-i naştere deja supravieţuise.

Scanned with OKEN Scanner

stieg er hinab in das ältere Blut, in die Schluchten,
wo das Furchtbare lag, noch satt von den Vätern. Und jedes
Schreckliche kannte ihn, blinzelte, war wie verständigt.
Ja, das Entsetzliche lächelte... Selten
hast du so zärtlich gelächelt, Mutter. Wie sollte
er es nicht lieben, da es ihm lächelte. *Vor* dir
hat ers geliebt, denn, da du ihn trugst schon,
war es im Wasser gelöst, das den Keimenden leicht macht.

Siehe, wir lieben nicht, wie die Blumen, aus einem
einzigen Jahr; uns steigt, wo wir lieben,
unvordenklicher Saft in die Arme. O Mädchen,
dies: daß wir liebten *in* uns, nicht Eines, ein Künftiges, sondern
das zahllos Brauende; nicht ein einzelnes Kind,
sondern die Väter, die wie Trümmer Gebirgs
uns im Grunde beruhn; sondern das trockene Flußbett
einstiger Mütter –; sondern die ganze
lautlose Landschaft unter dem wolkigen oder
reinen Verhängnis –; *dies* kam dir, Mädchen, zuvor.

Und du selber, was weißt du –, du locktest
Vorzeit empor in dem Liebenden. Welche Gefühle
wühlten herauf aus entwandelten Wesen. Welche
Frauen haßten dich da. Was für finstere Männer
regtest du auf im Geäder des Jünglings? Tote
Kinder wollten zu dir... O leise, leise,
tu ein liebes vor ihm, ein verläßliches Tagwerk, – führ ihn
nah an den Garten heran, gib ihm der Nächte
Übergewicht...
Verhalt ihn...

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Iubind, el coborî în sîngele vechilor evuri, în genunile
unde colcăie Înfricoşătorul, încă ghiftuit de strămoşi. Şi fiecare
spaimă îl cunoştea, clipindu-i ca şi cum s-ar fi înţeles între ei.
Da, Înfricoşătorul zîmbit-a... Rareori,
Mamă, surîs-ai atît de duios!
Cum putea să nu-l iubească văzînd că-i zîmbeşte?
O, Mamă, *înainte* de-a te iubi pe tine,
l-a iubit, în adevăr; şi cînd îl purtai în tine,
acela era dizolvat în fluidul ce-i înlesnea plămădirea.

Iată, iubirea noastră nu este asemeni cu-a florilor, într-un
singur an
încheiată; atunci cînd iubim, o sevă
foarte străveche urcă în braţele noastre. O, copilă află
aceasta: că iubit-am *în* noi, nu Unicul, nu Viitorul, ci
fermentarea unui noian; nu un singur copil,
ci toţi străbunii, care, asemenea unui grohotiş de munte sfărmat,
stau la temeliile noastre; ci albia secată a fluviului
apuselor mame –; ci acest întreg tărîm
fără glas menit unei zodii înnourate sau senine –: *aceasta*
– iată, copilo, fost-a înainte de tine.

Şi tu însăţi ce ştii? Ademenit-ai genunea timpilor duşi
în cel ce ţi-i drag. Ce fel de simţiri
au răzbătut şi izbucniră, eliberîndu-se,
din toate acele fiinţe captive? Ce femei
te-au urît acolo? Ce fel de bărbaţi
cumpliţi ai aţîţat în vinele adolescentului? Copiii morţi
năzuiau să vină spre tine... O, lin, cu blîndeţe
împlineşte-i înainte, una din acele umile, îndrăgite treburi
de fiece zi
care să-i dea siguranţă, – du-l, şi-alături de tine fă-l să simtă
de-aproape grădina, dăruieşte-i a nopţilor
precumpănire...
Păstrează-l!...

Die vierte Elegie

O Bäume Lebens, o wann winterlich?
Wir sind nicht einig. Sind nicht wie die Zug-
vögel verständigt. Überholt und spät,
so drängen wir uns plötzlich Winden auf
und fallen ein auf teilnahmslosen Teich.
Blühn und verdorrn ist uns zugleich bewußt.
Und irgendwo gehn Löwen noch und wissen,
solang sie herrlich sind, von keiner Ohnmacht.

Uns aber, wo wir Eines meinen ganz,
ist schon des andern Aufwand fühlbar. Feindschaft
ist uns das Nächste. Treten Liebende
nicht immerfort an Ränder, eins im andern,
die sich versprachen Weite, Jagd und Heimat.
Da wird für eines Augenblickes Zeichnung
ein Grund von Gegenteil bereitet, mühsam,
daß wir sie sähen; denn man ist sehr deutlich
mit uns. Wir kennen den Kontur
des Fühlens nicht: nur, was ihn formt von außen.
Wer saß nicht bang vor seines Herzens Vorhang?
Der schlug sich auf: die Szenerie war Abschied.
Leicht zu verstehen. Der bekannte Garten,
und schwankte leise: dann erst kam der Tänzer.

Nicht *der*. Genug! Und wenn er auch so leicht tut,
er ist verkleidet und er wird ein Bürger
und geht durch seine Küche in die Wohnung.
Ich will nicht diese halbgefüllten Masken,
lieber die Puppe. Die ist voll. Ich will
den Balg aushalten und den Draht und ihr
Gesicht aus Aussehn. Hier. Ich bin davor.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a patra

O, pomi ai vieţii, o, cînd iernatici?
Noi nu sîntem una, în deplină comuniune. Nu sîntem
uniţi printr-un acord ca păsările migratoare.
Depăşiţi şi zăbavnici, brusc silnicim vîntul
şi ne prăbuşim într-o mlaştină nepăsătoare.
Noi înţelegem înflorirea şi ofilirea ca pe unul şi acelaşi timp.
Şi undeva hălăduiesc încă lei, şi nu cunosc –
atît timp cît maiestuoşi sînt – nici o slăbiciune.

Ci noi, cînd gîndim la Unul, simţim deja în toată plenitudinea
copleşitoarea prezenţă a Celuilalt.
Duşmănie-i pentru noi cel care ni-i cel mai aproape. Îndrăgostiţii
nu se izbesc unul într-altul de zăgazuri mereu, ei care
îşi făgăduiseră largi zarişti, goană fabuloasă, o patrie?
Acolo, pentru un desen fulgurant de o clipă, trudnic,
un fundal contrastant ni se pregăteşte pentru-a vedea fugara
imagine;
căci cu noi totul este foarte desluşit. Dar conturul lăuntric
al simţirii, nu-l ştim: doar ceea ce-l modelează din afară.
Cine nu s-a aşezat plin de nelinişte
în faţa cortinei inimii sale?
Ea s-a deschis, şi iată: decorul este cel al unui adio.
Uşor de înţeles. Ştiuta grădină,
şi uşor unduitoare: abia apoi intră Dansatorul.

Dar nu *el însuşi*. Destul! Căci oricît de îndemînatec s-ar mişca,
el e deghizat şi devine un burghez
care intră în casă prin bucătărie.
Dar nu mai vreau aceste măşti umplute pe jumătate.
Nu. Mai curînd păpuşa. Măcar ea e plină. Vreau
paiaţa şi sforile ei şi chipul ei
încropit din aparenţă. Aici. Mă aflu înainte-i.

Wenn auch die Lampen ausgehn, wenn mir auch
gesagt wird: Nichts mehr –, wenn auch von der Bühne
das Leere herkommt mit dem grauen Luftzug,
wenn auch von meinem stillen Vorfahrn keiner
mehr mit mir dasitzt, keine Frau, sogar
der Knabe nicht mehr mit dem braunen Schielaug:
Ich bleibe dennoch. Es gibt immer Zuschaun.

Hab ich nicht recht? Du, der um mich so bitter
das Leben schmeckte, meines kostend, Vater,
den ersten trüben Aufguß meines Müssens,
da ich heranwuchs, immer wieder kostend
und, mit dem Nachgeschmack so fremder Zukunft
beschäftigt, prüftest mein beschlagnes Aufschaun, –
der du, mein Vater, seit du tot bist, oft
in meiner Hoffnung, innen in mir, Angst hast,
und Gleichmut, wie ihn Tote haben, Reiche
von Gleichmut, aufgibst für mein bißchen Schicksal,
hab ich nicht recht? Und ihr, hab ich nicht recht,
die ihr mich liebtet für den kleinen Anfang
Liebe zu euch, von dem ich immer abkam,
weil mir der Raum in eurem Angesicht,
da ich ihn liebte, überging in Weltraum,
in dem ihr nicht mehr wart...: wenn mir zumut ist,
zu warten vor der Puppenbühne, nein,
so völlig hinzuschaun, daß, um mein Schauen
am Ende aufzuwiegen, dort als Spieler
ein Engel hinmuß, der die Bälge hochreißt.

Engel und Puppe: dann ist endlich Schauspiel.
Dann kommt zusammen, was wir immerfort
entzwein, indem wir da sind. Dann entsteht
aus unsern Jahreszeiten erst der Umkreis
des ganzenWandelns. Über uns hinüber
spielt dann der Engel. Sieh, die Sterbenden,

Scanned with OKEN Scanner

Şi chiar cînd lămpile s-ar stinge, chiar cînd
mi s-ar spune: s-a sfîrşit, asta a fost totul! – chiar dacă
dinspre scenă nu ar mai veni decît pustiul cu-al său curent
de aer cenuşiu,
chiar de n-aş avea lîngă mine nici unul din tăcuţii mei străbuni,
nici o femeie şi nici măcar băieţelul cu ochii căprui şi saşii;
eu totuşi rămîn. Rămîne mereu ceva de văzut.

Nu am dreptate? Spune-mi, tată, tu, care-ai cunoscut
gustul atît de amar al vieţii, gustînd-o pe-a mea,
tu, gustînd încă pe măsură ce creşteam
primele iluzii tulburi ale neînduplecatei mele solii;
tu, care, chinuit de amarul iz al unui atît de straniu viitor,
iscodeai privirea-mi înceţoşată;
– o, tu, tată, care de cînd ai murit, atît de des
te nelinişteşti în mine, în nădejdea mea,
tu care renunţi pentru mărunta mea soartă
la seninătatea cum morţii o au, aceste domnii
ale seninătăţii, – nu am dreptate? Şi voi, spuneţi-mi,
nu am dreptate, voi care mi-aţi dăruit iubirea voastră
pentru firavul meu început de dragoste, de la care mereu
mă-ntorceam, căci pentru mine spaţiul din chipul vostru,
atunci cînd îl iubeam, se pierdea în spaţiile lumii,
în care voi nu mai eraţi...: cînd doresc să aştept
în faţa scenei de păpuşi, sau mai degrabă, nu, să privesc atît
de intens
încît să devin numai privire, astfel ca la urmă
ca actor un Înger trebuie să se arate,
iar el ridică păpuşile din nou să joace.

Înger şi Păpuşă: iată, în sfîrşit, un spectacol!
Atunci se armonizează ceea ce, cît sîntem aici,
dezbinăm. Şi, iată că din hora anotimpurilor noastre
se-nalţă spre noi întregul circuit al preschimbării. Atunci
jocul îngerului suie dincolo de noi. Iată, muribunzii

Scanned with OKEN Scanner

sollten sie nicht vermuten, wie voll Vorwand
das alles ist, was wir hier leisten. Alles
ist nicht es selbst. O Stunden in der Kindheit,
da hinter den Figuren mehr als nur
Vergangnes war und vor uns nicht die Zukunft.
Wir wuchsen freilich und wir drängten manchmal,
bald groß zu werden, denen halb zulieb,
die andres nicht mehr hatten, als das Großsein.
Und waren doch, in unserem Alleingehn,
mit Dauerndem vergnügt und standen da
im Zwischenraume zwischen Welt und Spielzeug,
an einer Stelle, die seit Anbeginn
gegründet war für einen reinen Vorgang.

Wer zeigt ein Kind, so wie es steht? Wer stellt
es ins Gestirn und gibt das Maß des Abstands
ihm in die Hand? Wer macht den Kindertod
aus grauem Brot, das hart wird, – oder läßt
ihn drin im runden Mund, so wie den Gröps
von einem schönen Apfel?... Mörder sind
leicht einzusehen. Aber dies: den Tod,
den ganzen Tod, noch *vor* dem Leben so
sanft zu enthalten und nicht bös zu sein,
ist unbeschreiblich.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

nu trebuie să-şi dea seama că tot ce înfăptuim noi
e doar simplu pretext. Nimic
nu-i el însuşi. O, ceasuri ale copilăriei,
cînd îndărătul figurilor nu se mai afla nimic decît
trecutul şi înaintea noastră deloc viitorul.
Firește, noi am crescut şi uneori am fost siliţi
să ne maturăm mai curînd, pe jumătate din dragoste
pentru cei neavînd nimic altceva decît că se făcuseră mari.
Şi totuşi, în singuratica noastră pribegie,
eram mulţumiţi cu tot ceea ce dăinuie şi stam acolo
în spaţiul care desparte lumea de jucărie,
în locul acela, dintru început
întemeiat pentru un eveniment pur.

Cine arată un copil, cum se ţine anume? Cine-l aşază
în constelaţie şi-i pune în mîini
măsura distanţei? Cine plămădeşte din pîine cenuşie,
ce se-ntăreşte, moartea copilului, – sau în gura-i rotundă
i-o lasă ca pe miezul
unui măr frumos?... Ucigaşii lesne
îi poţi înţelege. Dar aceasta: moartea,
întreaga moarte, şi chiar *înainte* de viaţă atît
de suav să o porţi şi să nu fii rău,
aceasta-i mai presus de cuvinte.

Die fünfte Elegie

Frau Hertha Koenig zugeeignet

Wer aber *sind* sie, sag mir, die Fahrenden, diese ein wenig
Flüchtigern noch als wir selbst, die dringend von früh an
wringt ein *wem – wem* zuliebe
niemals zufriedener Wille? Sondern er wringt sie,
biegt sie, schlingt sie und schwingt sie,
wirft sie und fängt sie zurück; wie aus geölter,
glatterer Luft kommen sie nieder
auf dem verzehrten, von ihrem ewigen
Aufsprung dünneren Teppich, diesem verlorenen
Teppich im Weltall.
Aufgelegt wie ein Pflaster, als hätte der Vorstadt-
Himmel der Erde dort wehe getan.
Und kaum dort,
aufrecht, da und gezeigt: des Dastehns
großer Anfangsbuchstab..., schon auch, die stärksten
Männer, rollt sie wieder, zum Scherz, der immer
kommende Griff, wie August der Starke bei Tisch
einen zinnenen Teller.

Ach und um diese
Mitte, die Rose des Zuschauns:
blüht und entblättert. Um diesen
Stampfer, den Stempel, den von dem eignen
blühenden Staub getroffnen, zur Scheinfrucht
wieder der Unlust befruchteten, ihrer
niemals bewußten, – glänzend mit dünnster
Oberfläche leicht scheinlächelnden Unlust.
Da, der welke, faltige Stemmer,
der alte, der nur noch trommelt,
eingegangen in seiner gewaltigen Haut, als hätte sie früher

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a cincea

Dedicată doamnei Hertha Koenig

Spune-mi, cine *sînt* însă ei, Rătăcitorii, aceştia puţin
mai efemeri decît noi, aceştia care de timpuriu dau năvală,
grăbiţi *pentru cine*, – de dragul *cui*, repeziţi de o voinţă mereu
nepotolită? Îi înşfacă, îi aruncă,
îi stoarce, îi încovoaie şi iarăşi îi prinde; ca şi cum aerul
ar fi unsuros, mai neted, ei lunecă-n jos
pe covorul ros şi tot mai subţiat de necontenitele lor salturi,
pe acest covor pierdut undeva în văile lumii.
Lipit ca un plasture, ca şi cum cerul mahalelor
ar fi rănit în acel loc pămîntul.
Şi abia, iată, ridicaţi în picioare,
luînd acolo chipul majusculei primordiale
a prezenţei..., de-ndată de asemeni bărbaţii
cei mai puternici sînt rostogoliţi iarăşi,
ca dintr-o joacă, îl înşfacă neîncetat,
precum August cel Tare, la masă,
o farfurie de cositor.

Ah! şi-n jurul acestui centru,
trandafirul contemplării:
înfloreşte şi se scutură. În jurul
acestui şteamp – pistilul – care, atins de propriu-i
polen al înfloririi, leagă din nou părelnicul fruct
al nemulţumirii, fără ca el niciodată s-o ştie, –
nemulţumire schiţînd un uşor surîs prefăcut
şi lucind cu subţirea sa coajă ce stă să se frîngă.
Şi-acolo, veştejitul, zbîrcitul halterofil,
care-acum, bătrîn, bate doar toba,
scufundat în pielea-i atît de largă

Scanned with OKEN Scanner

zwei Männer enthalten, und einer
läge nun schon auf dem Kirchhof, und er überlebte den andern,
taub und manchmal ein wenig
wirr, in der verwitweten Haut.

Aber der junge, der Mann, als wär er der Sohn eines Nackens
und einer Nonne: prall und strammig erfüllt
mit Muskeln und Einfalt.

O ihr,
die ein Leid, das noch klein war,
einst als Spielzeug bekam, in einer seiner
langen Genesungen...
Du, der mit dem Aufschlag,
wie nur Früchte ihn kennen, unreif
täglich hundert Mal abfällt vom Baum der gemeinsam
erbauten Bewegung (der, rascher als Wasser, in wenig
Minuten Lenz, Sommer und Herbst hat) –
abfällt und anprallt ans Grab:
manchmal, in halber Pause, will dir ein liebes
Antlitz entstehn hinüber zu deiner selten
zärtlichen Mutter; doch an deinen Körper verliert sich,
der es flächig verbraucht, das schüchtern
kaum versuchte Gesicht... Und wieder
klatscht der Mann in die Hand zu dem Ansprung, und eh dir
jemals ein Schmerz deutlicher wird in der Nähe des immer
trabenden Herzens, kommt das Brennen der Fußsohln
ihm, seinem Ursprung, zuvor mit ein paar dir
rasch in die Augen gejagten leiblichen Tränen.
Und dennoch, blindlings,
das Lächeln...

Engel! o nimms, pflücks, das kleinblütige Heilkraut.
Schaff eine Vase, verwahrs! Stells unter jene, uns *noch* nicht
offenen Freuden; in lieblicher Urne

Scanned with OKEN Scanner

că pare-a fi-ncăput altădată doi oameni, iar unul
ar zăcea deja în cimitir, în timp ce celălalt,
aici, i-ar supraviețui, surd și uneori puțin rătăcit
în pielea sa văduvită.

Bărbatul cel mai tînăr însă, dimpotrivă, –
ca și cum ar fi fiul unei cefe și al unei călugărițe, – solid
și bine-mplinit, în întregime numai mușchi și naivitate.

O, voi,
de care o suferință, ce copil încă era,
se amuza ca de o jucărie,
în una din lungile-i convalescențe...
Și tu, cel care într-o cădere
așa cum numai fructele o cunosc, tu care
fără a fi dat în pîrg, zilnic de sute de ori te desprinzi din pomul
mișcării făurite de ele toate (și care, mai iute ca apa,
străbate-ntr-o clipă primăvara, vara și toamna) –
tu care cazi și te izbești de mormînt:
uneori, într-un scurt interludiu, pe fața ta o icoană-a iubirii
ia naștere, mamei tale, rarei ei duioșii menită;
totuși, de-a lungul trupului tău,
uzat pînă la a nu mai avea relief,
acel chip sfios de-abia înfiripat se rătăcește, se pierde... Și iarăși
bărbatul și-a lovit palmele pentru un nou salt și înainte ca
pentru tine
o durere să devină vreodată mai deslușită,
aproape de inima ta mereu galopînd, arsura din tălpi suind,
preîntîmpină izvorul suferinței tale, și dintr-o dată
în ochii tăi izbucnesc trupeștile lacrimi.
Și totuși, orbește,
surîsul...

Îngere! o, culege, ia în mîinile tale această delicată
floare de leac. Adu o glastră, păstreaz-o! Așaz-o printre
acele bucurii nouă *încă* nedeschise: și pe grațioasa urnă

Scanned with OKEN Scanner

rühms mit blumiger, schwungiger Aufschrift:
„*Subrisio Saltat.*"

Du dann, Liebliche,
du, von den reizendsten Freuden
stumm Übersprungne. Vielleicht sind
deine Fransen glücklich für dich –,
oder über den jungen
prallen Brüsten die grüne metallene Seide
fühlt sich unendlich verwöhnt und entbehrt nichts.
Du, auf alle des Gleichgewichts schwankende Waagen
immerfort anders
hingelegte Marktfrucht des Gleichmuts,
öffentlich unter den Schultern.

Wo, o *wo* ist der Ort – ich trag ihn im Herzen –,
wo sie noch lange nicht *konnten*, noch von einander
abfiel, wie sich bespringende, nicht recht
paarige Tiere; –
wo die Gewichte noch schwer sind;
wo noch von ihren vergeblich
wirbelnden Stäben die Teller
torkeln...

Und plötzlich in diesem mühsamen Nirgends, plötzlich
die unsägliche Stelle, wo sich das reine Zuwenig
unbegreiflich verwandelt –, umspringt
in jenes leere Zuviel.
wo die vielstellige Rechnung
zahlenlos aufgeht.

Plätze, o Platz in Paris, unendlicher Schauplatz,
wo die Modistin, *Madame Lamort*,
die ruhlosen Wege der Erde, endlose Bänder,
schlingt und windet und neue aus ihnen

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

slăveşte-o cu o înflorită, înaripată inscripţie:
„*Subrisio saltat*"
Apoi tu, fermecătoareo,
tu, ocolită tăcut
de cele mai încîntătoare bucurii. Poate că
franjurile tale se bucură pentru tine –,
sau pe sînii tăi zvîcnind de tinereţe
mătasea de un verde metalic
infinit răsfăţată se simte şi nimic nu-i lipseşte.
Tu,
mereu altfel, pe toate talerele şovăitoare
ale echilibrului, oferind fructul seninătăţii
în plină lumină sub umeri.

Unde, o, *unde* e locul – îl port în inimă –
unde ei sînt încă departe de *a putea*, unde încă unul de pe celălalt
căzînd, ca într-un neizbutit salt
a două animale stîngaci împerecheate; –
unde greutăţile sînt încă apăsătoare,
unde pe vergile zădarnic învîrtindu-se,
farfuriile încă se clatină...

Şi dintr-o dată în acest trudnic Niciunde, dintr-o dată,
locul cu totul negrăit, unde Preaputinul pur
de neînţeles se preschimbă, şi brusc
zvîcneşte în acel Preamult golit.
Acolo unde socoteala cu nenumărate cifre
iese din număr şi-n nimic se preface.

O, pieţe, o! pieţe-n Paris, nesfîrşită scenă de spectacole,
unde modista, *Madame Lamort*,
împleteşte şi răsuceşte şi ţese
drumurile fără hodină ale pămîntului, panglicele fără capăt
din care născoceşte mereu alte noduri şi funde şi flori,

Schleifen erfindet, Rüschen, Blumen, Kokarden, künstliche
Früchte –, alle
unwahr gefärbt, – für die billigen
Winterhüte des Schicksals.

.....

Engel: Es wäre ein Platz, den wir nicht wissen, und dorten,
auf unsäglichem Teppich, zeigten die Liebenden, die's hier
bis zum Können nie bringen, ihre kühnen
hohen Figuren des Herzschwungs,
ihre Türme aus Lust, ihre
längst, wo Boden nie war, nur an einander
lehnenden Leitern, bebend, – und *könntens,*
vor den Zuschauern rings, unzähligen lautlosen Toten:
Würfen die dann ihre letzten, immer ersparten,
immer verborgenen, die wir nicht kennen, ewig
gültigen Münzen des Glücks vor das endlich
wahrhaft lächelnde Paar auf gestilltem
Teppich?

Scanned with OKEN Scanner

cocarde, fructe artificiale
– toate cu false culori –
pentru pălăriile de iarnă ale destinului, vîndute la preţ redus.
.....
Îngere! ar fi un loc – dar pe care noi nu-l cunoaştem –
şi acolo, pe un covor inefabil, îndrăgostiţii
ce nu pot nicicînd să ajungă aici la totala-mplinire,
şi-ar dezvălui cutezătoarele, înaltele icoane ale inimii lor avîntate,
turnurile voluptăţii,
scările lor nicicînd pămîntu-atingînd, ci doar tremurător sprijinite
una de alta, – şi *ar putea*
în faţa spectatorilor din zori, nenumăraţii morţi tăcuţi:
să-şi arunce atunci, mereu economisiţii,
mereu ascunşii, de noi neştiuţii,
micii lor bănuţi de fericire, valoroşi în eternitate, cu-adevărat
înaintea celor doi surîzînd în sfîrşit
pe alinatul covor?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Die sechste Elegie

Feigenbaum, seit wie lange schon ists mir bedeutend,
wie du die Blüte beinah überschlägst
und hinein in die zeitig entschlossene Frucht,
ungerühmt, drängst dein reines Geheimnis.
Wie der Fontäne Rohr treibt dein gebognes Gezweig
abwärts den Saft und hinan: und er springt aus dem Schlaf,
fast nicht erwachend, ins Glück seiner süßesten Leistung.
Sieh: wie der Gott in den Schwan.
...Wir aber verweilen,
ach, uns rühmt es zu blühn, und ins verspätete Innre
unserer endlichen Frucht gehn wir verraten hinein.
Wenigen steigt so stark der Andrang des Handelns,
daß sie schon anstehn und glühn in der Fülle des Herzens,
wenn die Verführung zum Blühn wie gelinderte Nachtluft

Lou Andréas-Salomé

Elegia a şasea

Smochinule, de mult timp adînc înţeles am aflat în faptul
că tu aproape în întregime înflorirea o depăşeşti, pentru ca
lăuntric, în fructul tău timpuriu împlinit,
nesărbătorit să te pătrunzi de taina-ţi curată.
Asemeni ţevei fîntînilor săltătoare, unduitoarele-ţi ramuri
seva o zoresc şi-n jos şi-n înalt, – şi netrezită aproape,
ţîşneşte din somn în bucuria celei mai dulci împliniri.
Iată, aidoma lui Dumnezeu în lebădă.
...Ci noi, ah, zăbovim,
în slava înfloririi, şi ajunşi în inima fructului nostru
sosit prea tîrziu, – sîntem trădaţi.
Rari sînt cei în care imboldul înfăptuirii se-avîntă cu-atîta putere
că-i înalţă şi-i înflăcărează în deplinătatea inimii,
în timp ce, ca o mai suavă adiere a nopţii,

Scanned with OKEN Scanner

ihnen die Jugend des Munds, ihnen die Lider berührt:
Helden vielleicht und den frühe Hinüberbestimmten,
denen der gärtnernde Tod anders die Adern verbiegt.
Diese stürzen dahin: dem eigenen Lächeln
sind sie voran, wie das Rossegespann in den milden
muldigen Bildern von Karnak dem siegenden König.

Wunderlich nah ist der Held doch den jugendlich Toten. Dauern
ficht ihn nicht an. Sein Aufgang ist Dasein; beständig
nimmt er sich fort und tritt ins veränderte Sternbild
seiner steten Gefahr. Dort fänden ihn wenige. Aber,
das uns finster verschweigt, das plötzlich begeisterte Schicksal
singt ihn hinein in den Sturm seiner aufrauschenden Welt.
Hör ich doch keine wie *ihn*. Auf einmal durchgeht mich
mit der strömenden Luft sein verdunkelter Ton.

Dann, wie verbärg ich mich vor der Sehnsucht: O wär ich,
wär ich ein Knabe und dürft es noch werden und säße
in die künftigen Arme gestützt und läse von Simson,
wie seine Mutter erst nichts un dann alles gebar.
War er nicht Held schon in dir, o Mutter, begann nicht
dort schon, in dir, seine herrische Auswahl?
Tausende brauten im Schooß und wollten *er* sein,
aber sieh: er ergriff und ließ aus –, wählte und konnte.
Und wenn er Säulen zerstieß, so wars, da er ausbrach
aus der Welt deines Leibs in die engere Welt, wo er weiter
wählte und konnte. O Mütter der Helden,
o Ursprung reißender Ströme! Ihr Schluchten, in die sich
hoch von dem Herzrand, klagend,
schon die Mädchen gestürzt, künftig die Opfer dem Sohn.
Denn hinstürmte der Held durch Aufenthalte der Liebe
jeder hob ihn hinaus, jeder ihn meinende Herzschlag,
abgewendet schon, stand er am Ende der Lächeln, – anders.

Scanned with OKEN Scanner

ispita-nfloririi, ca pe nişte petale, uşor atinge
pleoapa şi buzele adolescentine:
poate eroii şi poate cei aleşi de timpuriu de tărîmul de dincolo,
în vinele cărora moartea, acest Grădinar,
a desenat o cu totul altă arcuire.
Aceştia se-avîntă-ntr-acolo, o iau înaintea surîsului lor,
precum atelajul carelor de luptă ale biruitorului rege
pe imaginile delicatelor basoreliefuri de la Karnak.

Uimitor de aproape-i eroul de cei morţi tineri.
Să dăinuie nu-l ispiteşte. Înălţarea sa-i fiinţare. Necontenit
se smulge din el însuşi şi se avîntă în constelaţia mereu alta
a necurmatei sale primejdii. Acolo puţini s-ar putea afla. Dar,
destinul, pentru noi învăluit în tăcere şi beznă, dintr-o dată,
cu el se-nflăcărează şi-l cîntă în inima învolburatei sale lumi.
Pe nimeni nu aud ca pe *dînsul*. Dintr-o dată, ca un torent de aer,
mă străbate întunecatul său glas.

Atunci, cît de bucuros m-aş ascunde în faţa unui dor:
o, de-aş fi, de-aş fi un copil, încă în devenire,
purtat în braţele a ceea ce voi fi, şi care ar citi despre Samson,
cum mama sa, la început stearpă, zămisli apoi totul.
Nu era el erou încă în sînul tău, o, mamă, nu-şi încerca
încă de-acolo, în adîncurile tale, alegerea?
Mii de alte făpturi în pîntecul tău se zbăteau şi voiau *el* să fie.
Dar, iată: el înşfăcă, înlătură, – alese şi izbuti.
Şi cînd dărîmă coloanele, aşa a fost că din lumea trupului tău
într-o lume mai strîmtă izbucni, în care
din nou alese, şi putu. O, Mame ale Eroilor,
o, izvor de fluvii ce nu pot fi zăgăzuite! Voi, prăpăstii
în care, de pe crestele inimii lor, deja copile
se-aruncă, jertfe gemînd, acestui fiu făgăduite.
Căci, furtunos, eroul străbătu popasurile dragostei,
fiece iubire purtîndu-l mai înalt, fiece bătaie de inimă
care-i fu închinată; şi, deja întorcîndu-se,
iată-l la sfîrşitul surîsurilor, – altul.

Scanned with OKEN Scanner

Die siebente Elegie

Werbung nicht mehr, nicht Werbung, entwachsene Stimme,
sei deines Schreies Natur; zwar schrieest du rein wie der Vogel,
wenn ihn die Jahreszeit aufhebt, die steigende, beinah vergessend,
daß er ein kümmerndes Tier und nicht nur ein einzelnes Herz sei,
das sie ins Heitere wirft, in die innigen Himmel. Wie er, so
würbest du wohl, nicht minder –, daß, noch unsichtbar,
dich die Freundin erführ, die stille, in der eine Antwort
langsam erwacht und über dem Hören sich anwärmt, –
deinem erkühnten Gefühl die erglühte Gefühlin.

O und der Frühling begriffe –, da ist keine Stelle,
die nicht trüge den Ton der Verkündigung. Erst jenen kleinen
fragenden Auflaut, den mit steigernder Stille,
weithin umschweigt ein reiner, bejahender Tag.
Dann die Stufen hinan, Ruf-Stufen hinan, zum geträumten
Tempel der Zukunft –; dann den Triller, Fontäne,
die zu dem drängenden Strahl schon das Fallen zuvornimmt
im versprechlichen Spiel... Und vor sich, den Sommer.
Nicht nur die Morgen alle des Sommers –, nicht nur
wie sie sich wandeln in Tag und strahlen vor Anfang.
Nicht nur die Tage, die zart sind um Blumen, und oben,
um die gestalteten Bäume, stark und gewaltig.
Nicht nur die Andacht dieser entfalteten Kräfte,
nicht nur die Wege, nicht nur die Wiesen im Abend,
nicht nur, nach spätem Gewitter, das atmende Klarsein,
nicht nur der nahende Schlaf und ein Ahnen, abends...
sondern die Nächte! Sondern die hohen, des Sommers,
Nächte, sondern die Sterne, die Sterne der Erde.
O einst tot sein und sie wissen unendlich,
alle die Sterne: denn wie, wie, wie sie vergessen!

Siehe, da rief ich die Liebende. Aber nicht *sie* nur
käme... Es kämen aus schwächlichen Gräbern

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a şaptea

Să nu mai fie nici o implorare; nu implorare, ci glas matur
să fie natura strigătului tău; în adevăr, tu ai striga preacurat
ca o pasăre, cînd suitorul anotimp o înalţă, aproape uitînd
că este o vietate mîhnită şi nu numai o inimă singuratică –,
pe care-o aruncă-n seninul azurului,
în inima cerului. Ca şi pasărea
şi tu ai implora, aşa încît, nevăzută încă,
să te afle prietena, tăcută, în care se trezeşte pe-ncetul un răspuns
ce se înflăcărează ascultîndu-te, –
– cutezătoarei tale simţiri, simţirea ei arzătoare.

O, şi primăvara ar înţelege –, că nu există vreun loc
care să nu poarte sunetul Bunei-Vestiri. Mai întîi
acea firavă izbucnire întrebătoare, în jurul căreia, cu larguri
de linişti crescînde o domoleşte o zi pură ce-ncuviinţează.
Apoi treptele suitoare, treptele chemării urcînd pînă la visatul
templu al viitorului –; apoi trilurile, – fîntînile
a căror pătimaşă ţîşnire revărsarea o prevesteşte
într-un joc plin de făgăduinţi... Şi în faţa sa vara.
Nu doar numai dimineţile toate-ale verii –, nici numai
cum ele se preschimbă în zi strălucind în fecioria-nceputului.
Nu numai zilele, atît de duioase cu florile,
şi sus, puternice şi măreţe cu falnicii arbori.
Nu doar evlavia acestor învoalte puteri,
nici numai cărările, nu numai pajiştile în soare-apune,
nu numai, după o furtună tîrzie, acel suflu curat al limpidităţii,
nu numai apropiatul somn şi acea presimţire, seara...
ci nopţile! Înaltele nopţi ale verii,
ci stelele, stelele acestui pămînt.
O, într-o zi să nu mai existi şi infinit să ştii
stelele toate: cum, o, cum le-am putut uita!

Iată, atunci mi-aş chema iubita. Dar nu numai *ea*
ar veni... – Ar veni din şubredele lor morminte

Mädchen und ständen... Denn, wie beschränk ich,
wie, den gerufenen Ruf? Die Versunkenen suchen
immer noch Erde. – Ihr Kinder, ein hiesig
einmal ergriffenes Ding gälte für viele.
Glaub nicht, Schicksal sei mehr, als das Dichte der Kindheit;
wie überholtet ihr oft den Geliebten, atmend,
atmend nach seligem Lauf, auf nichts zu, ins Freie.

Hiersein ist herrlich. Ihr wußtet es, Mädchen, *ihr* auch,
die ihr scheinbar entbehrtet, versankt –, ihr, in den ärgsten
Gassen der Städte, Schwärende, oder dem Abfall
offene. Denn eine Stunde war jeder, vielleicht nicht
ganz eine Stunde, ein mit den Maßen der Zeit kaum
Meßliches zwischen zwei Weilen –, da sie ein Dasein
hatte. Alles. Die Adern voll Dasein.
Nur, wir vergessen so leicht, was der lachende Nachbar
uns nicht bestätigt oder beneidet. Sichtbar
wollen wirs heben, wo doch das sichtbarste Glück uns
erst zu erkennen sich gibt, wenn wir es innen verwandeln.

Nirgends, Geliebte, wird Welt sein, als innen. Unser
Leben geht hin mit Verwandlung. Und immer geringer
schwindet das Außen. Wo einmal ein dauerndes Haus war,
schlägt sich erdachtes Gebild vor, quer, zu Erdenklichem
völlig gehörig, als ständ es noch ganz im Gehirne.
Weite Speicher der Kraft schafft sich der Zeitgeist, gestaltlos
wie der spannende Drang, den er aus allem gewinnt.
Tempel kennt er nicht mehr. Diese, des Herzens, Verschwendung
sparen wir heimlich ein. Ja, wo noch eins übersteht,
ein einst gebetetes Ding, ein gedientes, geknietes –,
hält es sich, so wie es ist, schon ins Unsichtbare hin.
Viele gewahrens nicht mehr, doch ohne den Vorteil,
daß sie's nun *innerlich* baun, mit Pfeilern und Statuen, größer!

Scanned with OKEN Scanner

copile, care s-ar trezi şi-ar sta aici lîngă mine... Căci cum aş putea
să pun hotare chemării odată strigate? Cei scufundaţi năzuiesc
mereu să ajungă iar pe pămînt. – Voi, copii,
un lucru odată-nsuşit, preţuieşte cît multe.
Să nu credeţi că Soarta-i mai mult decît condensarea Copilăriei;
de cîte ori nu l-aţi întrecut pe cel drag, respirînd,
gîfiind în goana preafericită după nimic, în libertatea pură.

Să fii aici pe pămînt e minunat! Voi aţi ştiut aceasta, şi *voi*,
fetelor,
cele prăbuşite şi părelnic nimic nemaiavînd –, voi, în cele mai
duşmănoase uliţi ale oraşelor, voi – putreziciunii sau căderii
sortite. Căci a existat un ceas pentru fiecare, poate că nu
o oră întreagă, – ceva între două clipe, un răstimp
scăpînd măsurilor timpului –, cînd ele-au avut o existenţă.
Au avut totul. Vinele pline de viaţă .
Ci noi uităm aşa de uşor ceea ce vecinul zeflemitor, rîzînd,
nu ni-l încuviinţează sau nu ni-l rîvneşte. Desigur,
am voi s-o arătăm, deşi fericirea cea mai vădită
numai atunci ni se dezvăluie cînd o preschimbăm în noi înşine.

Nicăieri, iubito, nu va fi lume decît înăuntru. Viaţa noastră
are loc în prefaceri. Şi mereu împuţinîndu-se,
se destramă ce se află-n afară. Unde cîndva era o casă trainică,
răzbate-acum o întruchipare fantomatică,
ţinînd cu totul de închipuire, ca şi cum ar sta încă toată în creier.
Spiritul timpului şi-adună puteri peste puteri,
el care este la fel de inform ca şi încordatul
avînt pe care-l soarbe din lucrurile toate.
Pentru el templu nu mai există. Această risipă a inimii
o păstrăm tăinuind-o în noi. Da, acolo unde încă mai stăruie
vreun lucru
altă dată slujit, implorat în genunchi –,
se păstrează, ca atare, tinzînd spre nevăzut.
Mulţi sînt cei care nu-l mai zăresc, fără să aibă totuşi norocul
de a-l zidi acum *lăuntric* cu pilaştri şi statui, mai măreţ încă!

Scanned with OKEN Scanner

Jede dumpfe Umkehr der Welt hat solche Enterbte,
denen das Frühere nicht und noch nicht das Nächste gehört.
Denn auch das Nächste ist weit für die Menschen. *Uns* soll
dies nicht verwirren; es stärke in uns die Bewahrung
der noch erkannten Gestalt. – Dies *stand* einmal unter Menschen,
mitten im Schicksal stands, im vernichtenden, mitten
im Nichwissen-Wohin stand es, wie seiend, und bog
Sterne zu sich aus gesicherten Himmeln. Engel,
dir noch zeig ich es, *da*! in deinem Anschaun
steh es gerettet zuletzt, nun endlich aufrecht.
Säulen, Pylone, der Sphinx, das strebende Stemmen,
grau aus vergehender Stadt oder aus fremder, des Doms.

War es nicht Wunder? O staune, Engel, denn wir sinds,
wir, o du Großer, erzähls, daß wir solches vermochten, mein Atem
reicht für die Rühmung nicht aus. So haben wir dennoch
nicht die Räume versäumt, diese gewährenden, diese
unsere Räume. (Was müssen sie fürchterlich groß sein,
da sie Jahrtausende nicht unseres Fühlns überfülln.)
Aber ein Turm war groß, nicht war? O Engel, er war es, –
groß, auch noch neben dir? Chartres war groß –, und Musik
reichte noch weiter hinan und überstieg uns. Doch selbst nur
eine Liebende –, o, allein am nächtlichen Fenster...
reichte sie dir nicht ans Knie –?
Glaub *nicht*, daß ich werbe.
Engel, und würb ich dich auch! Du kommst nicht. Denn mein
Anruf ist immer voll Hinweg; wider so starke
Strömung kannst du nicht schreiten. Wie ein gestreckter
Arm ist mein Rufen. Und seine zum Greifen
oben offene Hand bleibt vor dir
offen, wie Abwehr und Warnung,
Unfaßlicher, weit auf.

Scanned with OKEN Scanner

Fiece-năbuşită răsucire-n adîncuri a lumii are atari desmoşteniţi,
cărora nici ce a fost, nici ce se apropie nu le-aparţine.
Căci chiar şi ceea ce-i foarte aproape, departe-i de oameni.
Pe noi nu trebuie să ne tulbure asta; dimpotrivă,
să-ntărească în noi păstrarea înfăţişării aici recunoscută. –
Faptul acesta
s-a înălţat odinioară printre oameni, în miezul destinului, nimicitorul,
în miezul lui Nu-se-ştie-ncotro se-nălţa, ca înzestrat cu fiinţare,
şi stele
spre sine-nclina din mai neîndoielnice ceruri. Îngere,
ţie ţi-l arăt încă *aici*, în contemplarea ta stă,
mîntuit pînă la urmă, şi-acum în sfîrşit înălţat.
Columne, piloni, Sfinxul, muribundul avînt al susţinerii,
cenuşiu, a domului din oraşul ce piere sau îi este străin.

N-a fost aceasta o minune? O, Îngere, miră-te, căci
noi sîntem aceasta, noi, o, tu, Mărite, mărturiseşte-o,
am putut împlini atari lucruri: suflul meu
prea firav este pentru deplina slăvire. Astfel, noi
nu am lăsat să se piardă spaţiile, dăruitoarele, aceste
spaţii *ale noastre*. (Cît de înfricoşător de imense par a fi ele,
că nici cu milenii de simţire n-am putut să le umplem).
Dar un turn era măreţ totuşi, nu-i aşa? O, Îngere,
fost-a el măreţ şi încă alături de tine? Chartres sublim era –,
iar muzica suia înalt, tot mai înalt pînă ce ne depăşea. Şi totuşi,
chiar numai o îndrăgostită –, oh, singură la fereastră, noaptea...
nu a ajuns la genunchii tăi –?
Să *nu* crezi că te implor.
Îngere, şi chiar de te-aş implora! Nu ai veni.
Căci chemarea mea este mereu plină de refuz. Împotriva
unui atît de puternic şuvoi tu nu poţi trece. Ca un braţ înălţat
este strigătul meu. Şi mîna lui desfăcută
sus, ca să apuce, în faţa ta
într-un gest de apărare şi prevenire,
Denecuprinsule, rămîne larg deschisă.

Scanned with OKEN Scanner

Die achte Elegie

Rudolf Kassner zugeeignet

Mit allen Augen sieht die Kreatur
das Offene. Nur unsre Augen sind
wie umgekehrt und ganz um sie gestellt
als Fallen, rings um ihren freien Ausgang.
Was draußen *ist,* wir wissens aus des Tiers
Antlitz allein; denn schon das frühe Kind
wenden wir um und zwingens, daß es rückwärts
Gestaltung sehe, nicht das Offne, das
im Tiergesicht so tief ist. Frei von Tod.
Ihn sehen wir allein; das freie Tier
hat seinen Untergang stets hinter sich
und vor sich Gott, und wenn es geht, so gehts
in Ewigkeit, so wie die Brunnen gehen.
Wir haben nie, nicht einen einzigen Tag,
den reinen Raum vor uns, in den die Blumen
unendlich aufgehn. Immer ist es Welt
und niemals Nirgends ohne Nicht:
das Reine, Unüberwachte, das man atmet und
unendlich *weiß* und nicht begehrt. Als Kind
verliert sich eins im Stilln an dies und wird
gerüttelt. Oder jener stirbt und *ists.*
Denn nah am Tod sieht man den Tod nicht mehr
und starrt *hinaus*, vielleicht mit großem Tierblick.
Liebende, wäre nicht der andre, der
die Sicht verstellt, sind nah daran und staunen...
Wie aus Versehn ist ihnen aufgetan
hinter dem andern... Aber über ihn
kommt keiner fort, und wieder wird ihm Welt.
Der Schöpfung immer zugewendet, sehn

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a opta

Dedicată lui Rudolf Kassner

Cu toţi ochii vieţuitoarelor văd
Deschisul. Numai ochii noştri sînt ca întorşi
şi aşezaţi ca nişte capcane,
roată, în jurul liberei ieşiri.
Ceea ce *este*-n afară noi nu ştim decît
din căutătura animalului; căci pînă şi pe prunc
îl răsucim şi-l silim să privească-napoi
lumea formelor, şi nu Deschisul, care
pe chipul animalului atît de adînc e. Liber de moarte.
Noi numai *pe ea* o vedem; dar slobodul animal
are mereu asfinţitu-i în urmă,
iar în faţă pe Dumnezeu, – şi chiar cînd el înaintează,
înaintează în veşnicie; aşa cum îşi petrec curgerea fîntînile.
Ci *noi*, niciînd, nici măcar o singură zi
nu avem în faţă spaţiul pur, unde florile
la nesfîrşit se învoaltă. Necontenit este Lume,
şi niciodată acel Nicăieri fără Nimic:
Purul, Nevegheatul, pe care-l respiri
şi *ştii* că-i fără margini şi nu-l rîvneşti.
Un copil, uneori tăcut se pierde în el şi cineva îl zgîlţîie şi-l
desmeticeşte.
Sau un altul moare şi *este*, devine acel niciunde.
Căci în apropierea morţii nu mai vedem moartea, ci *înafară*.
În ochii noştri ficşi se deschide poate atunci
marea privire a animalului.
Îndrăgostiţii, dacă celălalt n-ar fi mascîndu-i văzul,
aproape-s de asta, şi-s cuprinşi de uimire...
Ca din greşeală, li se întredeschide
înapoia celuilalt... Dar peste celălalt
nu trece nimeni, şi iarăşi închis e în lume.
Întorşi mereu către Creaţie, noi vedem

wir nur auf ihr die Spiegelung des Frei'n,
von uns verdunkelt. Oder daß ein Tier,
ein stummes, aufschaut, ruhig durch uns durch.
Dieses heißt Schicksal: gegenüber sein
und nichts als das und immer gegenüber.

Wäre Bewußtheit unsrer Art in dem
sicheren Tier, das uns entgegenzieht
in anderer Richtung –, riß es uns herum
mit seinem Wandel. Doch sein Sein ist ihm
unendlich, ungefaßt und ohne Blick
auf seinen Zustand, rein, so wie sein Ausblick.
Und wo wir Zukunft sehn, dort sieht es Alles
und sich in Allem und geheilt für immer.

Und doch ist in dem wachsam warmen Tier
Gewicht und Sorge einer großen Schwermut.
Denn ihm auch haftet immer an, was uns
oft überwältigt, – die Erinnerung,
als sei schon einmal das, wonach man drängt,
näher gewesen, treuer und sein Anschluß
unendlich zärtlich. Hier ist alles Abstand,
und dort wars Atem. Nach der ersten Heimat
ist ihm die zweite zwitterig und windig.
O Seligkeit der *kleinen* Kreatur,
die immer *bleibt* im Schooße, der sie austrug;
o Glück der Mücke, die noch *innen* hüpft,
selbst wenn sie Hochzeit hat: denn Schooß ist Alles.
Und sieh die halbe Sicherheit des Vogels,
der beinah beides weiß aus seinem Ursprung,
als wär er eine Seele der Etrusker,
aus einem Toten, den ein Raum empfing,
doch mit der ruhenden Figur als Deckel.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

doar în răsfrîngeri acel Liber,
pe care noi înşine-l întunecăm. Sau poate cînd un animal,
mut ridicîndu-şi ochii, ne străbate cu privirea-i liniştită.
Iată ce se numeşte soartă: să fii în faţa lumii
– atît şi nimic mai mult şi mereu în faţă.

Dacă animalul, sigur pe sine venind către noi
o conştiinţă-ar avea, ca a noastră,
el ne-ar întoarce din cale şi ne-ar purta
în sensul mersului său. Dar pentru el fiinţa sa
e nemărginită, fără zăgazuri şi fără privire
către-a sa stare, la fel de pură ca şi viziunea-i.
Şi-acolo unde noi vedem viitor, el vede totul
şi-n Totul se vede pe sine şi vindecat e astfel de-a pururi.

Şi totuşi, această sălbăticiune ageră şi caldă
duce povara şi grija unei nesfîrşite melancolii.
Căci şi în ea dăinuie ceea ce pe noi adesea ne copleşeşte:
– amintirea, ca şi cum toate spre care năzuim
altădată mai aproape ne erau, mai cu credinţă
şi-n infinit de suavă comuniune. Aici totul este distanţă,
şi-acolo totul era suflu. După patria dintîi,
cea de-a doua hibridă pare
şi-n destrămare ca vîntul.
O, fericirea *micii* făpturi,
care *rămîne* mereu în Sînul care-a purtat-o;
o, noroc al gîzei ce saltă *lăuntric*
chiar şi-atunci cînd nunteşte; căci Sînul e Totul.
Şi iată semisiguranţa păsării, ea care prin obîrşie
întrezăreşte-amîndouă tărîmurile
ca şi cum ar fi sufletul unui Etrusc
ivit dintr-un mort, pe care sicriu-l închise,
totuşi cu portretul său în veşnică hodină drept capac.
Şi cît de tulburat este cel care trebuie să zboare,
avîntîndu-se afară dintr-un sîn. Ca înfricoşat de sine,

Und wie bestürzt ist eins, das fliegen muß
und stammt aus einem Schooß. Wie vor sich selbst
erschreckt, durchzuckts die Luft, wie wenn ein Sprung
durch eine Tasse geht. So reißt die Spur
des Fledermaus durchs Porzellan des Abends.

Und wir: Zuschauer, immer, überall,
dem allen zugewandt und nie hinaus!
Uns überfüllst. Wir ordnens. Es zerfällt.
Wir ordnens wieder und zerfallen selbst.

Wer hat uns also umgedreht, daß wir,
was wir auch tun, in jener Haltung sind
von einem, welcher fortgeht? Wie er auf
dem letzten Hügel, der ihm ganz sein Tal
noch einmal zeigt, sich wendet, anhält, weilt –,
so leben wir und nehmen immer Abschied.

Scanned with OKEN Scanner

despică văzduhul aşa cum o fisură
ceaşca o frînge. Aşa sfîşie porţelanul serii
dîra lăsată de-al liliacului zbor.

Iar noi: spectatori, pretutindeni, mereu,
întorşi către totul şi niciodată dincolo-n afară!
Sîntem copleşiţi. Orînduim. Totul se sfarmă.
Din nou rînduim şi iar se ruinează. Noi înşine ne prăbuşim.

Cine ne-a răsucit în aşa fel, că noi,
orice-am face, ne aflăm mereu în postura
unuia care pleacă? Ca şi cum ajuns
pe dealul din urmă, de unde încă o dată întreagă
valea sa i se arată, se-ntoarce, stă, întîrzie –,
aşa şi noi vieţuim şi mereu ne luăm rămas bun.

Scanned with OKEN Scanner

Die neunte Elegie

Warum, wenn es angeht, also die Frist des Daseins
hinzubringen, als Lorbeer, ein wenig dunkler als alles
andere Grün, mit kleinen Wellen an jedem
Blattrand (wie eines Windes Lächeln) –: warum dann
Menschliches müssen – und, Schicksal vermeidend,
sich sehnen nach Schicksal?...
O, *nicht*, weil Glück *ist*,
dieser voreilige Vorteil eines nahen Verlusts.
Nicht aus Neugier, oder zur Übung des Herzens,
das auch im Lorbeer *wäre*...

Aber weil Hiersein viel ist, und weil uns scheinbar
alles das Hiesige braucht, dieses Schwindende, das
seltsam uns angeht. Uns, die Schwindendsten. *Ein* Mal
jedes, nur *ein* Mal. *Ein* Mal und nicht mehr. Und wir auch
ein Mal. Nie wieder. Aber dieses
ein Mal gewesen zu sein, wenn auch nur *ein* Mal:
irdisch gewesen zu sein, scheint nicht widerrufbar.

Und so drängen wir uns und wollen es leisten,
wollens enthalten in unsern einfachen Händen,
im überfüllteren Blick und im sprachlosen Herzen.
Wollen es werden. – Wem es geben? Am liebsten
alles behalten für immer... Ach, in den andern Bezug,
wehe, was nimmt man hinüber? Nicht das Anschaun, das hier
langsam erlernte, und kein hier Ereignetes. Keins.
Also die Schmerzen. Also vor allem das Schwersein,
also der Liebe lange Erfahrung, – also
lauter Unsägliches. Aber später,
unter den Sternen, was solls: *die* sind *besser* unsäglich.
Bringt doch der Wanderer auch vom Hange des Bergrands
nicht eine Hand voll Erde ins Tal, die Allen unsägliche, sondern

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a noua

De ce, cînd mai lesne-ar fi să-ţi petreci popasul existenţei
în chip de laur, puţin mai întunecat decît orice
alt verde, cu-acele vălurele (ca un surîs de briză)
pe marginea fiecărei frunze –: de ce atunci
sîntem siliţi să fim om – şi destinul ocolindu-l,
să ducem dorul unui destin?
O, *nu*, pentru că *există* fericire,
acest pripit cîştig al unei apropiate pierderi.
Nici din curiozitate, sau numai pentru deprinderea inimii
ce s-ar *afla* şi în laur...

Ci pentru că a fi aici este mult, şi pesemne
tot ce-i aici, pieritorul acesta, are nevoie de noi,
fiindu-ne în chip ciudat hărăzit. Nouă, cei mai pieritori. *O dată*
fiecare lucru, *o singură* dată. *O dată* şi nimic mai mult.
Şi noi, de asemeni *o dată*. Nicicînd încă o dată. Dar aceasta –
o singură dată ar fi existat chiar dacă-i numai *o dată*:
pămînteşte să fi existat, nu pare cu putinţă a fi tăgăduit.

Şi-astfel ne zorim şi voim această-mplinire,
voim s-o încăpem în mîinile noastre umile,
în preaplinul privirilor şi în inima noastră fără cuvinte.
Să ne preschimbăm în ea însăşi voim. – Cui dar să o facem?
Cel mai drag ni-i să păstrăm totul mereu... Ah! în celălalt raport,
vai, ce-am putea lua cu noi dincolo? Nu privirea, pe-ncetul
învăţată aici, şi nimic din tot ce s-a petrecut aici. Nimic.
Durerile, deci. Deci, înainte de toate tot ce greu apasă,
deci lunga-ncercare a dragostei, – nimic, deci, decît –.pur –
Denegrăitul. Dar, mai apoi
printre stele, la ce bun: *ele* sînt *cu mult* mai de nespus.
Nici pribeagul, de pe povîrnişul muntelui,
nu duce în vale un pumn de pămînt, de negrăit orişicui, ci

ein erworbenes Wort, reines, den gelben und blaun
Enzian. Sind wir vielleicht *hier*, um zu sagen: Haus,
Brücke, Brunnen, Tor, Krug, Obstbaum, Fenster, –
höchstens: Säule, Turm... aber zu *sagen*, verstehs,
o zu sagen *so*, wie selber die Dinge niemals
innig meinten zu sein. Ist nicht die heimliche List
dieser verschwiegenen Erde, wenn sie die Liebenden drängt,
daß sich in ihrem Gefühl jedes und jedes entzückt?
Schwelle: was ists für zwei
Liebende, daß sie die eigne ältere Schwelle der Tür
ein wenig verbrauchen, auch sie, nach den vielen vorher
und vor den Künftigen..., leicht.

Hier ist des *Säglichen* Zeit, *hier* seine Heimat.
Sprich und bekenn. Mehr als je
fallen die Dinge dahin, die erlebbaren, denn,
was sie verdrängend ersetzt, ist ein Tun ohne Bild.
Tun unter Krusten, die willig zerspringen, sobald
innen das Handeln entwächst und sich anders begrenzt.
Zwischen den Hämmern besteht
unser Herz, wie die Zunge
zwischen den Zähnen, die doch,
dennoch, die preisende bleibt.

Preise dem Engel die Welt, nicht die unsägliche, *ihm*
kannst du nicht großtun mit herrlich Erfühltem: im Weltall,
wo er fühlender fühlt, bist du ein Neuling. Drum zeig
ihm das Einfache, das, von Geschlecht zu Geschlechtern
gestaltet,
als ein Unsriges lebt, neben der Hand und im Blick.
Sag ihm die Dinge. Er wird staunender stehn; wie du standest
bei dem Seiler in Rom, oder beim Töpfer am Nil.

Scanned with OKEN Scanner

un cuvînt agonisit – unul pur – galbena şi vioria
genţiană. Sîntem poate *aici* să spunem: casă,
punte, fîntînă, ulcior, poartă, livadă, fereastră, –
şi mai înalt: coloană, turn... dar *s-o spunem*, înţelege-o,
s-o spunem *aşa* cum lucrurile niciciînd în adîncul lor
nu şi-au închipuit că sînt. Nu-i oare tainic vicleşug
din partea tăcutului pămînt cînd el îmboldeşte pe-ndrăgostiţi
ca în simţirea lor fiece lucru să suie-n extaz?
Pragul: ce este pentru doi îndrăgostiţi,
dacă tocesc puţin acest vechi prag al uşii,
după atîţia alţii cîţi au trecut
şi-naintea celor care-or veni..., atît de uşor.

Aici este vremea *rostirii*, *aici* e patria sa.
Grăieşte şi mărturiseşte. Mai mult ca oricînd
se prăbuşesc lucrurile-aici, cele pe care le poţi vieţui, căci
ceea ce le înlocuieşte spulberîndu-le e-o lucrare fără chip.
O înfăptuire sub cruste gata în orice clipă să crape, de îndată
ce impulsul lăuntric creşte
şi altfel se îngrădeşte.
Între ciocane dăinuie
inima noastră, ca limba
între dinţi, dar care totuşi
slăvitoare rămîne.

Îngerului lumea slăveşte-o, şi nu negrăitul; *pe el*
nu-l poţi ului cu măreţe simţiri; în tărîmul
unde el mai deplin simte, tu eşti doar un începător. Din acest
motiv, lui
arată-i ceea ce-i simplu, lucrul pe-ncetul modelat din generaţie
în generaţie,
şi care vieţuieşte ca un bun al nostru, aici la-ndemînă şi-n
privirile noastre.
Rosteşte-i lucrurile. Se va opri uimit, aşa cum tu uimit ai rămas
în faţa frînghierului din Roma sau a olarului de pe Nil.

Scanned with OKEN Scanner

Zeig ihm, wie glücklich ein Ding sein kann, wie schuldlos und unser,
wie selbst das klagende Leid rein zur Gestalt sich entschließt,
dient als ein Ding, oder stirbt in ein Ding –, und jenseits
selig der Geige entgeht. – Und diese, von Hingang
lebenden Dinge verstehn, daß du sie rühmst; vergänglich,
traun sie ein Rettendes uns, den Vergänglichsten, zu.
Wollen, wir sollen sie ganz im unsichtbarn Herzen verwandeln
in – o unendlich – in uns! Wer wir am Ende auch seien.

Erde, ist es nicht dies, was du willst: *unsichtbar*
in uns erstehn? – Ist es dein Traum nicht,
einmal unsichtbar zu sein? – Erde! unsichtbar!
Was, wenn Verwandlung nicht, ist dein drängender Auftrag?
Erde, du liebe, ich will. O glaub, es bedürfte
nicht deiner Frühlinge mehr, mich dir zu gewinnen –, *einer*,
ach, ein einziger ist schon dem Blute zu viel.
Namenlos bin ich zu dir entschlossen, von weit her.
Immer warst du im Recht, und dein heiliger Einfall
ist der vertrauliche Tod.

Siehe, ich lebe. Woraus? Weder Kindheit noch Zukunft
werden weniger... Überzähliges Dasein
entspringt mir im Herzen.

Scanned with OKEN Scanner

Arată-i cît de fericit poate fi un lucru, cît de fără de vină şi-al nostru,
cum pînă şi geamătul durerii pur se întruchipează,
slujeşte ca un lucru, sau moare într-un lucru –, şi dincolo,
din trupul viorii, fericit, evadează. Şi aceasta,
că tu le slăveşti, o-nţeleg lucrurile din destrămare trăind;
trecătoare, ele se încred în noi ca într-un mîntuitor,
noi, cei mai trecători.
Ele o vor, şi este datoria noastră să le prefacem în inima noastră nezărită,
o, nesfîrşit în noi înşine! Indiferent ce-am fi noi pînă la urmă.

Pămîntule, oare nu aceasta ţi-i voia: *nezărit*
în noi să renaşti? Nu-i oare visul tău
cîndva să fii nezărit? Pămîntule! nevăzut!
Ce altceva dacă nu prefacerea e nepotolita-ţi menire?
Pămîntule, dragule, voiesc. O, crede-mă,
nu e nevoie de toate primăverile tale pentru-a mă cîştiga, – *una*,
ah! una singură e sîngelui deja prea mult.
Fără de nume ţie îţi sînt hărăzit, şi de foarte departe.
Dreptatea totdeauna fost-a de partea ta şi e descoperirea
ta sfîntă moartea în care te poţi încrede.

Iată, trăiesc. Din ce? nici copilăria, nici viitorul
nu se împuţinează... O fiinţare peste măsură
îmi irumpe în inimă.

Scanned with OKEN Scanner

Die zehnte Elegie

Dass ich dereinst, an dem Ausgang der grimmigen Einsicht,
Jubel und Ruhm aufsinge zustimmenden Engeln.
Daß von den klargeschlagenen Hämmern des Herzens
keiner versage an weichen, zweifelnden oder
reißenden Saiten. Daß mich mein strömendes Antlitz
glänzender mache; daß das unscheinbare Weinen
blühe. O wie werdet ihr dann, Nächte, mir lieb sein,
gehärmte. Daß ich euch knieender nicht, untröstliche Schwestern,
hinnahm, nicht in euer gelöstes
Haar mich gelöster ergab. Wir, Vergeuder der Schmerzen.
Wie wir sie absehn voraus, in die traurige Dauer,
ob sie nicht enden vielleicht. Sie aber sind ja
unser winterwähriges Laub, unser dunkeles Sinngrün,
eine der Zeiten des heimlichen Jahres –, nicht nur
Zeit –, sind Stelle, Siedelung, Lager, Boden, Wohnort.

Freilich, wehe, wie fremd sind die Gassen der Leid-Stadt,
wo in der falschen, aus Übertönung gemachten
Stille, stark, aus der Gußform des Leeren der Ausguß
prahlt: der vergoldete Lärm, das platzende Denkmal.
O, wie spurlos zerträte ein Engel ihnen den Trostmarkt,
den die Kirche begrenzt, ihre fertig gekaufte:
reinlich und zu und enttäuscht wie ein Postamt am Sonntag.
Draußen aber kräuseln sich immer die Ränder von Jahrmarkt.
Schaukeln der Freiheit! Taucher und Gaukler des Eifers!
Und des behübschten Glücks figürliche Schießstatt,
wo es zappelt von Ziel und sich blechern benimmt,
wenn ein Geschickterer trifft. Von Beifall zu Zufall
taumelt er weiter; denn Buden jeglicher Neugier
werben, trommeln und plärrn. Für Erwachsene aber
ist noch besonders zu sehn, wie das Geld sich vermehrt,
anatomisch,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Elegia a zecea

De-ar veni în sfîrşit ziua cînd, ieşind din crunta înţelegere,
imn de bucurie şi slavă să înalţ îngerilor ce încuviinţează.
Nici una din limpezile bătăi ale inimii să nu dea greş
pe strunele moi, şovăielnice, sau
gata să se rupă. Chipul meu înrourat
mai strălucitor să mă facă; înflorească-n sfîrşit nezăritele lacrimi.
O, cît de dragi mi-aţi fi atunci, mîhnitelor nopţi.
Cum de nu v-am primit îngenuncheat, nealinate surori,
cum de nu m-am lăsat răsfirat în răsfiratele voastre şuviţe.
Noi, risipitori ai durerilor. Cum încercăm să întrezărim,
în trista durată, dacă nu cumva se sfîrşesc. Ele sînt însă în adevăr
frunzişul pururea verde, sensul nostru obscur,
unul din anotimpurile tainicului an, şi nu numai
anotimp – ci mai mult – loc, aşezare, culcuş, sol, lăcaş.

Vai, într-adevăr, cît de străine sînt uliţele Cetăţii-Durere,
unde, în falsa linişte făcută din zgomot asurzitor,
violent smulsă din tiparele golului,
se făleşte poleita larmă, monument al tumultului.
O, cum ar zdrobi un înger sub tălpi, fără urmă, Tîrgul Consolării,
mărginit de biserică, de-a gata cumpărată:
curăţică şi-nchisă şi dezamăgită ca un oficiu poştal duminica.
Afară însă, necontenit se-ncreţesc marginile bîlciului.
Scrînciobur ale libertăţii! Scafandrii şi scamatorii zelului!
Şi tirul cu figurinele norocului chinovărit,
unde ceva ţopăie la ţintă şi zdrăngăne ca tinicheaua,
cînd unul, mai dibaci, nimereşte. Şi în aplauze pleacă-ameţit
mai departe la voia întîmplării; căci tarabele pe orice curios
îl atrag
trîmbiţînd şi lărmuind. Adulţii însă au ceva
mai departe de văzut, cum banii puiesc anatomic,

nicht zur Belustigung nur: der Geschlechtsteil des Gelds,
alles, das Ganze, der Vorgang –, das unterrichtet und macht
fruchtbar...
...O aber gleich darüber hinaus,
hinter der letzten Planke, beklebt mit Plakaten des „Todlos",
jenes bitteren Biers, das den Trinkenden süß scheint,
wenn sie immer dazu frische Zerstreuungen kaun...,
gleich im Rücken der Planke, gleich dahinter, ists *wirklich.*
Kinder spielen, und Liebende halten einander, – abseits,
ernst, im ärmlichen Gras, und Hunde haben Natur.
Weiter noch zieht es den Jüngling; vielleicht, daß er eine junge
Klage liebt... Hinter ihr her kommt er in Wiesen. Sie sagt:
– Weit. Wir wohnen dort draußen...
Wo? Und der Jüngling
folgt. Ihn rührt ihre Haltung. Die Schulter, der Hals –, vielleicht
ist sie von herrlicher Herkunft. Aber er läßt sie, kehrt um,
wendet sich, winkt... Was solls? Sie ist eine Klage.

Nur die jungen Toten, im ersten Zustand
zeitlosen Gleichmuts, dem der Entwöhnung,
folgen ihr liebend. Mädchen
wartet sie ab und befreundet sie. Zeigt ihnen leise,
was sie an sich hat. Perlen des Leids und die feinen
Schleier der Duldung. – Mit Jünglingen geht sie
schweigend.

Aber dort, wo sie wohnen, im Tal, der Älteren eine, der Klagen,
nimmt sich des Jünglings an, wenn er fragt: – Wir waren,
sagt sie, ein großes Geschlecht, einmal, wir Klagen. Die Väter
trieben den Bergbau dort in dem großen Gebirg: bei Menschen
findest du manchmal ein Stück geschliffenes Ur-Leid
oder, aus altem Vulkan, schlackig versteinerten Zorn.
Ja, das stammte von dort. Einst waren wir reich. –

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

nu numai pentru distracţie: sexul banului,
totul, întregul, afacerea –, asta instruieşte şi te face rodnic...
...Oh, dar numai ceva mai încolo,-n afară
după ultimul gard pe care-i lipit afişul: „Fără-de-Moarte",
acea bere amară, care pare dulce celor ce-o sorb,
în timp ce alte distracţii proaspete mestecă-ntruna...,
chiar în spatele gardului, chiar după el, acolo se află cu adevărat
realul.
Copiii se joacă, îndrăgostiţii se-mbrăţişează, – deoparte
şi gravi în iarba săracă, şi cîini domnesc peste natură.
Adolescentul este atras mai departe, poate îndrăgeşte
o tînără Tînguire... În urma ei mergînd, ajunge-n poieni. Ea-i
spune:
– Departe. Noi locuim acolo, afară...
Unde? Şi tînărul o
urmează. Ţinuta-i îl farmecă. Umerii, gîtul –, poate că
este de nobilă viţă. Dar o lasă, se-ntoarce,
se uită-napoi, face semn... La ce bun? E o tînguire.

Numai morţii tineri, în starea lor dintîi
a liniştii peste timp, a desprinderii,
o urmează cu drag. Pe fete
le-aşteaptă şi se-mprieteneşte cu ele. Blînd le arată
ceea ce poartă: perle ale durerii, şi-ale răbdării
finele văluri. – Pe tineri însă
i-nsoţeşte tăcînd.

Dar acolo, în vale, unde-şi au lăcaşul, una din cele mai vîrstnice
Tînguiri
îl ia în grijă pe tînăr cînd acesta pune-ntrebări: – Odinioară,
spune ea, am fost un neam mare, noi, Tînguirile. Străbunii noştri
săpau la mine acolo în munţii cei mari; găseşti cîteodată
la oameni, vreo aşchie şlefuită din durerea străveche,
sau, din bătrînul vulcan, o bucată de mînie-mpietrită ca zgura.
Ei bine, de-acolo-şi trăgea obîrşia. Cîndva fost-am bogate. –

Und sie leitet ihn leicht durch die weite Landschaft der Klagen,
zeigt ihm die Säulen der Tempel oder die Trümmer
jener Burgen, von wo Klage-Fürsten das Land
einstens weise beherrscht. Zeigt ihm die hohen
Tränenbäume und Felder blühender Wehmut,
(Lebendige kennen sie nur als sanftes Blattwerk);
zeigt ihm die Tiere der Trauer, weidend, – und manchmal
schreckt ein Vogel und zieht, flach ihnen fliegend durchs
Aufschaun,
weithin das schriftliche Bild seines vereinsamten Schreis. –
Abends führt sie ihn hin zu den Gräbern der Alten
aus dem Klage-Geschlecht, den Sibyllen und Warn-Herrn.
Nacht aber Nacht, so wandeln sie leiser, und bald
mondets empor, das über Alles
wachende Grab-Mal. Brüderlich jenem am Nil,
der erhabene Sphinx – : der verschwiegenen Kammer Antlitz.
Und sie staunen dem krönlichen Haupt, das für immer,
schweigend, der Menschen Gesicht
auf die Waage der Sterne gelegt.

Nicht erfaßt es sein Blick, im Frühtod
schwindelnd. Aber ihr Schaun,
hinter dem Pschent-Rand hervor, scheucht es die Eule. Und sie,
streifend im langsamen Abstrich die Wange entlang,
jene der reifesten Rundung,
zeichnet weich in das neue
Totengehör, über ein doppelt
aufgeschlagenes Blatt, den unbeschreiblichen Umriß.

Und höher, die Sterne. Neue. Die Sterne des Leidlands.
Langsam nennt sie die Klage: – Hier,
siehe: den *Reiter*, den *Stab*, und das vollere Sternbild
nennen sie: *Fruchtkranz*. Dann, weiter, dem Pol zu:
Wiege; Weg; Das Brennende Buch; Puppe; Fenster.
Aber im südlichen Himmel, rein wie im Innern

Scanned with OKEN Scanner

Şi ea îl conduce cu blîndeţe prin întinsa priveliştе a Tînguirilor,
şi-i arată coloanele templelor sau ruinele falnicelor castele
din care Prinţi ai Tînguirii domneau odinioară-nţelept
peste ţară. Îi arată înalţii arbori de lacrimi
şi cîmpii de-nfloritor alean
(cei vii le ştiu numai în chip de catifelat frunziş);
i-arată animalele bocetului, păscînd, – şi uneori
o pasăre ţîşneşte cuprinsă de spaimă şi zboru-i săgetat
în privirea lor înălţată înscrie pînă departe icoana însinguratului
ei ţipăt. –
Seara, îl duce la mormintele strămoşilor
din neamul Jeluirilor, – sibile, prooroci.
Dar cînd noaptea se-apropie, atunci păşesc mai încet, şi-n curînd
asemenea lunii se-nalţă, veghind peste toate
monumentul funebru. Frate cu cel de la Nil,
sublimul Sfinx –: chip al tăinuitei cămări.
Şi uimirea-i cuprinde în faţa acestei încununate frunţi, ce pururi
tăcînd, pe cumpăna stelelor aşază
icoana umană.
Ci privirea sa ameţită încă de proaspăta moarte
nu o desluşeşte. Contemplarea ei, dimpotrivă,
sperie bufniţa dindărătul marginii Pschentului*. Şi ea
cu o prelungă, înceată atingere de-a lungul obrazului,
pe cea mai pîrguită rotunjime a lui,
delicat desenează în noul
auz al mortului, pe-o foaie
îndoit desfăcută, negrăitul contur.

Iar mai înalt, stelele. Noile. Stelele acestui tărîm al Durerii.
Lin Tînguirea le numeşte: – uite, aici:
Cavalerul, Toiagul, iar constelaţia mai deplină ei o numesc:
Coroane de fructe. Şi mai departe, către pol:
Leagăn; *Drum*; *Carte-arzătoare*; *Păpuşă*; *Fereastră*.
Dar pe cerul de miazăzi, fără prihană ca-n palma unei mîini

* Pschentul este coroana Egiptului de Sus şi a Egiptului de Jos.

Scanned with OKEN Scanner

einer gesegneten Hand, das klar erglänzende „*M*",
das die Mütter bedeutet... –

Doch der Tote muß fort, und schweigend bringt ihn die ältere
Klage bis an die Talschlucht
wo es schimmert im Mondschein:
die Quelle der Freude. In Ehrfurcht
nennt sie sie, sagt: – Bei den Menschen
ist sie ein tragender Strom. –

Stehn am Fuß des Gebirgs.
Und da umarmt sie ihn, weinend.

Einsam steigt er dahin, in die Berge des Ur-Leids.
Und nicht einmal sein Schritt klingt aus dem tonlosen Los.

Aber erweckten sie uns, die unendlich Toten, ein Gliechnis,
siehe, sie zeigten vielleicht auf die Kätzchen der leeren
Hasel, die hängenden, oder
meinten den Regen, der fällt auf dunkles Erdreich im Frühjahr. –

Und wir, die an *steigendes* Glück
denken, empfänden die Rührung,
die uns beinah bestürzt,
wenn ein Glückliches *fällt.*

Scanned with OKEN Scanner

binecuvîntate, limpede strălucind – marele *M*,
care-nsemnează Mumele...

Dar e timpul să plece cel mort, şi tăcînd, Tînguirea mai vîrstnică
îl duce pînă la valea prăpăstioasă
unde, în clarul lunii, licăreşte
Izvorul Bucuriei. Cu evlavie
ea îl numeşte şi-i spune: „La oameni
acesta-i un şuvoi ce năvalnic îi poartă".

Se opresc la poalele muntelui.
Şi-acolo ea-l strînge la piept plîngînd.

Singur el urcă, se pierde în munţii Durerii-din-Începuturi.
Şi nici măcar o dată nu mai răsună pasul său
din acel destin fără grai.

Dar dacă cei nesfîrşit morţi ar trezi în noi un simbol
iată, ne-ar arăta mîţişorii
atîrnînd în alunii golaşi sau
ne-ar vorbi despre ploaia ce cade pe-ntunecatul pămînt primăvara.

Şi noi, care-nţelegem norocul
ca pe-un *suiş*, am fi cuprinşi de-nfiorare
care-aproape ne doboară
cînd ceea ce este fericit *cade*.

Scanned with OKEN Scanner

Zu: „Dass ich dereinst ..." blatt 4

ist sie ein tragender Strom."

Stehn am Fuß des Gebirgs.
Und da umarmt sie ihn, weinend.

Einsam steigt er dahin, in die Berge des Urleids.
Und nicht einmal sein Schritt klingt aus dem
tonlosen Loos

Aber erweckten sie uns, die unendlich Toten,
ein Gleichnis,
siehe, sie zeigten vielleicht auf die Kätzchen der
leeren
Hasel
~~[illegible]~~, die hängenden, oder ~~[illegible]~~
meinten den Regen, der fällt auf dunkles Erdreich
im Frühjahr. –

Und wir, die an steigendes Glück
denken, empfänden die Rührung,
die uns beinah bestürzt,
wenn ein Glückliches fällt.

× (Diese Elegie ~~[illegible]~~ umfaßt
7 Seiten.)

Ultima parte a *Elegiei a zecea* în manuscrisul lui Rilke

SONETELE CĂTRE ORFEU
DIE SONETTE AN ORPHEUS

Scrise ca monument funerar
pentru Wera Ouckama-Knoop
la castelul din Muzot, februarie 1922

Wera Ouckama-Knoop

Scanned with OKEN Scanner

Erster Teil

1

Da stieg ein Baum. O reine Übersteigung!
O Orpheus singt! O hoher Baum im Ohr!
Und alles schwieg. Doch selbst in der Verschweigung
ging neuer Anfang, Wink und Wandlung vor.

Tiere aus Stille drangen aus dem klaren
gelösten Wald von Lager und Genist;
und da ergab sich, daß sie nicht aus List
und nicht aus Angst in sich so leise waren,

sondern aus Hören. Brüllen, Schrei, Geröhr
schien klein in ihren Herzen. Und wo eben
kaum eine Hütte war, dies zu empfangen,

ein Unterschlupf aus dunkelstem Verlangen
mit einem Zugang, dessen Pfosten beben, –
da schufst du ihnen Tempel im Gehör.

2

Und fast ein Mädchen wars und ging hervor
aus diesem einigen Glück von Sang und Leier
und glänzte klar durch ihre Frühlingsschleier
und machte sich ein Bett in meinem Ohr.

Und schlief in mir. Und alles war ihr Schlaf.
Die Bäume, die ich je bewundert, diese
fühlbare Ferne, die gefühlte Wiese
und jedes Staunen, das mich selbst betraf.

Scanned with OKEN Scanner

Partea I

1

Aici un pom crescu. O, pură depăşire!
O, cîntă-Orfeu! O, 'nalt pom în ascultare!
Totu-a tăcut. Ci-n însăşi amuţire,
născu nou început şi semn şi preschimbare.

Lăsîndu-şi cuib şi linişti de-ascunzişuri,
jivini din clarele păduri, eliberate,
ieşeau şi stau aşa de blînde prin desişuri,
nu din vreo teamă, nici din răutate,

ci din ascult. Că-n inimile lor, – mărunte
păreau şi răgete şi urlete. Primeau
cel cînt doar în sălaşuri scunde,

culcuş din adîncimi de dor întunecat,
c-un prag ai cărui stîlpi se clătinau.
Tu templu în auz le-ai înălţat.

2

Era aproape o copilă. S-a ivit
din lira fericit nuntită-n cînt,
sub văl de Prier clară strălucind
şi din auzu-mi pat şi-a pregătit.

Şi-n mine adormi. Şi somnu-i au fost toate:
copacii ce m-au minunat cîndva,
cîmpii trăite, zări înfiorate
şi-orice uimire care mă răpea.

Scanned with OKEN Scanner

Sie schlief die Welt. Singender Gott, wie hast
du sie vollendet, daß sie nicht begehrte,
erst wach zu sein? Sieh, sie erstand und schlief.

Wo ist ihr Tod? O, wirst du dies Motiv
erfinden noch, eh sich dein Leid verzehrte? –
Wo sinkt sie hin aus mir?... Ein Mädchen fast...

3

Ein Gott vermags. Wie aber, sag mir, soll
ein Mann ihm folgen durch die schmale Leier?
Sein Sinn ist Zwiespalt. An der Kreuzung zweier
Herzwege steht kein Tempel für Apoll.

Gesang, wie du ihn lehrst, ist nicht Begehr,
nicht Werbung um ein endlich noch Erreichtes;
Gesang ist Dasein. Für den Gott ein Leichtes.
Wann aber *sind* wir? Und wann wendet *er*

an unser Sein die Erde und die Sterne?
Dies *ists* nicht, Jüngling, daß du liebst, wenn auch
die Stimme dann den Mund auf dir aufstößt, – lerne

vergessen, daß du aufsangst. Das verrinnt.
In Wahrheit singen, ist ein andrer Hauch.
Ein Hauch um nichts. Ein Wehn im Gott. Ein Wind.

4

O ihr Zärtlichen, tretet zuweilen
in den Atem, der euch nicht meint,
laßt ihn an eueren Wangen sich teilen,
hinter euch zittert er, wieder vereint.

Scanned with OKEN Scanner

Ea lumea o dormea. Cum fu creată,
o, Doamne-Cîntec, că ea nu rîvnea
să fie trează-ntîi? Iată: ridicată, – doarme.

Unde e moartea ei? 'Nainte să se sfarme,
cîntarea ta acel motiv îl va afla?
Din mine-apune unde?... Aproape-o fată...

3

Un zeu, el poate. Omul, însă, cum
prin strîmta liră l-ar urma dincòlo?
Discordie ni-i spiritul. La-ncrucişări de drum
a două inimi nici un templu pentru-Apolo.

Cîntu-nvăţat de tine nu e dor
şi nici rîvnire-un bine atingînd
Căci cîntu-i fiinţare. Ce uşor
e pentr-un zeu! Noi însă *sîntem* cînd?

Şi cînd ne-nchină *el* stea sau pămînt?
Copile, cînd iubeşti, nimic *din asta nu e*,
chiar dacă vocea gura ţi-a forţat.

Învaţă-te să uiţi că ai cîntat. – Fum de căţuie.
Alt suflu-i a cînta cu-adevărat.
Un suflu-ntru nimic. O briză-n Dumnezeu. Un vînt.

4

O, voi, Cei Gingaşi, uneori trecînd
prin suflul pentru voi neînsemnat, –
lăsaţi-l pe obraji împrăştiat –
şi nimb, să se re-mbine fremătînd.

Scanned with OKEN Scanner

O ihr Seligen, o ihr Heilen,
die ihr der Anfang der Herzen scheint.
Bogen der Pfeile und Ziele von Pfeilen,
ewiger glänzt euer Lächeln verweint.

Fürchtet euch nicht zu leiden, die Schwere,
gebt sie zurück an der Erde Gewicht;
schwer sind die Berge, schwer sind die Meere.

Selbst die als Kinder ihr pflanztet, die Bäume,
wurden zu schwer längst; ihr trüget sie nicht.
Aber die Lüfte... aber die Räume...

5

Errichtet keinen Denkstein. Laßt die Rose
nur jedes Jahr zu seinen Gunsten blühn.
Denn Orpheus ists. Seine Metamorphose
in dem und dem. Wir sollen uns nicht mühn

um andre Namen. Ein für alle Male
ists Orpheus, wenn es singt. Er kommt und geht.
Ists nicht schon viel, wenn er die Rosenschale
um ein paar Tage manchmal übersteht?

O wie er schwinden muß, daß ihrs begrifft!
Und wenn ihm selbst auch bangte, daß er schwände.
Indem sein Wort das Hiersein übertrifft,

ist er schon dort, wohin ihrs nicht begleitet.
Der Leier Gitter zwängt ihm nicht die Hände.
Und er gehorcht, indem er überschreitet.

Scanned with OKEN Scanner

O, voi, Preafericiţi, voi, stirpe sfîntă,
părînd al inimilor început,
surîsul vostru pur – şi arc şi ţintă,
mai veşnic străluceşte-n plînsul mut.

Să nu vă temeţi de dureri. Redaţi
ţărînii grele-această greutate.
Sînt grei şi munţii, mările mugind.

şi pomii ce-aţi sădit, copii fiind,
de mult mai grei au devenit, ca să-i purtaţi.
Văzduhul însă... spaţiile-eterate...

5

Nu-i faceţi piatră funerară. Roza
spre slava ei lăsaţi să dea în floare.
Căci asta e Orfeu: metamorfoza
în fel şi chip. Nu faceţi încercare

să-i daţi alt nume. Pentru totdeauna,
cînd este cînt, e-Orfeu. El vine, pleacă.
Nu-i deja mult că, încordîndu-şi struna,
a rozei vreme poate s-o întreacă?

O, înţelegeţi: trebuie să piară,
chiar dacă-i este teamă să dispară.
Pe cînd ce este-aici de viersu-i e-ntrecut,

deja e unde nimeni n-a trecut.
Nu gratii, pentru-a-i prinde mîna, are lira-i.
Trecînd dincòlo, – ascultă-aşa menirea-i.

Scanned with OKEN Scanner

6

Ist er ein Hiesiger? Nein, aus beiden
Reichen erwuchs seine weite Natur.
Kundiger böge die Zweige der Weiden,
wer die Wurzeln der Weiden erfuhr.

Geht ihr zu Bette, so laßt auf dem Tische
Brot nicht und Milch nicht; die Toten ziehst –.
Aber er, der Beschwörende, mische
unter der Milde des Augenlids

ihre Erscheinung in alles Geschaute;
und der Zauber von Erdrauch und Raute
sei ihm so wahr wie der klarste Bezug.

Nichts kann das gültige Bild ihm verschlimmern;
sei es Gräbern, sei es aus Zimmern,
rühme er Fingerring, Spange und Krug.

7

Rühmen, das ists! Ein zum Rühmen Bestellter,
ging er hervor wie das Erz aus des Steins
Schweigen. Sein Herz, o vergängliche Kelter
eines den Menschen unendlichen Weins.

Nie versagt ihm die Stimme am Staube,
wenn ihn das göttliche Beispiel ergreift.
Alles wird Weinberg, alles wird Traube,
in seinem fühlenden Süden gereift.

Nicht in den Grüften der Könige Moder
straft ihm die Rühmung Lügen, oder
daß von den Göttern ein Schatten fällt.

Scanned with OKEN Scanner

6

Este de-aici? Nu, necuprinsa-i fire
din ambele tărîmuri naşte.
Cel ce-ale sălciilor rădăcini cunoaşte,
dă-n crengi o mai măiastră unduire.

Cînd vă culcaţi, să nu lăsaţi pe masă
pîine, nici lapte; pe cei morţi i-mbie –.
El însă, vrăjitorul, pururi ştie
s-amestece sub pleoapa lui duioasă

ivirea lor în tot ce se arată;
şi vraja ierbii vieţii sau cea otrăvitoare
în cel mai clar raport să fie-adevărată.

Nu va strica icoanei sale sfinte
nimica din cămări sau din morminte,
fie slăvind inel, paftale sau ulcioare.

7

Aceasta-i slăvirea! Chematul slăvirii
ca aurul din linişti de pietre ţîşneşte.
O, inima-i teasc pieritor ce musteşte
un vin nepieritor menit omenirii.

Cît timp insuflat e de modelul divin,
glasul său în pulberi nicicînd nu dă greş.
Toate în vie se preschimbă, struguri devin,
pîrguiţi în ale simţirii sale amiezi.

Leşuri regeşti din morminte
lauda lui n-o vor desminte,
nu-s umbre de zei pe ea coborînd.

Scanned with OKEN Scanner

Er ist einer der bleibenden Boten,
der noch weit in die Türen der Toten
Schalen mit rühmlichen Früchten hält.

8

Nur im Raum der Rühmung darf die Klage
gehn, die Nymphe des geweinten Quells,
wachend über unserm Niederschlage,
daß er klar sei an demselben Fels,

der die Tore trägt und die Altäre. –
Sieh, um ihre stillen Schultern früht
das Gefühl, daß sie die jüngste wäre
unter den Geschwistern im Gemüt.

Jubel *weiß*, und Sehnsucht ist geständig, –
nur die Klage lernt noch; mädchenhändig
zählt sie nächtelang das alte Schlimme.

Aber plötzlich, schräg und ungeübt,
hält sie doch ein Sternbild unsrer Stimme
in den Himmel, den ihr Hauch nicht trübt.

9

Nur wer die Leier schon hob
auch unter Schatten,
darf das unendliche Lob
ahnend erstatten.

Nur wer mit Toten vom Mohn
aß, von dem ihren,
wird nicht den leisesten Ton
wieder verlieren.

Scanned with OKEN Scanner

El e dintre solii ce au să rămînă,
dincolo de pragul morţii încă purtînd
cupa cu roadele slăvirii în mînă.

8

Tînguirea doar pe tărîmul slăvirii
are lăcaş, – nimfă a izvoarelor de jale;
ea ne veghează zodia prăbuşirii,
clar spălînd-o pe-aceleaşi stînci ale sale,

unde se-nalţă şi portaluri şi-altare.
Iată-a simţirii castă-aurora
în jurul umerilor ei tăcuţi răsare,
făcînd-o cea mai tînără a inimii ei soră.

Bucuria *cunoaşte*, dorul mărturiseşte,
numai jalea încă învaţă. Pe degetele-i pure
de copil, noaptea, chinul cel vechi îl socoteşte.

Dar, brusc – pieziş şi stîngaci – pe bolţile-azure
poartă-o constelaţie a grăirii noastre
şi suflu-i nu tulbură zările-albastre.

9

Doar cel ce-ntre umbre deja
lira înalt şi-a menit,
lauda fără sfîrşit,
presimţind, o poate cînta.

Doar cine cu morţii-a gustat
din tainicul mac al lor,
nu va mai pierde vreodat'
murmurul cel mai uşor.

Scanned with OKEN Scanner

Mag auch die Spieglung im Teich
oft uns verschwimmen:
Wisse das Bild.

Erst in dem Doppelbereich
werden die Stimmen
ewig und mild.

IX

Nur wer die Leier schon hob
auch unter Schatten,
darf das unendliche Lob
ahnend erstatten.

Nur wer mit Toten vom Mohn
aß, von dem ihren,
wird nicht den leisesten Ton
wieder verlieren.

Mag auch die Spieglung im Teich
oft uns verschwimmen:
Wisse das Bild.

Erst in dem Doppelbereich
werden die Stimmen
ewig und mild.

Sonetul I, 9 în manuscrisul lui Rilke

Scanned with OKEN Scanner

Răsfrîngerea ni s-o destrăma,
mereu în unda din lac.
Tu icoana s-o ştii.

Pe-ndoitul tărîm abia
graiurile se fac
suav – veşnicii.

Scanned with OKEN Scanner

10

Euch, die ihr nie mein Gefühl verließt,
grüß ich, antikische Sarkophage,
die das fröhliche Wasser römischer Tage
als ein wandelndes Lied durchfließt.

Oder jene so offenen, wie das Aug
eines frohen erwachenden Hirten,
– innen voll Stille und Bienensaug –
denen entzückte Falter entschwirrten;

alle, die man dem Zweifel entreißt,
grüß ich, die wiedergeöffneten Munde,
die schon wußten, was schweigen heißt.

Wissen wirs, Freunde, wissen wirs nicht?
Beides bildet die zögernde Stunde
in dem menschlichen Angesicht.

11

Sieh den Himmel. Heißt kein Sternbild „Reiter"?
Denn dies ist uns seltsam eingeprägt:
dieser Stolz aus Erde. Und ein Zweiter,
der ihn treibt und hält und den er trägt.

Ist nicht so, gejagt und dann gebändigt,
diese sehnige Natur des Seins?
Weg und Wendung. Doch ein Druck verständigt.
Neue Weite. Und die zwei sind eins.

Aber *sind* sie's? Oder meinen beide
nicht den Weg, den sie zusammen tun?
Namenlos schon trennt sie Tisch und Weide.

Scanned with OKEN Scanner

10

Mereu prezente în simţirea-mi vie,
vechi sarcofage, vă salut uimit.
Romane zile vesel vă străbat fluid
precum un cînt plecat în pribegie.

Sau altele deschise, ca-n lumină
ochi de păstor ce s-a trezit zîmbind
– lăuntric linişti şi-alb de mătăcină –
din care zboară fluturi în extaz suind;

salut pe toţi ce de-ndoieli s-au izbăvit,
voi, guri deschise iar, care-aţi ştiut deja
sublimul înţeles de a tăcea.

Prieteni, ştim noi asta, – n-o ştim oare?
Dilemă ce pe-al nostru chip l-a zugrăvit
umana oră, – cea şovăitoare.

11

Vezi constelaţia „Călăreţul" în înalt?
Ea ne-a marcat atîta de ciudat
cu a pămîntului trufie. Iar cellalt,
gonit de el, strunit, – de el purtat.

Un pinten mai întîi, şi apoi frîna;
esenţa încordată-a fiinţării nu e asta?
Drum şi cotire. Un scurt imbold, – şi vasta
genune-ncepe iar. Cei doi sînt una.

Dar *oare-s una*? Hăul mai departe
nu se-nţeleg alături a-l străpunge.
Masă, cîmpii fără de nume îi desparte.

Scanned with OKEN Scanner

Auch die sternische Verbindung trügt.
Doch uns freue eine Weile nun,
der Figur zu glauben. Das genügt.

12

Heil dem Geist, der uns verbinden mag;
denn wir leben wahrhaft in Figuren.
Und mit kleinen Schritten gehn die Uhren
neben unserm eigentlichen Tag.

Ohne unsern wahren Platz zu kennen,
handeln wir aus wirklichem Bezug.
Die Antennen fühlen die Antennen,
und die leere Ferne trug...

Reine Spannung. O Musik der Kräfte!
Ist nicht durch die läßlichen Geschäfte
jede Störung von dir abgelenkt?

Selbst wenn sich der Bauer sorgt und handelt,
wo die Saat in Sommer sich verwandelt,
reicht er niemals hin. Die Erde *schenkt*.

13

Voller Apfel, Birne und Banane,
Stachelbeere... Alles dieses spricht
Tod und Leben in den Mund... Ich ahne...
Lest es einem Kind vom Angesicht,

wenn es sie erschmeckt. Dies kommt von weit.
Wird euch langsam namenlos im Munde?
Wo sonst Worte waren, fließen Funde,
aus dem Fruchtfleisch überrascht befreit.

Scanned with OKEN Scanner

Chiar şi a stelelor frăţie ne-a-nşelat.
Pe noi însă o clipă ne-a-ncîntat.
să credem în icoană. Şi ne-ajunge.

12

Mărire duhului ce ne uneşte;
Căci noi trăim aievea în icoane doar.
Şi ornicul cu pasul său cel rar
pe lîngă ziua noastră se fereşte.

Fără să ştim care ni-i locu-adevărat,
doar pe-un raport real înfăptuim.
În chip de-antene, antene-n zări simţim
şi goala depărtare le-a purtat.

Pură-ncordare. O, muzică-a puterilor!
Nu prin a zilnicelor trebi mărunte
orice tulburare te-ocoleşte?

Ţăranul chiar, muncind cu chin şi zor
unde seminţele se schimbă în grăunte,
nu e de-ajuns. Pămîntul *dăruieşte*.

13

Măr pîrguit, banană, -agrişă, pară:
acestea toate ne vestesc în gură
viaţă şi moarte... O presimt... Dar clară
ne-o spune faţa de copil cea pură,

cînd fructu-l gustă. Vine din neunde.
Simţiţi cum fără nume vă pătrunde?
Unde erau cuvinte, acuma revelaţii
din miez inundă-ale simţirii spaţii.

Scanned with OKEN Scanner

Wagt zu sagen, was ihr Apfel nennt.
Diese Süße, die sich erst verdichtet,
um, im Schmecken leise aufgerichtet,

klar zu werden, wach und transparent,
doppeldeutig, sonnig, erdig, hiesig –:
O Erfahrung, Fühlung, Freude –, riesig!

14

Wir gehen um mit Blume, Weinblatt, Frucht.
Sie sprechen nicht die Sprache nur des Jahres.
Aus Dunkel steigt ein buntes Offenbares
und hat vielleicht den Glanz der Eifersucht

der Toten an sich, die die Erde stärken.
Was wissen wir von ihrem Teil an dem?
Es ist seit lange ihre Art, den Lehm
mit ihrem freien Marke zu durchmärken.

Nun fragt sich nur: tun sie es gern?...
Drängt diese Frucht, ein Werk von schweren Sklaven,
geballt zu uns empor, zu ihren Herrn?

Sind *sie* die Herrn, die bei den Wurzeln schlafen,
und gönnen uns aus ihren Überflüssen
dies Zwischending aus stummer Kraft und Küssen?

15

Wartet..., das schmeckt... Schon ists auf der Flucht.
...Wenig Musik nur, ein Stampfen, ein Summen –:
Mädchen, ihr warmen, Mädchen, ihr stummen,
tanzt den Geschmack der erfahrenen Frucht!

Scanned with OKEN Scanner

Poţi cuteza să spui ce este-un măr?
Dulceaţa care-ntîi se condensează,
şi din aromă lin iradiază,

se face străvezime, trezie, adevăr
cu-ndoit tîlc: solar şi pămîntesc.
O, ce trăiri, simţiri, – extaz suprafiresc!

14

Nuntimu-ne cu fructe, flori, viţă de vie,
ce nu doar al anotimpurilor grai ne-nvaţă.
Din beznă un Deschis multicolor se-nalţă,
avînd poate sclipiri de gelozie

a morţilor, ce dau o nouă vlagă
pămîntului. Ştim cît din toate sorb?
Din veac, în felul lor ţărînă-ncheagă
lăsîndu-şi măduva-n adîncul orb.

Dar să hrănească rod le place lor?...
Fructu-i lucrarea grea a robilor din lut,
suit spre noi apoi, – stăpînilor?

Sau *ei* stăpînii sînt, dormind la rădăcini,
şi ne fac dar din al lor preaplin
ăst lucru-ntre putere mută şi sărut?

15

Aşteptaţi... ce aromă... dar s-a destrămat...
ca o muzică-n murmure, fine, uşoare...
Voi caldelor fete, tăcute fecioare,
dansaţi al fructului gust încercat!

Scanned with OKEN Scanner

Tanzt die Orange. Wer kann sie vergessen,
wie sie, ertrinkend in sich, sich wehrt
wider ihr Süßsein. Ihr habt sie besessen.
Sie hat sich köstlich zu euch bekehrt.

Tanzt die Orange. Die wärmere Landschaft,
werft sie aus euch, daß die reife erstrahle
in Lüften der Heimat! Erglühte, enthüllt

Düfte um Düfte. Schafft die Verwandtschaft
mit der reinen, sich weigernden Schale,
mit dem Saft, der die Glückliche füllt!

16

Du, mein Freund, bist einsam, weil...
Wir machen mit Worten und Fingerzeigen
uns allmählich die Welt zu eigen,
vielleicht ihren schwächsten, gefährlichsten Teil.

Wer zeigt mit Fingern auf einen Geruch? –
Doch von den Kräften, die uns bedrohten,
fühlst du viele... Du kennst die Toten,
und du erschrickst vor dem Zauberspruch.

Sieh, nun heißt es zusammen ertragen
Stückwerk und Teile, als sei es das Ganze.
Dir helfen, wird schwer sein. Vor allem: pflanze

mich nicht in dein Herz. Ich wüchse zu schnell.
Doch *meines* Herrn Hand will ich führen und sagen:
Hier. Das ist Esau in seinem Fell.

Scanned with OKEN Scanner

Dansaţi portocala. Cine-o poate uita,
cum, topindu-se-n sine, suav stăruia
propriei sale dulceţi. În voi s-a aflat,
şi-n voi preadulcele s-a preschimbat.

Dansaţi portocala. Din voi azvîrliţi
mai cald pîrguitul plai strălucind
în aerul patriei! Izbăvite se-aprind

arome după arome. Cu pura ei coajă,
ce ni se refuză, să vă înrudiţi,
cu sucul ce-o umple – fericita –, cu vrajă.

16

Prietene, eşti singur pentru că...
Noi lumea pas cu pas ne-o însuşim, pe rînd,
cu vorbe şi cu degetu-arătînd
ce-i mai primejdios şi mai slab poate că...

S-arăţi cu degetu-o mireasmă, poţi?
Totuşi, presimţi multe puteri pornite
să te-ameninţe... Tu cunoşti pe morţi,
ţi-e teamă de rostirile vrăjite.

Alături să-ndurăm ne-a fost sortit
frînturi şi părţi, ca şi cum un tot ar fi.
E greu să te ajut. Dar mai întîi nu mă sădi

în inimă. Aş creşte prea zorit.
Ci mîna Domnului *meu* s-o port aş vrea,
grăind: Aici. E Isav în blana sa.

Scanned with OKEN Scanner

17

Zu unterst der Alte, verworrn,
all der Erbauten
Wurzel, verborgener Born,
den sie nie schauten.

Sturmhelm und Jägerhorn,
Spruch von Ergrauten,
Männer im Bruderzorn,
Frauen wie Lauten...

Drängender Zweig an Zweig,
nirgends ein freier...
Einer! O steig... o steig...

Aber sie brechen noch.
Dieser erst oben doch
biegt sich zur Leier.

18

Hörst du das Neue, Herr,
dröhnen und beben?
Kommen Verkündiger,
die es erheben.

Zwar ist kein Hören heil
in dem Durchtobtsein,
doch der Maschinenteil
will jetzt gelobt sein.

Sieh, die Maschine:
wie sie sich wälzt und rächt
und uns entstellt und schwächt.

Scanned with OKEN Scanner

17

În adînc, străbunul pierdut,
rădăcină a tuturor,
celor durate, tainic izvor,
de ei nicicînd văzut.

Coif de război, corn de vînători,
proverb din tîmplă-argintie,
frate cu frate-n mînie,
femei ca nişte viori...

Ram cu ram se strînge,
liber nici unul nu e...
Doar unul! El suie... o, suie...

Ci, tot ramul se frînge.
El doar spre vîrf răzbeşte
şi-n liră se arcuieşte.

18

Doamne, auzi-l din nori
cum bubuie noul, cum vuie?
Gălăgioşi vestitori
în osanale-l tot suie.

Nici o ureche întreagă
în astă deslănţuire.
Vremii maşina i-e dragă,
iar ea îi cere slăvire.

Mecanica – vezi cum e ea:
se răzbună şi ne sleieşte,
Firea ne-o perverteşte.

Scanned with OKEN Scanner

Hat sie aus uns auch Kraft,
sie, ohne Leidenschaft,
treibe und diene.

19

Wandelt sich rasch auch die Welt
wie Wolkengestalten,
alles Vollendete fällt
heim zum Uralten.

Über den Wandel und Gang,
weiter und freier,
währt noch dein Vor-Gesang,
Gott mit der Leier.

Nicht sind die Leiden erkannt,
nicht ist die Liebe gelernt,
und was im Tod uns entfernt,

ist nicht entschleiert.
Einzig das Lied überm Land
heiligt und feiert.

20

Dir aber, Herr, o was weih ich dir, sag,
der das Ohr den Geschöpfen gelehrt? –
Mein Erinnern an einen Frühlingstag,
seinen Abend, in Rußland –, ein Pferd...

Herüber vom Dorf kam der Schimmel allein,
an der vorderen Fessel den Pflock,
um die Nacht auf den Wiesen allein zu sein;
wie schlug seiner Mähne Gelock

Scanned with OKEN Scanner

Ci, vlaga dacă ne-o ia,
natura ei de iască
roabă, să ne slujească.

19

Şi lumea de s-ar schimba
grabnic ca nişte nori,
tot împlinitul s-ar înturna
către străvechile zori.

Peste prefaceri şi treceri suind,
mai liber în zările firii,
dăinuie încă întîiul tău cînt,
o, zeu al lirii.

Noi durerile n-am descifrat,
iubirea n-am învăţat,
şi nu ştim ceea ce-n moarte

pururi ne ţine departe.
Doar cîntul aici pe pămînt
serbează totul şi-l face sfînt.

20

Dar, Doamne, ţie ce să-ţi închin,
tu, care făpturilor auzul l-ai învăţat?
Amintirea acelei zile de Prier senin
în Rusia, – un cal pe-nserat...

Dalb, singur din sat încoace venea,
cu piedica pusă, se zbătea, vrînd să fie
singur pe-ntinsa cîmpie.
Coama-i unduioasă, o, cum sălta

Scanned with OKEN Scanner

an den Hals im Takte des Übermuts,
bei dem grob gehemmten Galopp.
Wie sprangen die Quellen des Rossebluts!

Der fühlte die Weiten, und ob!
Der sang und der hörte –, dein Sagenkreis
war *in* ihm geschlossen.
Sein Bild: ich weih's.

21

Frühling ist wiedergekommen. Die Erde
ist wie ein Kind, das Gedichte weiß;
viele, o viele... Für die Beschwerde
langen Lernens bekommt sie den Preis.

Streng war ihr Lehrer. Wir mochten das Weiße
an dem Barte des alten Manns.
Nun, wie das Grüne, das Blaue heiße,
dürfen wir fragen: sie kanns, sie kanns!

Erde, die frei hat, du glückliche, spiele
nun mit den Kindern. Wir wollen dich fangen,
fröhliche Erde. Dem Frohsten gelingts.

O, was der Lehrer sie lehrte, das Viele,
und was gedruckt steht in Wurzeln und langen
schwierigen Stämmen: sie singts, sie singts!

22

Wir sind die Treibenden.
Aber den Schritt der Zeit,
nehmt ihn als Kleinigkeit
im immer Bleibenden.

Scanned with OKEN Scanner

pe grumaz în ritmul vioi şi spinţar
al goanei brutal înfrînate.
Cum izbucneau izvoarele sîngelui!

Şi cum sorbea depărtările toate!
Cînta şi-asculta; ciclul tău legendar
în el închis era.
Îţi închin icoana lui.

21

S-a-ntors primăvara. Pămîntul
pare-un copil ce ştie poezii.
Multe, o, multe... Pentru-ndelungul, sfîntul
învăţ, un premiu-l va răsplăti.

Aspru fu dascălul. Albul ne-a fost drag
cu barba lui de moşneag.
Acum putem întreba pămîntul
cum se spune verde, albastru: el ştie cuvîntul.

Acum, cînd eşti liber, pămînt fericit,
joacă-te cu copiii. Să te prindă ar vrea.
Dintre ei, cel mai vesel va cîştiga.

O, tot ce maestrul l-a instruit
şi-n rădăcini fu scris, iar acum se avîntă
spre lungile, grelele ramuri, – cîntă, o, cîntă!

22

Sîntem cei zoriţi,
dar al vremii pas,
ca nimic să-l priviţi
în veşnicul azi.

Scanned with OKEN Scanner

Alles das Eilende
wird schon vorüber sein;
denn das Verweilende
erst weiht uns ein.

Knaben, o werft den Mut
nicht in die Schnelligkeit,
nicht in den Flugversuch.

Alles ist ausgeruht:
Dunkel und Helligkeit,
Blume und Buch.

23

O erst *dann*, wenn der Flug
nicht mehr um seinetwillen
wird in die Himmelstillen
steigen, sich selber genug,

um in lichten Profilen,
als das Gerät, das gelang,
Liebling der Winde zu spielen,
sicher schwenkend und schlank, –

erst, wenn ein reines Wohin
wachsender Apparate
Knabenstolz überwiegt,

wird, überstürzt von Gewinn,
jener den Fernen Genahte
sein, was er einsam erfliegt.

Scanned with OKEN Scanner

Şi tot ce goneşte
grabnic înserează;
doar ce zăboveşte
ne iniţiază.

Tinere, inima
cu zbor n-o-ncerca
n-o-mbrînci-n vîltoare.

Totul e hodină:
beznă şi lumină,
carte şi floare.

23

O, abia *atunci* cînd zborul
în cereştile linişti senine
nu va fi sieşi de-ajuns, suitorul,
şi astfel doar iubitor de sine,

în luminoase profile,
să se joace de vînt îndrăgit,
navă ce-a izbutit
zvelte legănări şi agile –,

doar cînd un Încotro pur
va-ntrece trufii de-aparate,
imbold de băiat imatur,

brusc, de-acest cîştig copleşit,
cel cu zarea-nfrăţit,
numai zbor *va fi* şi singurătate.

Scanned with OKEN Scanner

24

Sollen wir unsere uralte Freundschaft, die großen
niemals werbenden Götter, weil sie der harte
Stahl, den wir streng erzogen, nicht kennt, verstoßen
oder sie plötzlich suchen auf einer Karte ?

Diese gewaltigen Freunde, die uns die Toten
nehmen, rühren nirgends an unsere Räder.
Unsere Gastmähler haben wir weit –, unsere Bäder,
fortgerückt, und ihre uns lang schon zu langsamen Boten

überholen wir immer. Einsamer nun auf einander
ganz angewiesen, ohne einander zu kennen,
führen wir nicht mehr die Pfade als schöne Mäander,

sondern als Grade. Nur noch in Dampfkesseln brennen
die einstigen Feuer und heben die Hämmer, die immer
größern. Wir aber nehmen an Kraft ab, wie Schwimmer.

25

Dich aber will ich nun, *Dich*, die ich kannte
wie eine Blume, von der ich den Namen nicht weiß,
noch *ein* Mal errinern und ihnen zeigen, Entwandte,
schöne Gespielin des unüberwindlichen Schrei's.

Tänzerin erst, die plötzlich, den Körper voll Zögern,
anhielt, als göß man ihr Jungsein in Erz;
trauernd und lauschend –. Da, von den hohen Vermögern
fiel ihr Musik in das veränderte Herz.

Nah war die Krankheit. Schon von den Schatten bemächtigt,
drängte verdunkelt das Blut, doch, wie flüchtig verdächtigt,
trieb es in seinen natürlichen Frühling hervor.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

24

Străvechea prietenie, marii zei
nicicînd cerîndu-ne-o, să-i renegăm
fiindcă oţelul dur făurit nu ştie de ei,
ori poate dintr-o dată pe-o hartă să-i căutăm?

Aceşti puternici prieteni, ce morţii noştri-i primesc,
nici c-un deget nu ne urnesc roţile vieţii.
Băile, ospeţele noastre departe-s de ei. Iar înceţii
lor crainici nicicînd nu se grăbesc

şi mereu îi întrecem. Tot mai singuri, pe ceilalţi nu-i ştim,
deşi cu totul atîrnînd de ei vieţuim,
nu mergem prin frumosul drum al meandrelor,

ci de-a dreptul. Dacă vechiul foc mai arde-n cazane,
e doar pentru a ridica tot mai grele ciocane.
Dar puterea ni se slăbeşte asemeni înotătorilor.

25

Pe *Tine* însă te vreau acum, pe *Tine* ce te-am cunoscut
ca pe-o floare al cărei nume mi-i neştiut,
încă *o dată* să te evoc şi lor să te arăt. Tu, plecată nesfîrşit,
frumoasa de joc a strigătului de nebiruit.

Dansatoare întîi, ce deodată, cu-ntregul trup şovăind,
se opri, ca şi cum tinereţea i-ar fi fost turnată
în bronz; mîhnită-ascultînd. Şi atunci, din har ceresc coborînd,
muzica-i pătrunse inima transfigurată.

Boala aproape îi sta. De umbre năpădit deja,
sîngele zvîcnea înnegurat, – totuşi parcă prea pripit
în firească lui primăvară ţîşnea.

Wieder und wieder, von Dunkel und Sturz unterbrochen,
glänzte es irdisch. Bis es nach schrecklichem Pochen
trat in das trostlos offene Tor.

26

Du aber, Göttlicher, du, bis zuletzt noch Ertöner,
da ihn der Schwarm der verschmähten Mänaden befiel,
hast ihr Geschrei übertönt mit Ordnung, du Schöner,
aus den Zerstörenden stieg dein erbauendes Spiel.

Keine war da, daß sie Haupt dir und Leier zerstör',
wie sie auch rangen und rasten; und alle die scharfen
Steine, die sie nach deinem Herzen warfen,
wurden zu Sanftem an dir und begabt mit Gehör.

Schließlich zerschlugen sie dich, von der Rache gehetzt,
während dein Klang noch in Löwen und Felsen verweilte
und in den Bäumen und Vögeln. Dort singst du noch jetzt.

O du verlorener Gott! Du unendliche Spur!
Nur weil dich reißend zuletzt die Feindschaft verteilte,
sind wir die Hörenden jetzt und ein Mund der Natur.

Scanned with OKEN Scanner

Iară şi iară, de beznă şi cădere străfulgerat,
pămînteşte strălucea. Pînă cînd, după acel groaznic ciocănit,
prin uşa fără speranţă deschisă,-a intrat.

26

Tu însă, Divinule, pînă la capăt încă răsunînd
poruncitor în furiosul roi al Menadelor dispreţuite,
O, tu, Cel Frumos, ţipetele lor de armonie au fost covîrşite,
din cele ce distrugeau zbor şi-a luat ziditorul tău cînt.

Capul şi lira să-ţi sfarme,-n zadar se-nverşunau,
şi hora lor turba. Toate pietrele-ascuţite
ce le-azvîrleau, spre inima ta ţintite,
pe tine suave deveneau şi-auz dobîndeau.

Căzut-ai sub răzbunătoarea lor beţie,
dar cîntul tău a rămas: în lei, în stîncă,
în arbori, în păsări. În toate cînţi încă.

O, tu, pierdute zeu! Tu, urmă pînă-n vecie!
Sfîşiat şi risipit: numai prin această faptă a urii,
noi sîntem acum cei ce ascultă şi-o gură-a naturii.

Scanned with OKEN Scanner

Zweiter Teil

1

Atmen, du unsichbares Gedicht!
Immerfort um das eigne
Sein rein eingetauschter Weltraum. Gegengewicht,
in dem ich mich rhythmisch ereigne.

Einzige Welle, deren
allmähliches Meer ich bin;
sparsamstes du von allen möglichen Meeren, –
Raumgewinn.

Wie viele von diesen Stellen der Räume waren schon
innen in mir. Manche Winde
sind wie mein Sohn.

Erkennst du mich, Luft, du, voll noch einst meiniger Orte?
Du, einmal glatte Rinde,
Rundung und Blatt meiner Worte.

2

So wie dem Meister manchmal das eilig
nähere Blatt den *wirklichen* Strich
abnimmt: so nehmen oft Spiegel das heilig
einzige Lächeln der Mädchen in sich,

wenn sie den Morgen erproben, allein, –
oder im Glanze der dienenden Lichter.
Und in das Atmen der echten Gesichter,
später, fällt nur ein Widerschein.

Scanned with OKEN Scanner

Partea a doua

1

Suflu, tu, poem nezărit!
A fiinţei în sine necurmată primenire
în spaţiul pur al lumii. Cumpănire
în care ritmic mă întîmplu mai împlinit.

Val unic, căruia, treptată,
eu sînt tot mai întinsa mare;
dintre toate mările, cea mai păstrătoare,
zarişte cîştigată.

Cîte din aceste larguri de stele
fost-au în mine deja! Multe-adieri
sînt ca şi copiii mei.

Mă recunoşti, văzduhule, plin de tărîmuri cîndva ale mele?
Tu, care-ai fost coaja catifelată,
rotundul şi frunza cuvintelor mele odată.

2

Precum maestrului o foaie-ntîmplătoare
îi prinde-n grabă chipu-*adevărat*,
la fel oglinzile într-însele au luat
surîsul sfînt şi unic al fecioarei,

cînd, solitară, zorii îi trăieşte, –
sau în lucirea faclei ce-o slujeşte.
Şi-n răsuflarea chipului ce-adevărat e,
doar o răsfrîngere mai tîrziu cade.

Scanned with OKEN Scanner

Was haben Augen einst ins umrußte
lange Verglühn der Kamine geschaut:
Blicke des Lebens, für immer verlorne.

Ach, der Erde, wer kennt die Verluste?
Nur, wer mit dennoch preisendem Laut
sänge das Herz, das ins Ganze geborne.

3

Spiegel: noch nie hat man wissend beschrieben,
was ihr in euerem Wesen seid.
Ihr, wie mit lauter Löchern von Sieben
erfüllten Zwischenräume der Zeit.

Ihr, noch des leeren Saales Verschwender –,
wenn es dämmert, wie Wälder weit...
Und der Lüster geht wie ein Sechzehn-Ender
durch eure Unbetretbarkeit.

Manchmal seid ihr voll Malerei.
Einige scheinen *in* euch gegangen –,
andere schicktet ihr scheu vorbei.

Aber die Schönste wird bleiben –, bis
drüben in ihre enthaltenen Wangen
eindrang der klare gelöste Narziß.

4

O dieses ist das Tier, das es nicht gibt.
Sie wußtens nicht und habens jeden Falls
– sein Wandeln, seine Haltung, seinen Hals,
bis in des stillen Blickes Licht – geliebt.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Ce ochii au văzut cîndva stingîndu-se-n cămine,
prelungi văpăi de funingini aureolate:
priviri ale vieţii ce-apururi s-au pierdut.

Ah, ale ţărnii pierderi le cunoaşte, cine?
Doar cei ce totuşi cu laude-avîntate
ar cînta inima ce-n Totul s-a născut.

3

Oglinzi, nimeni nu a înţeles şi n-a scris încă
ce este firea voastră adîncă.
Voi, intervale de timp umplute
cu nimic decît cu găuri de site.

Voi şi sala pustie o cheltuiţi,
cînd, în amurg, adînc de codri în voi e-ascuns...
Iar candelabrul ca pe-un cerb îl fugăriţi
prin al vostru denepătruns.

Uneori cu picturi sînteţi pline.
Unele pare că în *voi* au plecat,
altele, de teamă, s-au îndepărtat.

Dar cea mai frumoasă rămîne,
– pînă cînd în trăsăturile-i fine,
limpedele Narcis s-absoarbe, eliberat.

4

O, asta e făptura ce nu este.
N-o cunoşteau, captivă în poveste.
Dar mers, grumaz, statură i-au uimit
şi ochii-aceia galeşi i-au iubit.

Zwar *war* es nicht. Doch weil sie's liebten, ward
ein reines Tier. Sie ließen immer Raum.
Und in dem Raume, klar und ausgespart,
erhob es leicht sein Haupt und brauchte kaum

zu sein. Sie nährten es mit keinem Korn,
nur immer mit der Möglichkeit, es sei.
Und die gab solche Stärke an das Tier,

daß es aus sich ein Stirnhorn trieb. Ein Horn.
Zu einer Jungfrau kam es weiß herbei –
und war im Silber-Spiegel und in ihr.

5

Blumenmuskel, der der Anemone
Wiesenmorgen nach und nach erschließt,
bis in ihren Schoß das polyphone
Licht der lauten Himmel sich ergießt,

in den stillen Blütenstern gespannter
Muskel des unendlichen Empfangs,
manchmal *so* von Fülle übermannter,
daß der Ruhewink des Untergangs

kaum vermag die weitzurückgeschnellten
Blätterränder dir zurückzugeben:
du, Entschluß und Kraft von *wieviel* Welten!

Wir, Gewaltsamen, wir währen länger.
Aber *wann*, in welchem aller Leben,
sind wir endlich offen und Empfänger?

Scanned with OKEN Scanner

Aievea *nu era*, dar, îndrăgită,
ea pură-a fost. Cu infinit păzită.
Şi-n limpedele spaţiu, fruntea blînd
şi-o înalţă, aproape neavînd

îndemn de-a fi. Grăunţe nu primea,
ci din posibil s-a hrănit.
Iar ast-atari puteri i-a dăruit,

Că fruntea-n corn se preschimbă. Un unicorn.
Şi alb, către-o fecioară paşii lui se-ntorn.
Şi fu-n oglinda de argint, şi-apoi în ea.

5

Muşchi al floarei, tu, care-anemona
blînd o deschizi în zori pe cîmpie,
pînă cînd, în sînu-i se revarsă polifona
lumină, – a lumii cereşti melodie,

în pacea-nstelatei flori încordat,
o, muşchi nesfîrşit de primitor,
de-un *atît* de preaplin încărcat
pentru ca al asfinţirii semn vrăjitor

să poată marginile petalelor răsfrînte
spre tine să le-ntoarne din cîte au fost de învoalte:
tu, a *cîtor* lumi, – virtuţi şi puteri ne-nfrînte!

Noi mai mult durăm, atotdominatori.
Dar *cînd*, în care dintre vieţile noastre toate,
deschişi vom fi-n sfîrşit şi primitori?

Scanned with OKEN Scanner

6

Rose, du thronende, denen im Altertume
warst du ein Kelch mit einfachem Rand.
Uns aber bist du die volle zahllose Blume,
der unerschöpfliche Gegenstand.

In deinem Reichtum scheinst du wie Kleidung um Kleidung
um einen Leib aus nichts als Glanz;
aber dein einzelnes Blatt ist zugleich die Vermeidung
und die Verleugnung jedes Gewands.

Seit Jahrhunderten ruft uns dein Duft
seine süßesten Namen herüber;
plötzlich liegt er wie Ruhm in der Luft.

Dennoch, wir wissen ihn nicht zu nennen, wir raten...
Und Erinnerung geht zu ihm über,
die wir von rufbaren Stunden erbaten.

7

Blumen, ihr schließlich den ordnenden Händen verwandte,
(Händen der Mädchen von einst und jetzt),
die auf dem Gartentisch oft von Kante zu Kante
lagen, ermattet und sanft verletzt,

wartend des Wassers, das sie noch einmal erhole
aus dem begonnenen Tod –, und nun
wieder erhobene zwischen die strömenden Pole
fühlender Finger, die wohlzutun

mehr noch vermögen, als ihr ahntet, ihr leichten,
wenn ihr euch wiederfandet im Krug,
langsam erkühlend und Warmes der Mädchen, wie Beichten,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

6

Regească roză, pentru cei de demult
erai doar un caliciu cu-o simplă margine tivit.
Dar *pentru noi* tu eşti al floarei absolut,
eşti infinitul ei, obiectul de neistovit.

Pe tronul tău apari în zeci vestminte
pe-un trup ce-i strălucire pură.
O singură petală-a ta desminte
orice vestmînt, şi nici un văl nu-ndură.

Din veac ne cheamă-al tău suav parfum,
cu ale sale cele mai dulci nume;
şi dintr-o dată ca un imn pluteşte-n soare.

Dar să-l numim, deşi-ncercăm, nu ştim cum...
Şi, iată, o amintire spre el se-nalţă – anume,
pe care o pîndeam în ore chemătoare.

7

Voi, flori, cu-armonioase mîini în fine înrudite,
(mîini de fecioare, de azi şi de oricînd)
pe-ntinsul mesei în grădini ades zăcînd
învinse de-oboseală şi uşor rănite,

apa-aşteptînd, – ea să vă smulgă poate
din moartea care-ncepe –, şi-acum ridicate
iar între polii fluizi de simţitoare
degete, mult mai mîntuitoare

decît voi presimţiţi – gingaşe – cînd
în vaza de cristal din nou vă re-ntîlniţi
blînd răcorite şi mărturisind

von euch gebend, wie trübe ermüdende Sünden,
die das Gepflücktsein beging, als Bezug
wieder zu ihnen, die sich euch blühend verbünden.

8

Wenige ihr, der einstigen Kindheit Gespielen
in den zerstreuten Gärten der Stadt:
wie wir uns fanden und uns zögernd gefielen
und, wie das Lamm mit dem redenden Blatt,

sprachen als Schweigende. Wenn wir uns einmal freuten,
keinem gehörte es. Wessen wars?
Und wie zergings unter allen den gehenden Leuten
und im Bangen des langen Jahrs.

Wagen umrollten uns fremd, vorübergezogen,
Häuser umstanden uns stark, aber unwahr, – und keines
kannte uns je. *Was* war wirklich im All?

Nichts. Nur die Bälle. Ihre herrlichen Bogen.
Auch nicht die Kinder... Aber manchmal trat eines,
ach ein vergehendes, unter den fallenden Ball.

(*In memoriam Egon von Rilke*)

9

Rühmt euch, ihr Richtenden, nicht der entbehrlichen Folter
und daß das Eisen nicht länger an Hälsen sperrt.
Keins ist gesteigert, kein Herz –, weil ein gewollter
Krampf der Milde euch zarter verzerrt.

Scanned with OKEN Scanner

a fetelor dogoare, plătind păcate grele
că v-au cules – raport prin care vă nuntiţi
prin înflorirea lor, din nou cu ele.

8

Voi, rari prieteni din copilărie,
în risipitele grădini din urbea mare:
noi ne găseam şi cu timidă veselie
şi, ca un miel cu panglici grăitoare,

vorbeam tăcînd. Cînd uneori ne amuzam
nu fu a nimănuia bucuria. Oare a cui era?
În larma gloatei, o, cum se destrăma
şi în neliniştile vremii o pierdeam.

În juru-ne roteau străinele trăsuri
şi case tari de piatră, dar neadevărate.
Nicicînd nu ne-au ştiut. *Ce*-a fost real din toate?

Nimic. Doar mingile cu splendide curburi.
Şi nici copiii... Doar unul cînd şi cînd,
vai, pieritor, sub mingile căzînd.

(*In memoriam Egon von Rilke*)

9

Nu vă împăunaţi că aţi renunţat la tortura ucigaşă,
judecători, nici că fierul grumazul nu-l mai prinde-n cleşte.
Nici o inimă nu a sporit pentru că o grimasă
de blîndeţe chipul vi-l îndulceşte.

Scanned with OKEN Scanner

Was es durch Zeiten bekam, das schenkt das Schafott
wieder zurück, wie Kinder ihr Spielzeug vom vorig
alten Geburtstag. Ins reine, ins hohe, ins thorig
offene Herz träte er anders, der Gott

wirklicher Milde. Er käme gewaltig und griffe
strahlender um sich, wie Göttliche sind.
Mehr als ein Wind für die großen gesicherten Schiffe.

Weniger nicht, als die heimliche leise Gewahrung,
die uns im Innern schweigend gewinnt
wie ein still spielendes Kind aus unendlicher Paarung.

10

Alles Erworbne bedroht die Maschine, solange
sie sich erdreistet, im Geist, statt im Gehorchen, zu sein.
Daß nicht der herrlichen Hand schöneres Zögern mehr prange,
zu dem entschlossenern Bau schneidet sie steifer den Stein.

Nirgends bleibt sie zurück, daß wir ihr *ein* Mal entrönnen
und sie in stiller Fabrik ölend sich selber gehört.
Sie ist das Leben, – sie meint es am besten zu können,
die mit dem gleichen Entschluß ordnet und schafft und zerstört.

Aber noch ist uns das Dasein verzaubert; an hundert
Stellen ist es noch Ursprung. Ein Spielen von reinen
Kräften, die keiner berührt, der nicht kniet und bewundert.

Worte gehen noch zart am Unsäglichen aus...
Und die Musik, immer neu, aus den bebendsten Steinen,
baut im unbrauchbaren Raum ihr vergöttlichtes Haus.

Scanned with OKEN Scanner

Eşafodu-napoiază ce-n vremi a primit în aplauzul pieţii,
precum copiii o jucărie stricată
de la trecuta aniversare. În inima-naltă, curată,
deschisă, altfel ar intra zeul Blîndeţii

adevărate. Puternic ar veni, absorbind
totul, şi-asemenea zeilor, în jur iradiind.
Mai mult ca un vînt pentru marile vase bine strunite.

Nu mai puţin ca dulcea, secreta intuire,
mut pătrunzîndu-ne adîncurile cele mai tăinuite,
ca un copil cu joc tăcut, vlăstar dintr-o nesfîrşită nuntire.

10

Maşina ameninţă ce omu-agoniseşte
cît timp se crede-n spirit, şi nu doar simplă sclavă.
Sfidînd domneasca mînă cu har, dar şi firavă,
mai dur ea taie-n piatră, mai hotărît zideşte.

În urmă nu rămîne, ca să-i scăpăm *odată*
măcar, – şi în uzină tăcut să-şi aparţină.
Ea-i viaţa, şi pretinde că-n ea-i puterea toată,
ea rînduieşte, -nalţă şi ea poartă-n ruină.

Dar pentru noi o vrajă e încă-a fi; izvor
fără sfîrşit e viaţa. Joc de puteri curate:
le simţi aievea numai stînd în genunchi uimit.

Spre negrăit cuvinte merg încă-nduioşate...
Cînt pururi nou, cu pietre adînc vibrînd de dor,
sălaş divin zideşte în De-nelocuit.

Scanned with OKEN Scanner

11

Manche, des Todes, entstand ruhig geordnete Regel,
weiterbezwingender Mensch, seit du im Jagen beharrst;
mehr doch als Falle und Netz, weiß ich dich, Streifen von Segel,
den man hinuntergehängt in den höhligen Karst.

Leise ließ man dich ein, als wärst du ein Zeichen,
Frieden zu feiern. Doch dann: rang dich am Rande der Knecht,
– und, aus den Höhlen, die Nacht warf eine Handvoll von bleichen
taumelnden Tauben ins Licht...
Aber aus *das* ist im Recht.

Fern von den Schauenden sei jeglicher Hauch des Bedauerns,
nicht nur vom Jäger allein, der, was sich zeitig erweist,
wachsam und handeld vollzieht.

Töten ist eine Gestalt unseres wandernden Trauerns...
Rein ist im heiteren Geist,
was an uns selber geschieht.

12

Wolle die Wandlung. O sei für die Flamme begeistert,
drin sich ein Ding dir entzieht, das mit Verwandlungen prunkt;
jener entwerfende Geist, welcher das Irdische meistert,
liebt in dem Schwung der Figur nichts wie den wendenden Punkt.

Was sich ins Bleiben verschließt, schon *ists* das Erstarrte;
wähnt es sich sicher im Schutz des unscheinbaren Grau's?
Warte, ein Härtestes warnt aus der Ferne das Harte.
Wehe –: abwesender Hammer holt aus!

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

11

Rînduiri ale morţii multe-au apărut calm rostuite,
de cînd te-ndîrjeşti să vînezi, omule atotstăpînitor;
totuşi, te ştiu mai mult decît laţ, plasă, vele zdrenţuite
ce atîrnau în Karst, ţară a văgăunilor.

Blînd înăuntru te-au dus, ca şi cum un semn ai fi
de serbare a păcii. Dar apoi: sluga la capăt te-a smucit
şi afară din grote, noaptea zvîrli
stol de palizi hulubi de soare-ameţiţi...
Dar şi *asta* e cuvenit.

Departe de cel ce contemplă fie-al milei suspin,
şi nu numai de cel ce se grăbeşte
din zori, veghind şi sîrguind la vînătoare.

A ucide-i un chip al mîhnirii noastre rătăcitoare...
Curat este-ntr-un spirit senin
ceea ce nouă înşine ni se-mplineşte.

12

Voieşte prefacerea. O, fii pentru flacără entuziasmat,
prin care un lucru te părăseşte – de schimbare extaziat.
Acel duh izvoditor tot ce-i pămîntesc stăpînind,
iubeşte doar punctul schimbării în al imaginii-avînt.

Ce se închide-n rămînere deja *este*-ncremenire.
Obscurul cenuşiu mai sigur adăpost ţi-ar părea?
Aşteaptă: mai durul pentru ce-i dur e depăşire.
Vai –: ciocanul absent se ridică să dea.

Wer sich als Quelle ergießt, den erkennt die Erkennung;
und sie führt ihn entzückt durch das heiter Geschaffne,
das mit Anfang oft schließt und mit Ende beginnt.

Jeder glückliche Raum ist Kind oder Enkel von Trennung,
den sie staunend durchgehn. Und die verwandelte Daphne
will, seit sie lorbeern fühlt, daß du dich wandelst in Wind.

13

Sei allem Abschied voran, als wäre er hinter
dir, wie der Winter, der eben geht.
Denn unter Wintern ist einer so endlos Winter,
daß, überwinternd, dein Herz überhaupt übersteht.

Sei immer tot in Eurydike –, singender steige,
preisender steige zurück in den reinen Bezug.
Hier, unter Schwindenden, sei, im Reiche der Neige,
sei ein klingendes Glas, das sich im Klang schon zerschlug.

Sei – und wisse zugleich des Nicht-Seins Bedingung,
den unendlichen Grund deiner innigen Schwingung,
daß du sie völlig vollziehst dieses einzige Mal.

Zu dem gebrauchten sowohl, wie zum dumpfen und stummen
Vorrat der vollen Natur, den unsäglichen Summen,
zähle dich jubelnd hinzu und vernichte die Zahl.

14

Siehe die Blumen, diese dem Irdischen treuen,
denen wir Schicksal vom Rande des Schicksals leihn, –
aber wer weiß es! Wenn sie ihr Welken bereuen,
ist es an uns, ihre Reue zu sein.

Scanned with OKEN Scanner

Cunoaşterea pe cel ce este izvor îl recunoaşte
şi, transfigurată, îl poartă spre fapta iluminată,
ce-ades sfîrşeşte cînd începe şi-ncepe cînd piere.

Orice spaţiu fericit din despărţire naşte
uimit întrecută. Şi Dafne preschimbată
în laur –, vrea să devii adiere.

13

Fii înaintea oricărei despărţiri, ca şi cum s-ar afla
în urma ta, ca o iarnă ce tocmai sfîrşeşte.
Căci printre ierni, e-o iarnă ce-atît te va ierna,
că întrecînd-o, inima ta atot-supravieţuieşte.

Să mori neîncetat în Euridice –, şi suie cîntînd iară,
şi mai mult slăvind, suie iarăşi în raportul curat.
Aici, între cei ce se sting în a apunerii ţară,
fii un cristal care, sunînd –, s-a spart cu sunetu-odat'.

Fii – şi cunoaşte şi-a nefiinţei stare,
nesfîrşit întemeind lăuntrica-ţi vibrare,
pentru ca deplin s-o desăvîrşeşti această unică oară.

Printre activele, ca şi printre mutele, fără nume
rezerve-ale deplinei naturi, – negrăitele sume –
serbînd să te numeri, şi numărul fă-l ca să piară.

14

Vezi, florile: fidele-s ţărînii ce le poartă.
Ci noi cu-o soartă le-nvestim la margini de soartă.
Ştim noi de li-i amară ofilirea?
Ci nouă ne e dat să le purtăm mîhnirea.

Scanned with OKEN Scanner

Alles will schweben. Da gehn wir umher wie Beschwerer,
legen auf alles uns selbst, vom Gewichte entzückt;
o was sind wir den Dingen für zehrende Lehrer,
weil ihnen ewige Kindheit glückt.

Nähme sie einer ins innige Schlafen und schliefe
tief mit den Dingen –: o wie käme er leicht,
anders zum anderen Tag, aus der gemeinsamen Tiefe.

Oder er bliebe vielleicht; und sie blühten und priesen
ihn, den Bekehrten, der nun den Ihrigen gleicht,
allen den stillen Geschwistern im Winde der Wiesen.

15

O Brunnen-Mund, du gebender, du Mund,
der unerschöpflich Eines, Reines, spricht, –
du, vor des Wassers fließendem Gesicht,
marmorne Maske. Und im Hintergrund

der Aquädukte Herkunft. Weither an
Gräbern vorbei, vom Hang des Apennins
tragen sie dir dein Sagen zu, das dann
am schwarzen Altern deines Kinns

vorüberfällt in das Gefäß davor.
Dies ist das schlafend hingelegte Ohr,
das Marmorohr, in das du immer sprichst.

Ein Ohr der Erde. Nur mit sich allein
redet sie also. Schiebt ein Krug sich ein,
so scheint es ihr, daß du sie unterbrichst.

Scanned with OKEN Scanner

Plutirea toate-o vor. Dar noi pe toate
ne aşezăm, – trufaşi de greutate.
O, sîntem dascălii voraci ai lucrurilor,
căci eterna copilărie-i norocul lor.

Acel ce lucrurile-n somnu-i le-ar lua
şi cu ele adînc ar dormi, – o! ce uşor
din adîncu-nfrăţit, altfel s-ar înălţa, într-o altfel de zi.

Sau poate ar rămîne. Şi ele-ar înflori
spre slava celui convertit, ce-ar semăna
în vîntul luncii – tuturor tăcutelor surori.

15

O, gură de fîntînă, dăruitoare gură,
fără-ncetare unul sau Purul îngînînd, –
tu, mască marmoree, pe chipu-ţi şiroind
de-a pururi apa clară. Şi-acolo-adînc, sub zgură,

se află apeducte, ce de departe vin,
vecine cu morminte, din stînci de Apenin
şi poartă-a ta rostire, cîntarea cea adîncă,
şi în bazinu-n care, în fine, se aruncă,

se scurge din bătrîna bărbie înnegrită.
Aşa culcată, este-o ureche adormită –
ureche marmoree în care veşnic murmuri.

Ureche a ţărînei. Ea pururi doar cu sine
de vorbă stă. Ulciorul, în cale-i de se-aţine,
atuncea i se pare c-o întrerupi, şi-o tulburi.

Scanned with OKEN Scanner

16

Immer wieder von uns aufgerissen,
ist der Gott die Stelle, welche heilt.
Wir sind Scharfe, den wir wollen wissen,
aber er ist heiter und verteilt.

Selbst die reine, die geweihte Spende
nimmt er anders nicht in seine Welt,
als indem er sich dem freien Ende
unbewegt entgegenstellt.

Nur der Tote trinkt
aus der hier von uns *gehörten* Quelle,
wenn der Gott ihm schweigend winkt, dem Toten.

Uns wird nur das Lärmen angeboten.
Und das Lamm erbittet seine Schelle
aus dem stilleren Instinkt.

17

Wo, in welchem immer selig bewässerten Gärten, an welchen
Bäumen, aus welchen zärtlich entblätterten Blüten-Kelchen
reifen die fremdartigen Früchte der Tröstung ? Diese
köstlichen, deren du eine vielleicht in der zertretenen Wiese

deiner Armut findest. Von einem zum anderen Male
wunderst du dich über die Größe der Frucht,
über ihr Heilsein, über die Sanftheit der Schale,
und daß sie der Leichtsinn des Vogels dir nicht vorwegnahm
und nicht die Eifersucht

unten des Wurms. Gibt es denn Bäume, von Engeln beflogen,
und von verborgenen langsamen Gärtnern so seltsam gezogen,
daß sie uns tragen, ohne uns zu gehören ?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

16

Locul ce i-l sfîşiem mereu,
şi-l lecuieşte pururi Dumnezeu.
Ci noi tăiem, căci vrem să ştim,
dar el e dăruire, şi-i senin.

Chiar şi ofranda pură hărăzită,
în lumea sa aşa doar o primeşte:
sfîrşitului eliberat împotriveşte
eternitatea sa cea neclintită.

Doar mortul bea dintr-un izvor
de noi aici doar *auzit* uşor
cînd celui mort semn mut îi face zeul.

Căci nouă numai zgomotu-i menit.
Iar mielul, dacă-şi poartă zurgălăul,
mînat e de-un instinct mai liniştit.

17

Unde, în ce grădini mereu fericit udate, în care,
copaci, în ce gingaş desfrunzite calicii
se coc ciudatele fructe ale consolării? Aceste delicii
din care una afla-vei în livezile călcate-n picioare
ale sărăciei tale. De fiece dată
te minunezi cît e fructul de arătos,
ce teafăr, coaja cît de catifelată,
pe care nici uşuratica pasăre, nici pizma viermelui de jos
nu ţi le-ar răpi. Există pomi în zbor străbătuţi
de îngeri, – şi de tainici grădinari ciudat îngrijiţi,
purtînd pentru noi un rod ce-al nostru nu va fi?

Haben wir niemals vermocht, wir Schatten und Schemen,
durch unser voreilig reifes und wieder welkes Benehmen
jener gelassenen Sommer Gleichmut zu stören ?

18

Tänzerin: o du Verlegung
alles Vergehens in Gang: wie brachtest du's dar.
Und der Wirbel am Schluß, dieser Baum aus Bewegung,
nahm er nicht ganz in Besitz das erschwungene Jahr?

Blühte nicht, daß ihn dein Schwingen von vorhin umschwärme,
plötzlich sein Wipfel von Stille ? Und über ihr,
war sie nicht Sonne, war sie nicht Sommer, die Wärme,
diese unzählige Wärme aus dir ?

Aber er trug auch, er trug, dein Baum der Ekstase.
Sind sie nicht seine ruhigen Früchte: der Krug,
reifend gestreift, und die gereiftere Vase ?

Und in den Bildern: ist nicht die Zeichnung geblieben,
die deiner Braue dunkler Zug
rasch an die Wandung der eigenen Wendung geschrieben ?

19

Irgendwo wohnt das Gold in der verwöhnenden Bank
und mit Tausenden tut es vertraulich. Doch jener
Blinde, der Bettler, ist selbst dem kupfernen Zehner
wie ein verlorener Ort, wie das staubige Eck unterm Schrank.

In den Geschäften entlang ist das Geld wie zuhause
und verkleidet sich scheinbar in Seide, Nelken und Pelz.
Er, der Schweigende, steht in der Atempause
alles des wach oder schlafend atmenden Gelds.

Scanned with OKEN Scanner

În graba de-a ne pîrgui şi vesteji,
cîndva, noi, umbre şi fantome –, tulburat-am, poate,
a acelor paşnice veri seninătate?

18

O, dansatoareo, o, tu, oglindă
a tot destrămu-n mers: ce dar e a ta pildă!
Şi la sfîrşit vîrtejul, copac de unduire,
întregul an în zboru-i, n-a luat în stăpînire?

Piscul tăcerii sale n-a înflorit deodată,
avîntul prim roindu-l în juru-ţi astfel roată?
Şi-asupră-i n-a fost soare, dogoare, vară pură
iradiind din tine nemărginit, căldură?

Dar el creă de-asemeni şi-al tău pom de extază.
Nu-s roadele-i ce-alină: acest ulcior vărgat,
dar şi mai împlinită, – această vază?

Şi în icoane: n-a stăruit desenul care
conturul sumbru al sprîncenei tale
pe pînza piruetei rapid l-a fost schiţat?

19

Undeva stă aurul în răsfăţul băncilor,
miilor de inşi familiar. Dar orbul cerşetor
e-un biet bănuţ de-aramă, -un loc stingher
pierdut sub scrin, un prăfuit ungher.

În prăvălii arginţii se simt ca acasă,
se deghizează-n blănuri, flori, mătasă.
Dar el, cel mut, stă între două răsuflări ale banului-domn,
zgomotos respirînd şi treaz şi în somn.

Scanned with OKEN Scanner

O wie mag sie sich schließen bei Nacht, dieser immer offene Hand.
Morgen holt sie das Schicksal wieder, und täglich
hält es sie hin: hell, elend, unendlich zerstörbar.

Daß doch einer, ein Schauender, endlich ihren langen Bestand
staunend begriffe und rühmte. Nur dem Aufsingenden säglich.
Nur dem Göttlichen hörbar.

20

Zwischen den Sternen, wie weit; und doch, um wievieles noch
weiter,

was man am Hiesigen lernt.
Einer, zum Beispiel, ein Kind... und ein Nächster, ein Zweiter –,
o wie unfaßlich entfernt.

Schicksal, es mißt uns vielleicht mit des Seienden Spanne,
daß es uns fremd erscheint:
denk, wieviel Spannen allein vom Mädchen zum Manne,
wenn es ihn meidet und meint.

Alles ist weit –, und nirgends schließt sich der Kreis.
Sieh in der Schüssel, auf heiter bereitetem Tische,
seltsam der Fische Gesicht.

Fische sind stumm..., meinte man einmal. Wer weiß ?
Aber ist nicht am Ende ein Ort, wo man das, was der Fische
Sprache wäre, *ohne* sie spricht ?

21

Singe die Gärten, mein Herz, die du nicht kennst: wie in Glas
eingegossene Gärten, klar, unerreichbar.
Wasser und Rosen von Ispahan oder Schiras,
singe sie selig, preise sie, keinem vergleichbar.

Scanned with OKEN Scanner

O, noaptea cum să se-nchidă-această palmă, neîncetat
deschisă? Mîine destinul iar o caută,
şi zilnic i-o ţine întinsă: – clară, jalnică, tot mai ofilită.

O, de-ar fi, în sfîrşit, un vizionar – de lunga durată mirat,
s-o-nţeleagă şi să-i aducă laudă.
De-un cîntăreţ doar îngînată. Numai de zei auzită.

20

Ce mare-i distanţa dintre stele! Dar cu cît mai mare
e cea-nvăţată din a vieţii carte!
Iată, de pildă, un copil... şi-altu-alături foarte –,
o, ce neînchipuită depărtare!

Soarta: cu măsura-ngustă-a ceea ce Este poate ne măsoară,
că-atîta de străină să ne-apară.
Gîndeşte! Cîte măsuri de-o palmă-ntre-un băiat şi-o fată
cînd ea îl ocoleşte şi îl cată.

Totu-i departe. Cerul nicicînd nu se-nchide.
În blid, pe masa vesel pregătită, uite,
chipul ciudat al unui peşte.

Peştii sînt muţi, se spune. Cine ştie?
Vreun loc nu-i oare unde *fără ei* se vorbeşte,
şi-acela graiul peştilor să fie?

21

Cîntă, inimă, grădinile necunoscute,
limpezi, de neatins, ca de-un cleştar născute,
apa şi rozele de Ispahan sau Şiraz.
Cîntă-le, neasemuitele, suie-le-nalt în extaz.

Scanned with OKEN Scanner

Zeige, mein Herz, daß du sie niemals entbehrst.
Daß sie dich meinen, ihre reifenden Feigen.
Daß du mit ihren, zwischen den blühenden Zweigen
wie zum Gesicht gesteigerten Lüften verkehrst.

Meide den Irrtum, daß es Entbehrungen gebe
für den geschehnen Entschluß, diesen: zu sein!
Seidener Faden, kamst du hinein ins Gewebe.

Welchem der Bilder du auch im Innern geeint bist
(sei es selbst ein Moment aus dem Leben der Pein),
fühl, daß der ganze, der rühmliche Teppich gemeint ist.

22

O trotz Schicksal: die herrlichen Überflüsse
unseres Daseins, in Parken übergeschäumt, –
oder als steinerne Männer neben die Schlüsse
hoher Portale, unter Balkone gebäumt!

O die eherne Glocke, die ihre Keule
täglich wider den stumpfen Alltag hebt.
Oder die *eine*, in Karnak, die Säule, die Säule,
die fast ewige Tempel überlebt.

Heute stürzen die Überschüsse, dieselben,
nur noch als Eile vorbei, aus dem waagrechten gelben
Tag in die blendend mit Licht übertriebene Nacht.

Aber das Rasen zergeht und läßt keine Spuren.
Kurven des Flugs durch die Luft und die, die sie fuhren,
keine vielleicht ist umsonst. Doch nur wie gedacht.

Scanned with OKEN Scanner

Arată-le, inimă, că nu ţi-au lipsit nicicînd.
Că smochinile lor dînd în pîrg te poartă-n gînd.
Că-mpreună cu ele, printre crengi înflorate,
prefaci aproape-ntr-un chip brizele-avîntate.

Nu şovăi, să nu faci vreo greşeală
în a lua suprema hotărîre: a fi!
Fir de mătasă te-ai prins într-o urzeală.

Cu orice icoană-n adînc te-i fi nuntit
(chiar o clipă dintr-o viaţă de chin de-ar zugrăvi),
simte întregul în covorul de slavă-mplinit.

22

O, în ciuda sorţii: minunatul prisos
al Fiinţării noastre în parcuri revăsîndu-se spumos,
sau sub chip de bărbaţi duraţi din granit
la-nalte portaluri veghind neclintit!

O, clopotu-şi rosteşte zilnic arama,
ziua de rînd mereu s-o alunge.
Sau la Karnak, *unică*, splendidă, coloana
în templul atît de înalt, că-n vecie ajunge.

Azi, dacă preaplinuri din nou se revarsă,
grabnic se pierde din orizontala zi gălbejită –
în noaptea de grea lumină orbită.

Dar fervoarea se stinge şi urme nu lasă.
Nimic poate nu e zădarnic: curba-n azur
a zborului, şi cei ce-au înscris-o. Dar numai ca gînd pur.

Scanned with OKEN Scanner

23

Rufe mich zu jener deiner Stunden,
die dir unaufhörlich widersteht:
flehend nah wie das Gesicht von Hunden,
aber immer wieder weggedreht,

wenn du meinst, sie endlich zu erfassen.
So Entzognes ist am meisten dein.
Wir sind frei. Wir wurden dort entlassen,
wo wir meinten, erst begrüßt zu sein.

Bang verlangen wir nach einem Halte,
wir zu Jungen manchmal für das Alte
und zu alt für das, was niemals war.

Wir, gerecht nur, wo wir dennoch preisen,
weil wir, ach, der Ast sind und das Eisen
und das Süße reifender Gefahr.

24

O diese Lust, immer neu, aus gelockertem Lehm!
Niemand beinah hat den frühesten Wagern geholfen.
Städte entstanden trotzdem an beseligten Golfen,
Wasser und Öl füllten die Krüge trotzdem.

Götter, wir planen sie erst in erkühnten Entwürfen,
die uns das mürrische Schicksal wieder zerstört.
Aber sie sind die Unsterblichen. Sehet, wir dürfen
jenen erhorchen, der uns am Ende erhört.

Wir, ein Geschlecht durch Jahrtausende: Mütter und Väter,
immer erfüllter von dem künftigen Kind,
daß es uns einst, übersteigend, erschüttere, später.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

23

Tu să mă chemi la tine-n acea oră
ce ne-ncetat ţi se împotriveşte:
precum privirea unui cîine ce imploră,
însă mereu se-ntoarce şi se-mpotriveşte,

cînd ai crezut că-a ta e în sfîrşit.
Astfel, e cel mai mult al tău ce ţi-a fugit.
Liberi sîntem. De-acolo-am fost zvîrliţi
unde credeam că fi-vom omeniţi.

Noi, temători, spre-un reazem năzuind,
prea tineri uneori pentru ce-a fost ieri
şi prea bătrîni pentru ce n-a fost nicicînd.

Noi, totuşi drepţi doar cînd slăvim cu sîrg,
căci – vai! – sîntem şi ram şi fier
şi dulcele primejdiei dînd în pîrg.

24

O, desfătarea pururi nouă din lutul afînat!
Mai nimeni n-ajutase pe cei dintîi ce cutezară.
Totuşi cetăţi în fericite golfuri s-au durat:
apă şi-ulei umplură, totuşi, ulcioară.

Concepem mai întîi în schiţe-ndrăzneţe pe zei,
iar destinul posac ni-i distruge apoi. Dar ei
sînt nemuritori. Iată, ni-i îngăduit
să-l auzim pe cel ce ne va asculta în sfîrşit.

Noi – milenii de generaţii: mame, părinţi,
prin pruncul ce vine mereu, mai împliniţi,
pentru ca mai apoi, covîrşindu-ne, să ne cutremure.

Wir, wir unendlich Gewagten, was haben wir Zeit!
Und nur der schweigsame Tod, der weiß, was wir sind
und was er immer gewinnt, wenn er uns leiht.

25

Schon, horch, hörst du der ersten Harken
Arbeit; wieder den menschlichen Takt
in der verhaltenen Stille der starken
Vorfrühlingserde. Unabgeschmackt

scheint dir das Kommende. Jenes so oft
dir schon Gekommene scheint dir zu kommen
wieder wie Neues. Immer erhofft,
nahmst du es niemals. Es hat dich genommen.

Selbst die Blätter durchwinterter Eichen
scheinen im Abend ein künftiges Braun.
Manchmal geben sich Lüfte ein Zeichen.

Schwarz sind die Sträucher. Doch Haufen von Dünger
lagern als satteres Schwarz in den Au'n.
Jede Stunde, die hingeht, wird jünger.

26

Wie ergreift uns der Vogelschrei...
Irgendein einmal erschaffenes Schreien.
Aber die Kinder schon, spielend im Freien,
schreien an wirklichen Schreien vorbei.

Schreien den Zufall. In Zwischenräume
dieses, des Weltraums (in welchen der heile
Vogelschrei eingeht, wie Menschen in Träume –),
treiben sie ihre, des Kreischens, Keile.

Scanned with OKEN Scanner

Riscul pe pămînt infinit ne vremuie.
Ce sîntem ştie doar moartea cea mută,
şi ştie cîştigul ce-l are cînd ne-mprumută.

25

Ascultă-ntîile greble lucrînd;
şi, iată, iar ritmu-omenesc
în liniştea ce poartă vîrtosul pămînt
în prag de Prier. Nu fără gust cresc

toate ce spre tine vin înadins
Şi tot ce-a venit adesea înc-odat'
nou ţi se pare. Mereu aşteptat,
nicicînd cuprins, pe tine te-a cuprins.

Chiar frunzele stejarului, iarna-ntrecînd,
seara arată-un cafeniu ce va să vie.
Brizele-şi fac semn din cînd în cînd.

Negre-s tufişurile. Dar pe cîmpie
îngrăşămîntul ţărna hrăneşte.
Fiecare ceas, trecînd, – întinereşte.

26

Al păsărilor ţipăt ce-adînc ne sfredeleşte...
Şi orice ţipăt ce-a ţîşnit odat'.
Copiii însă-n joacă, se-amuză strengăreşte,
scot ţipete departe de cel adevărat.

Să strigi hazardul. Şi-n goluri ce se cască
în zarea lumii (unde-acel ţipăt curat
al păsării se pierde, ca omu-n vis plecat),
stridenţele înfipte rănesc pacea cerească.

Scanned with OKEN Scanner

Wehe, wo sind wir ? Immer noch freier,
wie die losgerissenen Drachen
jagen wir halbhoch, mit Rändern von Lachen,

windig zerfetzten. – Ordne die Schreier,
singender Gott! daß sie rauschend erwachen,
tragend als Strömung das Haupt und die Leier.

27

Gibt es wirklich die Zeit, die zerstörende ?
Wann, auf dem ruhenden Berg, zerbricht sie die Burg ?
Dieses Herz, das unendlich den Göttern gehörende,
wann vergewaltigt's der Demiurg?

Sind wir wirklich so ängstlich Zerbrechliche,
wie das Schicksal uns wahr machen will ?
Ist die Kindheit, die tiefe, versprechliche,
in den Wurzeln – später – still ?

Ach, das Gespenst des Vergänglichen,
durch den arglos Empfänglichen
geht es, als wär es ein Rauch.

Als die, die wir sind, als die Treibenden,
gelten wir doch bei bleibenden
Kräften als göttlicher Brauch.

28

O komm und geh. Du, fast noch ein Kind, ergänze
für einen Augenblick die Tanzfigur
zum reinen Sternbild einer jener Tänze,
darin wie die dumpf ordnende Natur

Scanned with OKEN Scanner

Dar, vai, noi unde sîntem? Tot mai eliberaţi,
asemenea ca zmeul scăpat din hăţul sforii,
gonim zburînd de-o şchioapă, cu ciucuri noroiaţi

şi zdrenţuiţi de vînturi. – Rînduie strigătorii,
o, tu, Zeu al Cîntării! ca să-i trezeşti vuind
ca un şuvoi – şi liră şi capu-n val purtînd.

27

Aievea-i timpul ce destramă? Cînd
castelul de pe muntele tăcut ruinu-l?
Şi inima, nemărginit împărtăşind divinul,
are s-o sfarme Demiurgul – cînd?

Aşa fragili, din teamă, sîntem noi,
pe cît să ne convingă soarta-ar vrea?
Copilăria, darnică, adîncă, – este ea
în rădăcini tăcută mai apoi?

Năluca trecerii, vai, ne pătrunde
prin inima deschisă, fără vină
ca fumul risipit niciunde.

Oricît de îmbrînciţi am fi de vreme,
ne numărăm printre puteri perene,
căci folosinţa noastră ni-i divină.

28

O, vino, du-te! tu, încă o copilă-aproape, împlineşte
pentru o clipă-a dansului icoană
în pura constelaţie-a unui dans ce-veşniceşte
şi-n care noi, deapururea cu fiinţare vană,

Scanned with OKEN Scanner

vergänglich übertreffen. Denn sie regte
sich völlig hörend nur, da Orpheus sang.
Du warst noch die von damals her Bewegte
und leicht befremdet, wenn ein Baum sich lang

besann, mit dir nach dem Gehör zu gehn.
Du wußtest noch die Stelle, wo die Leier
sich tönend hob –; die unerhörte Mitte.

Für sie versuchtest du die schönen Schritte
und hofftest, einmal zu der heilen Feier
des Freundes Gang und Antlitz hinzudrehn.

29

Stiller Freund der vielen Fernen, fühle,
wie dein Atem noch den Raum vermehrt.
Im Gebälk des finstern Glockenstühle
laß dich läuten. Das, was an dir zehrt,

wird ein Starkes über dieser Nahrung.
Geh in der Verwandlung aus und ein.
Was ist deine leidendste Erfahrung ?
Ist dir Trinken bitter, werde Wein.

Sei in dieser Nacht aus Übermaß
Zauberkraft am Kreuzweg deiner Sinne,
ihrer seltsamen Begegnung Sinn.

Und wenn dich das Irdische vergaß,
zu der stillen Erde sag: *Ich rinne.*
Zu dem raschen Wasser sprich: ***Ich bin.***

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

putem întrece firea cea surd orînduită.
Căci ea deplin vibrează doar pe-Orfeu ascultînd.
Tu erai încă-aceea de cîntul lui uimită
precum odinioară, şi-nduioşată, – cînd

un pom dup-o-ndelungă meditare s-a pornit
după ascult cu tine. Tu locul îl ştiai
unde răsună lira: miezul neauzit.

Pentru el cei mai frumoşi paşi îi încercai
sperînd că chipul şi paşii celui drag
spre sfînta sărbătoare se vor întoarce-n prag.

29

Prietene tăcut al depărtărilor,
să simţi cum zarea o lărgeşti cu suflul tău.
Sub al clopotelor sumbru hău
lasă-te sunat. Fii hrană tuturor,

şi toate-aşa cu mult mai tari devin.
Preschimbă-te şi iarăşi te preschimbă. Care
fu cea mai dureroasă încercare?
Găseşti amară băutura? Fă-te vin.

În noaptea asta-orbind toţi sorii-n cale,
fii magica putere la răscrucea simţurilor tale
şi sensu-acestui unison ciudat.

Şi dacă pămîntescul te-a uitat,
eu curg – să-i spui tăcutului pămînt.
Grăbitei unde spune-i: *sînt*.

Rilke de Leonid Pasternak

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

Prefață 5

Elegiile duineze – Deschisul către a treia realitate 9

Sonetele către Orfeu – metamorfoza muzicală,
idealitate ontică și eliberare 44

Elegiile duineze /
Duineser Elegien 67

Sonetele către Orfeu /
Die Sonette an Orpheus 131

Scanned with OKEN Scanner

În colecţia **Biblioteca Polirom**

au apărut:

Honoré de Balzac – *Proscrişii şi alte povestiri din Comedia Umană*
Émile Zola – *Prada*
Mihai Eminescu – *Opera poetică*
A.S. Puşkin – *Talismanul (poezii)*
N.V. Gogol – *Opere* (vol. I)
Nikos Kazantzakis – *Zorba Grecul*
F.M. Dostoievski – *Idiotul*
Konrad Lorenz – *Şi el vorbea cu patrupedele, cu păsările şi cu peştii. Aşa a descoperit omul cîinele*
Gustave Flaubert – *Doamna Bovary*
Boris Pasternak – *Doctor Jivago*
Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit – Corespondenţă inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle
Jean-Paul Sartre – *Adevăr şi existenţă*
Rainer Maria Rilke – *Elegiile duineze. Sonetele către Orfeu*

Redactor: Ioana Gagea
Tehnoredactor: Dorin Vasiluţă

Bun de tipar: noiembrie 2000. Apărut: 2000
Editura Polirom, B-dul Copou nr. 4 • P.O. Box 266, 6600, Iaşi
Tel. & Fax (032) 21.41.00; (032) 21.41.11;
(032) 21.74.40 (difuzare); E-mail: polirom@mail.dntis.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7;
Tel.: (01) 313.89.78, E-mail: polirom@dnt.ro

MULTIPRINT

Tipografia MULTIPRINT Iaşi
Calea Chişinăului 22, et. 6, Iaşi 6600
tel. 032-211225, 236388, fax. 032-211252

Valoarea timbrului literar este de 2% din preţul de vînzare şi se adaugă acestuia. Sumele se virează la ASPRO.

Scanned with OKEN Scanner

„Două deschideri cruciale în poezia modernă: Charles Baudelaire şi Rainer Maria Rilke. Fiecare înfăptuieşte o deschidere *către un* Dincolo. *Autorul* Florilor răului *deschide corespunderile dintre lucruri, împlinite de efluviile senzaţiilor care ne fac să percepem «graiul florilor şi al lucrurilor mute». I-a revenit lui Rilke să continue urcuşul: nu numai comunicarea cu lucrurile şi nu numai comunicarea dintre vizibil şi invizibil, ci supremul* Deschis, *şi anume, către cealaltă faţă a vieţii, întoarsă de la noi – moartea, fără de a cărei completitudine fiinţarea noastră ar fi o claustrare lipsită de înţeles.*

Elegiile duineze *şi* Sonetele către Orfeu *ne deschid nelimitele experienţei poetice ale acestui infinit unificat, viaţă-metaviaţă, transmutat, prin taumaturgia cîntului, într-o a treia realitate – inefabilul. Paul Zech a putut să afirme: «Un suiş dincolo de Rilke nu mai este cu putinţă»".*

George Popa

64.000

ISBN 973-683-479-4

Editura POLIROM

Coperta faţă: El Greco, *Îngerul*
Coperta spate: Clara Westhoff, *Bustul lui Rilke*, 1906

Scanned with OKEN Scanner